

Nr 42

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen om ökat ekonomiskt stöd åt barnfamiljer; given Stockholms slott den 8 mars 1968.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF ADOLF

Camilla Odhnoff

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag om den familjepolitiska reform som har aviserats i årets statsverksproposition. Reformen syftar till att bereda barnfamiljer med lägre inkomster och familjer med flera barn ett förstärkt ekonomiskt stöd, vilket utformas så att det också medverkar till att höja familjernas bostadsstandard.

Det ökade familjestödet ges formen av ett helt nytt bostadstillägg för barnfamiljer. Vidare föreslås att kommunerna erhåller statsbidrag till kompletterande bostadstillägg för barnfamiljer med särskilt höga hyror. En höjning av bidragsförskotten ingår också i det ökade familjestödet. De allmänna barnbidragen behålls oförändrade. De nuvarande familjebostadsbidragen avskaffas.

Det nya statliga bostadstillägget utformas på ett sådant sätt, att det utgår till alla barnfamiljer som med hänsyn till inkomster och barnantal behöver ett ökat ekonomiskt stöd. Alla barnfamiljer med lägre inkomster får utöver barnbidraget ett grundbelopp som alltid ökar när familjen får ett barn till. Stimulansen att skaffa större lägenhet åstadkommes genom att bostadstillägget därutöver ökar med bostadens storlek upp till ett visst rumsantal.

Det grundbelopp som utgår utan särskilda bostadsvillkor föreslås till 720 kr. om året. Detta belopp gäller för familjer med ett barn under 16 år. Beloppet ökar med 240 kr. om året för varje ytterligare barn under 16 år. Grundbeloppet på 720 kr. per år för familjer med ett barn ökar således till 960 kr. för tvåbarnsfamiljer, 1 200 kr. för trebarnsfamiljer, 1 440 kr. för fyrbarnsfamiljer, 1 680 kr. för fembarnsfamiljer osv.

Vidare ökas grundbeloppen med 720 kr. om året per rum upp till ett visst rumsantal. Det högsta sammanlagda bidragsbeloppet blir för år räknat 1 680 kr. för en tvåbarnsfamilj, 2 640 kr. för en trebarnsfamilj, 2 880 kr. för en fyrbarnsfamilj och 3 840 kr. för en familj med fem barn. För det högsta bidragsbeloppet vid varje familjestorlek — men inte för övriga be-
1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1968. 1 saml. Nr 42*

lopp — tillämpas bl. a. en utrymmesnorm som innebär att antalet boende inte får vara mer än två personer per rum, köket oräknat.

Fullt bostadstillägg med de nämnda beloppen utgår upp till en årsinkomst på omkring 16 000 kr. för en gift man vars hustru saknar förvärvsinkomst. Om familjen har högre inkomster reduceras bidragsbeloppet med viss procentandel av den överskjutande inkomsten enligt en glidande skala. De övre inkomstgränserna kommer att ligga vid omkring 21 000 kr. för ettbarnsfamiljer, 28 000 kr. för tvåbarnsfamiljer, 35 000 kr. för tre- och fyrbarnsfamiljer och 39 000 kr. för familjer med fem barn. För makar som båda förvärvsarbetar och ensamstående barnförsörjare kan de motsvarande årsinkomsterna vara upp till 3 000 kr. högre till följd av det förvärvsavdrag som medges vid taxeringen.

Av totalt omkring en miljon barnfamiljer beräknas ca 415 000 familjer bli berättigade till det nya bostadstillägget. I år har ca 150 000 familjer familjebostadsbidrag. Över en kvarts miljon familjer med bidrag tillkommer alltså.

För att bl. a. kunna ta särskild hänsyn till bostadskostnadens storlek för barnfamiljer som har låga inkomster och samtidigt höga hyror förordas en individuell komplettering av det nya bostadstillägget. Den bör få formen av kommunala bostadstillägg, vartill föreslås utgå statsbidrag med 50 % av kostnaderna. Enligt förslaget skall statsbidrag utgå för kommunala bostadstillägg vilka avser att täcka en viss del av den bostadskostnad som för ett- och tvåbarnsfamiljer ligger mellan 400 och 525 kr. i månaden, för tre- och fyrbarnsfamiljer mellan 400 och 625 kr. i månaden och för familjer med fem eller flera barn mellan 400 och 725 kr. i månaden.

Bidragsbeloppen i det nya bostadstillägget har avvägrats så, att de ensamstående barnförsörjarna kommer att få betydande ekonomiska förstärkningar. Som en ytterligare åtgärd för att stödja de mera utsatta grupperna bland dessa föreslås även en höjning av bidragsförskotten från 25 till 30 % av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Vid nuvarande basbelopp på 5 800 kr. innebär det en höjning av bidragsförskottet för varje barn från 1 450 kr. till 1 740 kr. om året, dvs. en höjning med omkring 300 kr. per år.

Bestämmelserna om statligt bostadstillägg för barnfamiljer och om statsbidrag till kommunala bostadstillägg föreslås träda i kraft den 1 januari 1969. Höjningen av bidragsförskotten föreslås ske från samma tidpunkt.

Årskostnaden beräknas till ca 425 milj. kr. för de statliga bostadstilläggen och till ca 10 milj. kr. för statsbidragen till kommunala bostadstillägg. För höjningen av bidragsförskotten beräknas statens kostnad till ca 16 milj. kr. per år. Jämfört med gällande regler för familjebostadsbidrag — som skulle inneburit ett anslagsbehov för budgetåret 1968/69 på ca 150 milj. kr. — blir kostnadsökningen för staten ca 300 milj. kr. för helt år.

Förslag framläggs om medelsanvisningar för nästa budgetår till allmänna barnbidrag, bostadstillägg för barnfamiljer m. m.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 8 mars
1968.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, GUSTAFSSON, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Statsrådet Odhnoff anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ökat ekonomiskt stöd åt barnfamiljer* och anför.

I årets statsverksproposition (bil. 7 s. 26—27) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1968/69 beräkna följande förslagsanslag, nämligen till Allmänna barnbidrag 1 615 milj. kr., till Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag 4 milj. kr. och till Bostadsrabatter 300 milj. kr. Beredningen av dessa frågor är nu avslutad och jag anhåller att få redogöra för dem närmare.

Inledning

Familjepolitiska kommittén¹, som har i uppdrag att utreda frågan om samhällets ekonomiska stöd till barnfamiljerna, har i oktober 1967 avlämnat betänkandet Barnbidrag och familjetillägg (SOU 1967: 52). I betänkandet har utredningen lagt fram förslag om ett ökat ekonomiskt stöd åt barnfamiljer. Till betänkandet har fogats ett särskilt yttrande av ledamoten Mundebo.

Över kommitténs betänkande har efter remiss avgetts yttranden av Göta hovrätt, socialstyrelsen, riksförsäkringsverket, medicinalstyrelsen, poststyrelsen, statskontoret, kammarrätten, statistiska centralbyrån, riksrevisionsverket, centrala folkbokförings- och uppborädsnämnden, sjömansskattenämnden, arbetsmarknadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, centrala studiehjälps-

¹) Statssekreteraren Lars-Åke Åström, ordförande, ledamoten av riksdagens andra kammare Nils Carlshamre, t.f. expeditionschefen Ingrid Hilding, ledamöterna av riksdagens andra kammare Gördis Hörnlund och Einar Larsson, ledamoten av riksdagens första kammare Lars Larsson samt ledamoten av riksdagens andra kammare Ingemar Mundebo.

nämnden, familjeskatteberedningen, överståhållarämbetet, samtliga länsstyrelser, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Statstjänstemännens riksförbund, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Riksförbundet landsbyggdets folk (RLF), Kooperativa förbundet, Försäkringskasseförbundet, Hyresgästernas sparkasse- och byggnadsföreningars riksförbund (HSB), Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO), AB Svenska bostäder, Svenska riksbyggen, Hyresgästernas riksförbund, socialförvaltningen i Göteborg, barnvårdsnämnden i Malmö, drätselkamrarna i Norrköping, Kalmar, Borås, Örebro, Borlänge, Sandviken, Sundsvall, Umeå och Luleå, kommunalnämnderna i Huddinge och Munkfors, Fredrika-Bremer-Förbundet, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Yrkeskvinnors klubbars riksförbund, Centerns kvinnoförbund, Folkpartiets kvinnoförbund, Högerpartiets kvinnoförbund, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, Svenska kvinnors vänsterförbund, Centerns ungdomsförbund, Folkpartiets ungdomsförbund, Högergens ungdomsförbund och Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund. Därjämte har yttranden inkommit från Sveriges liberala studentförbund, Ensamma föräldrars förening och Göteborgskommunistiska arbetarkommun.

Gällande bestämmelser

De allmänna barnbidragen

Författningsbestämmelserna rörande barnbidragen finns i lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag (ändrad senast 1965: 31). Barnbidragen utgör nu 900 kr. per barn och år och är skattefria.

Barnbidrag utgår fr. o. m. kvartalet efter det under vilket barnet fötts eller rätt till bidrag på annat sätt uppkommit och t. o. m. det kvartal under vilket barnet fyller 16 år. Dör ett barn, för vilket allmänt barnbidrag utgår, eller inträffar någon annan omständighet som leder till att bidrag inte längre skall utgå för barnet, dras barnbidraget in fr. o. m. kvartalet efter det dödsfallet resp. förändringen skedde.

Vare sig barnet är svensk medborgare eller inte gäller som förutsättning för rätten till barnbidrag att barnet är bosatt i Sverige. För barn som inte är svensk medborgare fordras dessutom antingen att barnets fostrare är bosatt och mantalsskriven i Sverige eller att barnet eller någon av dess föräldrar vistas i Sverige sedan minst sex månader.

För att ett barn skall anses vara bosatt i Sverige gäller enligt socialstyrelsens anvisningar som huvudregel att barnet skall vara kyrkobokfört här. Ett barn som kommer hit från utlandet kan därför i allmänhet inte få barnbidrag, förrän barnet inskrivits i kyrkoböckerna. Enligt samma regel upphör barnbidraget att utgå, så snart ett barn blivit avfört ur kyrkoböc-

kerna. Förutom kyrkobokföring fordras även faktisk bosättning i Sverige. En utlandsvistelse, som varar längre tid än fyra kvartal efter det kvartal då utresan ägt rum, betraktas enligt huvudregeln som stadigvarande vistelse utomlands. Ett par månaders vistelse i Sverige varje år är inte tillräcklig för att ett barn skall anses bosatt här.

Rätten att lyfta barnbidrag tillkommer den som har vårdnaden om barnet. Om barnet står under föräldrarnas gemensamma vårdnad skall i regel modern lyfta bidraget. Endast om modern på grund av frånvaro, sjukdom eller annan orsak för längre tid är förhindrad att delta i vårdnaden blir i stället fadern mottagare.

I fråga om fosterbarn eller barn, som eljest fostras i annat enskilt hem än hos den som har vårdnaden om barnet, skall barnbidraget i stället vanligtvis lyftas av barnfostraren. Det gäller vare sig barnet placeras i fosterhemmet av föräldrarna eller genom det allmännas försorg.

Övergår rätten att uppbära allmänt barnbidrag från en person till en annan, gäller detta i allmänhet per kvartal. Om särskilda skäl föreligger kan dock bidraget för löpande kvartal fördelas på de för kvartalet bidragsberättigade.

Barnbidraget utgår enligt lagens ordalydelse som bidrag till barnets uppehälle och uppfostran. Om det visar sig att mottagaren inte är lämplig att ha hand om bidraget kan rätten att lyfta bidraget flyttas över till den andra av föräldrarna eller barnavårdsman för barnet eller annan lämplig person. Om det föreligger synnerliga skäl kan barnavårdsnämnden ta hand om bidraget för att använda det för barnets bästa.

Om kostnaderna för ett barn helt bestrids av statsmedel, antingen därigenom att barnet vistas på en statlig anstalt eller på något annat sätt, skall barnbidrag inte utgå. Detta gäller exempelvis för barn på ungdomsvårdsskolor och skolor för blinda och döva barn. Om barnet vistas i föräldrahemmet under ferierna — och i liknande fall — utgår dock barnbidrag i viss omfattning.

Om barnet vårdas på anstalt på bekostnad av primärkommun eller landstingskommun skall däremot barnbidrag utgå men uppbäras av det kommunala organ som svarar för vårdkostnaden, i den mån kommunen är berättigad att ta ut ersättning för kostnaden av barnet eller annan enskild person. Eventuellt överskott skall redovisas till den som annars är berättigad att uppbära barnbidrag för barnet.

Den som vill uppbära allmänt barnbidrag skall göra en anmälan om detta till barnavårdsnämnden i den kommun där barnet är kyrkobokfört. I allmänhet sker detta på ett mycket enkelt sätt redan på BB. Det åligger dessutom folkbokföringsmyndighet att till barnavårdsnämnden meddela bl. a. alla födelser. Då barnavårdsnämnden vidare kan fatta beslut om att allmänt barnbidrag skall utgå utan att anmälan från den bidragsberättigade inkommit, inträffar det så gott som aldrig att bidrag inte utgår för

barn som ger rätt till allmänt barnbidrag. Skulle detta ändå inträffa kan barnavårdsnämnden, när det upptäcks, besluta om att bidrag skall utgå för högst ett år tillbaka i tiden.

På grundval av besluten om allmänna barnbidrag för varje barnavårdsnämnd ett barnbidragsregister. En gång i kvartalet skrivs barnbidragsanvisningar ut efter registret. Anvisningarna överlämnas till postverket som sänder ut dem till bidragsmottagaren. Utbetalningen sker sedan på postkontoren med början den 21 i den första månaden av varje kvartal. Barnavårdsnämnderna behöver således aldrig rekvirera några medel för utbetalning av barnbidragen. Riksstatsanslaget till allmänna barnbidrag står till postverkets disposition.

Barnavårdsnämndens beslut i ärenden rörande allmänna barnbidrag kan överklagas till länsstyrelsen. Länsstyrelsen utövar också tillsyn över barnavårdsnämndernas tillämpning av lagen om allmänna barnbidrag. Upp-täcker länsstyrelsen någon felaktighet skall den hos barnavårdsnämnden påkalla åtgärder för att rätta felet. Har barnavårdsnämnden beslutat om för stort bidrag kan emellertid det för mycket utbetalda beloppet inte krävas av barnavårdsnämnden eller kommunen. Har däremot någon enskild t. ex. genom oriktiga uppgifter förorsakat att allmänt barnbidrag utgått felaktigt skall, vanligen genom avräkning vid senare utbetalningar, bidragsmottagaren återbetala det som betalats ut för mycket.

Över länsstyrelsens beslut i ett barnbidragsärende kan besvär föras hos socialstyrelsen, som är sista instans. Socialstyrelsen utövar också tillsyn över tillämpningen av lagen om allmänna barnbidrag samt utfärdar tillämpningsföreskrifter. Till socialstyrelsen skall länsstyrelserna årligen avlämna en berättelse över den tillsyn som åvilar dem. Dessa berättelser inges även till riksrevisionsverket, som det åligger att utföra en viss kamerate-granskning av bidragsverksamheten.

Familjebostadsbidragen

De gällande reglerna om familjebostadsbidrag finns i kungörelsen den 24 maj 1957 (nr 358) om familjebostadsbidrag (ändrad senast 1964: 512). Tillämpningsföreskrifter och anvisningar har meddelats av bostadsstyrelsen, senast i augusti 1967.

Bidragsverksamheten handhas av bostadsstyrelsen, länsbostadsnämnderna och kommunerna. Det organ, som på kommunplanet sysslar med familjebostadsbidragen, brukar kallas förmedlingsorganet. Om kommunen inte beslutar att bidragsverksamheten skall handhas av ett särskilt kommunalt organ, fungerar kommunens styrelse — drätselkammaren eller kommunalnämnden — som förmedlingsorgan.

Ändamålet med familjebostadsbidraget är att sänka de årliga bostads-

kostnaderna för familjer med barn samt att befordra en förbättring av bostadsstandarden. Rätten till bidrag är beroende av barnantal, inkomst och bostadsstandard.

Familjer med *ett eller flera barn under 16 år*, som helt eller delvis försörjs inom familjen, är *berättigade* till familjebostadsbidrag om de i övrigt uppfyller de krav som ställs i kungörelsen. Till barn räknas även adoptivbarn samt fosterbarn, som vårdas i familjen under minst sex månader. Med familj avses äkta makar med barn eller ensamstående med barn eller minderåriga föräldralösa syskon. Barn som vårdas hos särskilt förordnad förmyndare jämställs i fråga om familjebostadsbidrag med barn som vårdas hos sina föräldrar. Med äkta makar jämställs — i likhet med vad som sker inom skattelagstiftningen och i den allmänna försäkringen — man och kvinna som utan att vara gifta lever tillsammans, om de tidigare varit gifta med varandra, har eller har haft barn gemensamt.

Bidragsgivningen är inte begränsad till svenska medborgare. Efter sex månaders vistelse i Sverige kan en utlänning få familjebostadsbidrag retroaktivt räknat från ankomsten till landet.

För att främja det bostadspolitiska syftet med familjebostadsbidragen gäller vissa utrymmes- och standardkrav beträffande bidragstagarnas bostäder. När det föreligger särskilda skäl kan länsbostadsnämnderna eller i vissa fall förmedlingsorganen medge undantag från de i bidragskungörelsen angivna kraven.

Beträffande *bostädernas storlek* har uppställts vissa krav. Huvudregeln är att bostaden skall vara minst så stor att antalet boende per rum, köket oräknat, är högst två personer. Från denna bestämmelse kan medges undantag i vissa fall.

Boenderegeln tre per rum, som gällde fram till den 1 januari 1963, skall alltjämt tillämpas beträffande familj som bor kvar i den lägenhet, för vilken familjen åtnjöt bidrag vid utgången av 1962. Samma boenderegeln tillämpas enligt ett av bostadsstyrelsen år 1963 meddelat beslut övergångsvis beträffande familj om minst sju personer. Övergångstiden har enligt styrelsens beslut utsträckts till den 1 januari 1970.

Större lägenheter än fem rum och kök krävs inte för bidragsrätt oavsett familjens storlek.

Om en lägenhet består av minst två rum och kök, kan bidrag beviljas för högst ett år framåt, trots att antalet boende är större än två per rum, under förutsättning att en för familjens behov tillräckligt stor bostad med säkerhet kan anskaffas under året och att familjen förklarar sig villig att flytta till denna större lägenhet.

I bestämmelserna anges även vissa krav beträffande minimiyta. Lägenhet om två rum och kök skall innehålla minst 50 kvm. Lägenhet om ett rum och kök eller ett rum och kokvrå, som endast är bidragsberättigande för familj om högst två personer, skall innehålla minst 30 kvm. Undantag

från sistnämnda bestämmelse kan medges om bostadsytan uppgår till minst 25 kvm och lägenheten är färdigställd före 1960.

En inte ovanlig situation är den att en familj, som redan har familjebostadsbidrag, blir trångbodd genom att barnantalet ökar. I så fall gäller att fortsatt bidrag kan utgå under skälig övergångstid.

Utrymmesstandarderna skyddas även av vissa regler om inackorderingar. Uthyrning i s. k. uppenbart förvärvssyfte godtas nämligen inte om lägenheten är mindre än tre rum och kök. Omfattar lägenheten minst tre rum och kök är sådan uthyrning tillåten under förutsättning att den del av lägenheten, som bidragstagaren och hans familj bor i, uppfyller huvudregeln om antalet boende (högst två personer per rum). Uppenbart förvärvssyfte anses föreligga när en del av lägenheten upplåtes till person som inte kan jämföras med familjemedlem.

Som redan nämnts gäller förutom utrymmeskraven även vissa *utrustnings- och standardkrav*. I kungörelsen om familjebostadsbidrag sägs att lägenheten för att ge rätt till bidrag skall vara utrustad med vatten- och avloppsledning inom lägenheten samt anordningar för centraluppvärmning. Lägenheten skall även bereda nöjaktig möjlighet till bad. I bostadsstyrelsens tillämpningsföreskrifter utvecklas standardkraven närmare. Bl. a. ges vissa föreskrifter om köksutrustning som att spis, disk- och arbetsbänk, skåp, etc. skall finnas i köket. Lägenheten skall vidare ha tillgång till varmt och kallt vatten i kök, badrum och toaletterum. Lägenheten måste också vara försedd med wc inom lägenheten och utrustad med centraluppvärmning.

Lägenhet i flerfamiljshus skall vara utrustad med ett inom lägenheten befintligt badrum. I en- och tvåfamiljshus godtas som nöjaktig badmöjlighet badrum i husets källare — i fråga om tvåfamiljshus dock endast om tvättrum finns inom lägenheten. Bastu kan godtas som nöjaktig badmöjlighet i stället för badrum.

Endast familjer med *inkomster* under vissa gränser är berättigade till familjebostadsbidrag. Till grund för inkomstprövningen ligger mannens och hustruns sammanlagda till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst vid den senaste taxering som är tillgänglig, när förmedlingsorganet fattar beslut i bidragsärendet. Mannens och hustruns beskattningsbara inkomster skall alltid sammanläggas utom då vid beslutstillfället äktenskapet upplösts genom dödsfall eller makarna är taxerade såsom ogifta och faktiskt lever åtskilda. I vissa fall kan även hemschilda, förskottsvis i avbidan på kommande särtaxering, få bidrag som räknats på endast den egna beskattningsbara inkomsten.

Huvudregeln innebär att t. ex. 1966 års inkomster, vilka taxeras 1967, påverkar bidragsrätten för 1968.

Till familjer med två eller flera barn utgår beroende på inkomstens storlek extra förhöjt bidrag, förhöjt bidrag, helt bidrag eller reducerat bidrag.

Helt bidrag utgår till familjer med två barn och beskattningsbar inkomst under 12 000 kr. För familjer med fler barn höjs inkomstgränsen med 1 500 kr. för varje barn fr. o. m. det tredje t. o. m. det sjätte. Högsta tillåtna inkomst för rätt till helt bidrag är således 13 500 kr. i beskattningsbar inkomst för en trebarnsfamilj, 15 000 kr. för en fyrbarnsfamilj etc. För familjer med ett barn gäller att helt bidrag kan beviljas om den beskattningsbara inkomsten inte överstiger 7 000 kr.

Till familjer med två eller flera barn, vilkas inkomster med högst 2 000 kr. överstiger de för resp. barnantal gällande högsta inkomstgränserna för helt bidrag, kan reducerat bidrag beviljas. Familjer med ett barn kan inte få reducerat bidrag. Familjer med två barn erhåller förhöjt bidrag om den beskattningsbara inkomsten understiger gränserna för helt bidrag med 4 000—5 900 kr. och extra förhöjt bidrag om den beskattningsbara inkomsten understiger gränserna för helt bidrag med 6 000 kr. eller mera.

Om en familj har helt, förhöjt eller extra förhöjt bidrag och antalet bidragsberättigande barn, minskar till ett, kan familjen erhålla s. k. övergångsbidrag under påföljande år. I de fall där förhöjt bidrag utgår och den beskattningsbara inkomsten inte överstiger 8 000 kr., utgår ett övergångsbidrag som är lika stort som helt bidrag för en tvåbarnsfamilj. Överstiger inkomsten 8 000 kr. men inte 12 000 kr. utgör övergångsbidraget samma belopp som reducerat bidrag för en tvåbarnsfamilj under förutsättning att förhöjt eller helt bidrag utgår.

För familjer med två eller flera barn består bidragen av ett visst årligt *belopp* per barn och ett visst årligt belopp för familjen. Ettbarnsfamiljer erhåller endast ett visst belopp för familjen. Beloppen per familj varierar något i olika delar av landet. I bidragshänseende är landet nämligen indelat i tre zoner. Zon III utgörs av Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län, zon II av Västernorrlands, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län samt zon I av övriga län.

Helt bidrag utgår per familj med 330 kr. i zon I, 360 kr. i zon II och 390 kr. i zon III samt därutöver med 180 kr. för varje bidragsberättigande barn.

Reducerat bidrag utgår med hälften av helt bidrag.

Förhöjt bidrag utgår per familj med 660 kr. i zon I, 720 kr. i zon II och 780 kr. i zon III samt därutöver med 230 kr. per barn.

Extra förhöjt bidrag utgår med samma belopp per familj som förhöjt bidrag, medan beloppet per barn utgör 330 kr.

För ettbarnsfamiljer utgör helt bidrag 395 kr. om året i zon I, 410 kr. i zon II och 425 kr. i zon III. Förhöjt bidrag utgår i dessa fall med 100 kr. högre belopp.

Familjebostadsbidragens storlek för olika familjetyper och i olika inkomstlägen framgår av följande sammanställning. I denna sammanställning anges även de årsinkomster som normalt motsvarar den beskattningsbara inkomsten dels för gift man vars hustru saknar egen inkomst och dels

för ensamstående med barn. Omräkningen har gjorts på grundval av de regler som tillämpas vid 1968 års taxering, dvs. vid taxeringen av 1967 års inkomster.

Antal hemmavarande barn under 16 år	Bidragstyp	Statligt beskattningsbar inkomst högst	Årsinkomst vid en komm. skatt av 18: 50		Familjebostadsbidrag, kr/år		
			för gift man vars hustru saknar inkomst högst ca	för ensamstående med barn högst ca	Zon I	Zon II	Zon III
1	förhöjt.....	6 000	16 000	19 000	495	510	525
	helt	7 000	17 000	20 000	395	410	425
2	e. förhöjt.....	6 000	16 000	19 000	1 320	1 380	1 440
	förhöjt.....	8 000	18 000	21 000	1 120	1 180	1 240
	helt	12 000	22 000	25 000	690	720	750
	reducerat	14 000	24 000	27 000	345	360	375
3	e. förhöjt.....	7 500	17 500	20 500	1 650	1 710	1 770
	förhöjt.....	9 500	19 500	22 500	1 350	1 410	1 470
	helt	13 500	23 500	26 500	870	900	930
	reducerat	15 500	25 500	28 500	435	450	465
4	e. förhöjt.....	9 000	19 000	22 000	1 980	2 040	2 100
	förhöjt.....	11 000	21 000	24 000	1 580	1 640	1 700
	helt	15 000	25 000	28 000	1 050	1 080	1 110
	reducerat	17 000	27 000	30 000	525	540	555
5	e. förhöjt.....	10 500	20 500	23 500	2 310	2 370	2 430
	förhöjt.....	12 500	22 500	25 500	1 810	1 870	1 930
	helt	16 500	26 500	29 500	1 230	1 260	1 290
	reducerat	18 500	28 500	31 500	615	630	645
6	e. förhöjt.....	12 000	22 000	25 000	2 640	2 700	2 760
	förhöjt.....	14 000	24 000	27 000	2 040	2 100	2 160
	helt	18 000	28 000	31 000	1 410	1 440	1 470
	reducerat	20 000	30 000	33 000	705	720	735

För varje barn utöver det sjätte ökas extra förhöjt bidrag med 330 kr, förhöjt med 230 kr, helt med 180 kr och reducerat bidrag med 90 kr. Inkomstgränserna är desamma som för sexbarnsfamiljerna.

Zon I = Götaland och Svealand utom Kopparbergs och Värmlands län

Zon II = Västernorrlands, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län

Zon III = Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län

Familjebostadsbidrag skall sökas hos det kommunala förmedlingsorganet, som prövar om familjen med hänsyn till barnantalet, bostaden och den beskattningsbara inkomsten enligt senaste kända taxering är berättigad till bidrag. Förmedlingsorganet bestämmer bidragets belopp och från vilken tidpunkt bidraget skall löpa. Bidraget kan utgå fr. o. m. månaden efter den under vilken villkoren beträffande barnantalet och bostaden uppfyllts. Har bidrag inte sökts samtidigt som dessa villkor uppfyllts, kan det be-

viljas retroaktivt men inte för längre tid tillbaka än två kvartal före det kvartal, under vilket förmedlingsorganet fick ansökan.

Om ansökan om nytt familjebostadsbidrag skall prövas efter den 30 juni och årets taxeringslängd inte ännu är tillgänglig, uppskjuts besluten tills längden föreligger. Det beslut om nytt bidrag som sedan fattas på grundval av årets taxering gäller såvitt avser inkomstprövningen såväl för det löpande året — om retroaktivt bidrag beviljas möjligen även delvis föregående år — som för nästkommande år. Om beslut om nytt bidrag fattas under första halvåret sker detta på grundval av föregående års taxering.

I princip skall omständigheter som medför att beviljat bidrag skall upphöra att utgå eller utgå med ändrat belopp medföra beslut om detta, vilket skall avse kalenderåret efter det under vilket omständigheterna inträffade. Vissa ändrade omständigheter medför dock att bidraget omedelbart skall upphöra att utgå. Den viktigaste av dessa är flyttning till en bostad som inte är bidragsberättigande. Ändringar av familjens storlek eller inkomst eller av bidragstagarens civilstånd skall däremot inverka på bidraget först från påföljande årsskifte.

I oktober eller november varje år sker omprövning av de utgående bidragen, och på grundval av de uppgifter som då lämnas fattas beslut om bidrag för följande år. Om man då finner att bidrag inte skall utgå för det följande året eller att det skall utgå med lägre belopp, underrättar förmedlingsorganet omedelbart bidragstagaren. Beslutet åtföljs av besvärshänvisning. Efter det att beslut om fortsatt bidrag fattats kan naturligtvis någon omständighet som påverkar ärendet inträffa under återstående del av året. I så fall fattas ett ändringsbeslut som gäller från den dag det skulle ha gällt, om omständigheten i fråga hade varit känd då det första beslutet fattades. Ändringar av taxeringen sker ofta långt efter årsskiftet. Därvid gäller att om taxeringen sänks, skall den höjning av bidraget som kan bli följden ske retroaktivt. Om taxeringen däremot höjs, skall en eventuell sänkning av bidragsbeloppet ske först fr. o. m. månaden efter den då förmedlingsorganet får besked om den ändrade taxeringen.

För bidragstagare i hyreshus eller i hus som tillhör bostadsrättsförening utbetalas bidragen till hyresvärden eller föreningen, som i sin tur drar av beloppet från hyran eller avgiften. Bidraget kallas därför ibland hyresrabatt. Bidragstagare i sådana hus kan inte erhålla bidrag som överstiger den aktuella hyran eller avgiften. Om familjen själv bekostar uppvärmningen av bostaden, gäller dock att bidraget inte får överstiga årshyran ökad med 700 kr. i zon III, 600 kr. i zon II och 500 kr. i zon I.

Familjebostadsbidrag som utgår till en familj i enfamiljs- eller tvåfamiljshus, som ägs av någon av familjemedlemmarna, utbetalas i princip kontant till bidragstagaren halvårsvis i efterskott. Om statligt lån har beviljats för husets uppförande, ombyggnad eller förbättring, skall dock bidraget i första

hand tillgodoföras familjen genom avdrag på kostnaderna för lånet. Förmedlingsorganet kan även bestämma att bidraget skall användas för betalning av kostnader för lån som åvilar fastigheten och som beviljats av kommun eller bank samt för tomträttsavgäld.

Bidragsförskotten

När ett barns föräldrar lever åtskilda betalar vanligen den av föräldrarna som inte har vårdnaden om barnet ett genom avtal eller genom domstols avgörande fastställt underhållsbidrag för detta. För att förhindra att barnet blir lidande om den underhållsskyldige föräldern är försumlig eller saknar förmåga att betala det fastställda underhållsbidraget har bidragsförskotten införts. Bidragsförskotten ger ett ekonomiskt grundskydd för fränskilda makars och ogifta föräldrars barn.

Bidragsförskott kan utgå till alla barn under 16 år som inte står under föräldrarnas vårdnad eller vilkas vårdnad tillkommer endast en av föräldrarna. F. n. utgår bidragsförskott till ca 110 000 barn. Bidragsförskott kan utgå oberoende av om underhållsbidrag fastställts och utan begränsning till det fastställda bidragets storlek.

Vissa begränsningar i rätten till bidragsförskott finns dock. Bidragsförskott kan således inte utgå då barnet bor tillsammans med den underhållsskyldige eller då vårdnadshavaren underlåter att medverka till att få underhållsbidrag eller faderskap till barnet fastställt. Vidare utgår inte bidragsförskott om det står klart att den underhållsskyldige själv betalar minst lika stort belopp som bidragsförskottet. Har den underhållsskyldige erlagt ett engångsbelopp för barnet kan bidragsförskott inte komma i fråga.

Bidragsförskott utgår med 25 % av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring eller f. n. med 1 450 kr. om året, vilket motsvarar 120 kr. i månaden. Om vårdnaden av barnet tillkommer särskilt förordnad förmyndare utgår bidragsförskott i förhållande till båda de underhållsskyldiga föräldrarna med 17,5 %, dvs. totalt med 35 % av basbeloppet. Om den underhållsskyldige i vederbörlig ordning själv betalar fastställt underhållsbidrag som är mindre än 25 % av basbeloppet utgår mellanskillnaden i form av bidragsförskott. Bidragsförskottet har i detta fall karaktär av utfyllnadsbidrag. Vidare gäller att bidragsförskott inte utgår med högre belopp än underhållsbidraget i de fall vårdnadshavaren utan giltigt skäl underlåter att vidta eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidraget höjt.

Ansökan om bidragsförskott görs hos barnavårdsnämnden. Utbetalning av bidragsförskott sker genom barnavårdsnämndens försorg till vårdnadshavaren. För fosterbarn eller andra barn som fostras i annat enskilt hem än vårdnadshavarens skall bidragsförskottet utbetalas till den som fostrar barnet. Barnavårdsnämnden kan också under vissa förutsättningar förordna att bidragsförskottet skall utbetalas till barnavårdsman för barnet eller an-

nan lämplig person eller att nämnden själv omhändertar bidragsförskottet för att användas till barnets bästa.

I den mån bidragsförskott svarar mot fastställt underhållsbidrag inträder barnavårdsnämnden i barnets rätt till underhållsbidrag gentemot den underhållsskyldige.

Mot barnavårdsnämnds beslut i bidragsförskottsärende kan talan föras hos länsstyrelsen. Länsstyrelses beslut kan överklagas hos Kungl. Maj:t och prövas av regeringsrätten. Socialstyrelsen är central tillsynsmyndighet i frågor rörande bidragsförskott.

Av icke återbetalt bidragsförskott betalas tre fjärdedelar av staten och en fjärdedel av kommunen.

Författningsbestämmelserna finns i lagen den 21 maj 1964 (nr 143) om bidragsförskott.

Familjepolitiska kommittén

Allmänna synpunkter på ett ökat familjestöd

Som en allmän utgångspunkt för sina överväganden och förslag ansluter sig familjepolitiska kommittén till de rättvise- och valfrihetsmotiv som under de senaste åren har spelat en framträdande roll i den familjepolitiska diskussionen. De befolkningspolitiska synpunkterna tillmäter kommittén mindre betydelse. Kommittén framhåller att man från trygghetssynpunkt kan se familjepolitiken som ett led i en allmän socialpolitisk strävan att minska skillnaderna i levnadsstandard mellan olika skeden i en människas liv, där familjepolitikens roll är att minska den standardnedpressning som förekomsten av barn oftast medför — en nedpressning av levnadsstandarden som blir särskilt kännbar för familjer i lägre inkomstlägen och för familjer med många barn. En utjämning av detta slag ger också familjer som annars av ekonomiska skäl skulle avstå från att skaffa sig barn eller flera barn ökad valfrihet för det barnantal de önskar. Från rättvisesynpunkt bör enligt kommitténs mening riktmärket vara att åstadkomma större jämlikhet i materiella villkor mellan barnfamiljer och familjer utan barn liksom mellan olika kategorier av barnfamiljer inbördes. Kommittén framhåller att familjepolitiken också kan ses ur aspekten att den bör medföra en rättvisare fördelning av barnkostnaderna, så att hela den nu aktiva generationen — även de barnlösa — deltar i försörjningen av den unga generation som senare i sin tur får försörja dem som nu är aktiva, när dessa lämnar förvärvslivet.

Enligt utredningsdirektiven har familjepolitiska kommittén till uppgift att pröva den inbördes avvägningen av olika familjepolitiska åtgärder med hänsyn bl. a. till den olika ekonomiska bärkraften hos olika familjetyper.

Familjepolitiken bör enligt direktiven differentieras så att stödet sätter in när och där behovet är störst. För egen del konstaterar kommittén, att konsumtionsstödet till barnfamiljerna dels bör ökas och dels bör innefatta hänsynstagande till inkomster och barnantal så att familjer med lägre inkomster och flera barn får ett kraftigare stöd än familjer med högre inkomster och färre barn.

Under utredningsarbetet har kommittén förutsättningslöst prövat tre olika vägar på vilka man skulle kunna uppnå de angivna syftena. Det skulle kunna ske 1) genom att man inför inkomstprövade familjetillägg till nuvarande allmänna barnbidrag, 2) genom att man höjer barnbidragen, inför allmänna familjetillägg och beskattar förmånerna eller 3) genom att man höjer barnbidragen, inför allmänna familjetillägg och inkomstgraderar förmånerna. Eftersom mellanalternativet — beskattade barnbidrag och familjetillägg — fordrar överväganden även rörande helt andra sociala förmåner och därför inte torde vara aktuellt, står valet i praktiken mellan å ena sidan inkomstprövade familjetillägg till nuvarande allmänna barnbidrag och å andra sidan höjda allmänna barnbidrag och familjetillägg med inkomstgraderade belopp. Vill man nu åstadkomma kraftigare förbättringar för barnfamiljer med lägre inkomster och flera barn, får man enligt kommitténs mening beträda endera av dessa båda vägar.

Kommittén framhåller, att familjer med flera barn bland låginkomsttagarna liksom det stora flertalet ensamstående barnförsörjare utan tvivel nu kämpar med de allra största ekonomiska svårigheterna för barnens försörjning. I flerbarnsfamiljer och i enförälderfamiljer med årsinkomster under 16 000 kr. finns ca 250 000 barn. Familjerna ligger under inkomstgränserna för familjebostadsbidrag, men olika undersökningar tyder på att omkring hälften av dem inte har sådant bidrag och följaktligen nu saknar ett stöd som tar hänsyn till deras inkomstsituation. Samtidigt vet man att nära 100 000 barn — till antalet motsvarande en hel årskull barn — tillhör familjer som får socialhjälp. Det borde enligt kommitténs mening inte råda någon tvekan om att dessa barnfamiljer bör få del av kraftiga ekonomiska förbättringar utan dröjsmål. Man kan heller inte bortse från att det finns familjer med många barn i inkomstlägen över det nyss nämnda som har ekonomiska bekymmer för försörjningen av barnen. Med hänsyn till dessa omständigheter har kommittén sökt redovisa resultatet av sina överväganden rörande konsumtionsstödet åt barnfamiljerna så snart som möjligt. Det har dessutom förutsatts från riksdagens sida att kommittén skulle verkställa omprövningen av familjebostadsbidragen med skyndsamhet.

I enlighet med sina direktiv har kommittén fortlöpande samrått med den särskilda utredningsman som har att pröva familjebeskattningsens utformning. Kommittén framhåller att en eventuell särbeskattningsreform inte löser frågan om differentiering av stödet till barnfamiljerna efter inkomster och barnantal. Det kommer även i framtiden att fordras ett in-

strument för en sådan differentiering på bidragssidan. Vid kommitténs samråd med familjeskatteberedningen har inte framkommit något som skulle innebära principiella eller tekniska hinder mot att vid en särbeskattning tillämpa det system för konsumtionsstöd till barnfamiljerna som kommittén föreslår.

Mot den angivna bakgrunden anser kommittén att en reform rörande bidragssystemet för barnfamiljerna bör genomföras den 1 januari 1969.

Kommittén påpekar att det vid en särbeskattning kan bli aktuellt att avskaffa eller förändra de kvarvarande speciella skatteförmånerna för barnfamiljer, främst förvärvsavdraget för gift kvinna med barn och för ensamstående barnförsörjare. Eventuella ändringar av dessa regler har ett direkt samband med frågan om att införa ett vårdbidrag för barnfamiljer. Kommittén, som i sitt fortsatta arbete skall behandla vårdbidragsfrågan, kommer i den delen att avvakta familjeskatteberedningens förslag.

Kommittén förutskickar emellertid redan nu att ett vårdbidrag är förenat med betydande kostnader. Ett vårdbidrag med 10 kr. om dagen, utformat så att det kan betraktas som en förlängning av ersättningstiden inom moderskapsförsäkringen med sex månader, skulle kosta ca 340 milj. kr. per år. Kostnaderna för ett vårdbidrag av samma storlek åt familjer med barn under skolåldern skulle bli drygt 2 000 milj. kr. om året, dvs. mer än det nuvarande anslaget till allmänna barnbidrag. Barnens vård och tillsyn är dock enligt kommitténs mening inte enbart en fråga om kontantersättning utan kanske i högre grad en fråga om samhällsservice. Kommittén har inte enligt sina direktiv att ta ställning till servicefrågorna men redovisar ändå uppgifter, som belyser den omfattande utbyggnad av samhällets barntillsyn som pågår och planeras, en aktivitet som kommittén från sin utgångspunkt finner mycket glädjande.

Kommittén anmäler också, att den har för avsikt att i ett kommande betänkande ta upp frågan om indexreglering eller annan form för successiv anpassning av bidragsbeloppen i konsumtionsstödet till pris- eller inkomstutvecklingen. Kommittén förutsätter att bidragen i framtiden justeras så att risk för en urholkning av bidragen på grund av pris- eller inkomstutvecklingen inte behöver uppstå.

Barnfamiljernas ekonomiska situation

Som en allmän bakgrund till sina förslag redovisar kommittén vissa uppgifter om den ekonomiska situationen för barnfamiljerna. Kommittén konstaterar att det i vårt land finns ungefär 2,4 milj. ensamstående vuxna utan barn, 1,8 milj. gifta utan barn, 1,8 milj. gifta med barn och drygt 100 000 ensamstående med barn. Med barn avses barn under 16 år.

Ungefär hälften av alla gifta har således barn. Det finns drygt 1 milj. barnfamiljer, varav drygt 100 000 ensamstående vårdnadshavare. Nästan

hälften av barnfamiljerna har endast ett barn och en dryg tredjedel har två barn. Antalet barn uppgår till närmare 1,8 milj.

Kommittén framhåller, att dessa uppgifter naturligtvis inte innebär att två femtedelar av alla vuxna aldrig skulle gifta sig eller bli föräldrar, att hälften av alla äktenskap förblir barnlösa eller att hälften av alla föräldrar endast får ett barn. Många av dem som vid ett visst undersöknings-tillfälle redovisas som ensamstående har tidigare varit gifta eller kommer att gifta sig. Flertalet av dem som redovisas som gifta utan barn har haft eller kommer att få barn. Bland de gifta med barn sker ständiga förändringar; ettbarnsfamiljen är i flertalet fall endast ett genomgångsstadium för en »växande» eller »krympande» familj.

Att döma av en undersökning som gjorts för kommitténs räkning av statistiska centralbyrån har flertalet av dem, som gifter sig ett visst år, fått barn inom loppet av två år. Att ettbarnsfamiljen i regel är ett övergångsstadium framgår av att mindre än hälften av de äktenskap, som 1960 hade ett barn, fyra år senare fortfarande var ettbarnsfamiljer. Närmare hälften av de gifta med barn skaffar sig två barn och ytterligare en dryg fjärdedel tre eller flera barn. Undersökningen tyder på att närmare hälften av alla barn som växer upp i bestående äktenskap tillhör familjer med minst tre barn i olika åldrar, inräknat barn över 16 år.

De ensamstående föräldrarna utgör minst av alla en homogen och konstant grupp. Ungefär två tredjedelar av dem har tidigare varit gifta men sedan på grund av skilsmässa eller genom makens död blivit ensamstående. Den resterande tredjedelen, de ogifta med barn, gifter sig ofta relativt snart efter barnets födelse. Bland de tidigare gifta är omgifte inte ovanligt. Enföräldersituationen är i regel en temporär situation och en ganska vanlig sådan.

De flesta människor hinner således passera ett flertal av dessa hushålls- eller familjetyper under sitt liv; först ensamstående utan barn, sedan kanske något år som gift utan barn, därefter några decennier som »barnfamilj», sedan inräknad bland de gifta barnlösa igen när yngsta barnet fyllt 16 år, slutligen åter ensamstående utan barn såsom änking eller änka. Frågan om en omfördelning mellan barnfamiljer och barnlösa eller mellan olika kategorier av barnfamiljer inbördes är därför i hög grad samtidigt en fråga om omfördelning mellan olika perioder i en människas liv.

I stället för att söka teckna en schematisk inkomst- eller standardkurva för »normalbarnfamiljer» söker kommittén bedöma hur familjepolitiken bör inriktas dels genom att granska den ekonomiska situationen i dag för olika typer av barnfamiljer, dels genom att se på de olika familjesituationer som en enskild familj kan passera under sitt liv. Kommittén finner då bl. a. att yrkesverksamma gifta med barn har något högre inkomster än yrkesverksamma gifta utan barn. Förhållandet är emellertid det motsatta i de yngre äktenskapen. Barnlösa gifta par där mannen är under 30 år har

Barnfamiljernas inkomster 1967

Procentuell fördelning av olika kategorier av barnfamiljer på inkomstgrupper

Årsinkomst, kr.	Giftna med					Samtliga giftna med barn	Ensamstående med			Samtliga ensamstående med barn
	1 barn	2 barn	3 barn	4 barn	5 + barn		1 barn	2 barn	3 + barn	
0—12 000	6	5	6	8	11	5	53	56	63	54
12 000—16 000	4	3	5	6	7	4	14	13	12	14
16 000—20 000	8	7	8	9	11	7	13	12	10	13
20 000—24 000	12	12	13	15	17	12	9	8	7	9
24 000—30 000	21	22	22	23	26	21	6	6	5	6
30 000—36 000	18	18	17	15	15	17	2	2	2	2
36 000—42 000	13	12	10	9	6	12	1	1	1	1
42 000—48 000	8	8	6	4	2	7	0	0	0	0
48 000—	12	14	13	10	4	13	1	1	1	1
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Anm. Två makar har alltid räknats som en inkomsttagare.

P. g. a. avrundningar blir summan av de olika procenttalen inte alltid 100.

Tabellen är en framräkning som gjorts på grundval av statistiska centralbyråns undersökning »Familjernas sammansättning 1964» (Statistiska meddelanden Be 1966: 16).

genomsnittligt högre inkomster än giftna med barn i samma åldersgrupp. Av sammanställningen framgår hur barnfamiljer av olika kategorier fördelar sig procentuellt på olika inkomstlägen.

Med stöd av inkomststatistiken visar kommittén på de betydande skillnader som finns mellan olika barnfamiljer. Medianinkomsten för giftna med barn ligger vid nära 30 000 kr. per år (makarnas sammanlagda inkomst) medan medianinkomsten för ensamstående vårdnadshavare uppgår till något över 10 000 kr. De flesta ensamstående med barn har dessutom en inkomst i form av underhållsbidrag, bidragsförskott eller barnpension för barnet eller barnen, vilken inte kommer till synes i inkomststatistiken. Ungefär en fjärdedel av barnfamiljerna har inkomster över 38 000 kr. per år. Medianinkomsten för dessa familjer ligger på ca 48 000 kr. per år. På inkomster under 20 000 kr. per år återfinns också ungefär en fjärdedel av barnfamiljerna. Medianinkomsten för dessa familjer är drygt 12 000 kr. per år.

Den fjärdedel av barnfamiljerna som har de högsta inkomsterna har alltså ca fyra gånger högre genomsnittsinkomst än den fjärdedel som har de lägsta inkomsterna. De äldre barnfamiljerna (där föräldrarna är äldre och där äktenskapet varat längre) har genomsnittligt högre inkomster än de yngre. Familjer med tre eller flera barn har genomsnittligt lägre inkomster än familjer med ett eller två barn, och deras genomsnittsinkomster *minskar* med ökande barnantal. Dessutom är det ju i dessa familjer fler personer som skall dela på den gemensamma inkomsten.

Att mångbarnsfamiljer och enförälderfamiljer ofta befinner sig i en besvärlig ekonomisk situation bestyrks även av socialhjälpstatistiken. Un-

der 1965 utgavs socialhjälp i ca 136 000 fall. I ca 44 000 fall — nära en tredjedel av alla fall — var det barnfamiljer som mottog hjälp. Bland de personer som erhöll hjälp ingick drygt 95 000 barn. Ca 3 % av alla gifta med barn uppbar socialhjälp mot närmare 15 % av alla ensamstående med barn.

Gifta med barn visar ett stigande hjälpbehov med ökande barnantal. Detta framgår av en bearbetning av socialhjälpstatistiken som statistiska centralbyrån gjort för kommitténs räkning. Endast ca 18 % av alla gifta med barn hade 1965 tre eller flera barn, men sådana familjer stod för närmare 40 % av socialhjälpfallen bland de gifta med barn. Hjälpfrekvensen är alltså dubbelt så stor bland mångbarnsfamiljer i jämförelse med barnfamiljerna i gemen. Medan antalet gifta par med fyra eller flera barn endast var ca 5 % av alla gifta par med barn, utgjorde dessa familjer närmare 20 % av socialhjälpfallen bland de gifta med barn 1965. Hjälpfrekvensen är således fyra gånger så stor för de största familjerna.

Kommittén konstaterar vidare att ca 17 000 ensamstående barnafostrare uppbar socialhjälp under 1965, vilket motsvarar närmare 13 % av hjälpfallen det året. Uppgiften tyder på att var sjunde eller var åttonde enförälderfamilj i hela landet uppbar socialhjälp någon tid under 1965. Vid en undersökning i Stockholm 1961 visade det sig att de ensamma mödrarna utgjorde drygt 25 % av de långvariga socialhjälpfallen. Av statistiska centralbyråns bearbetning av 1965 års socialhjälpstatistik framgår också, att ensamstående med två eller flera barn relativt sett uppbar socialhjälp i större utsträckning än ensamstående med ett barn.

Det *första barnets* ankomst betyder i regel en genomgripande förändring i en familjs liv. Frågan om en ny bostad kan i många fall bli aktuell. Utgifterna för barnets konsumtion är emellertid vanligtvis lägre under de första åren än senare. För familjens ekonomi består omställningen främst i att en av föräldrarna stannar hemma för att vårda barnet åtminstone under det första halvåret och att — om sedan båda föräldrarna förvärvsarbetar — utgifterna för barnets vård ofta tar i anspråk en inte obetydlig del av familjeinkomsten. För den ensamstående barnfostraren blir omställningen i regel ännu mer genomgripande.

Första barnets ankomst medför att moderskapspenningen betalas ut och att barnbidrag börjar utgå. För en ogift förälder tillkommer i regel bidragsförskott om inte underhållsbidrag utgår. Under sex månader i samband med barnafödelsen ger moderskapsförsäkringen ett skydd mot större delen av inkomstbortfallet för en tidigare förvärvsarbetande moder. Om modern sedan går ut i förvärvslivet (igen eller för första gången), kan hon utnyttja den skatteförmån som genom förvärvsavgiften tillkommer barnfamiljer och som ofta betyder mer än barnbidraget. I en familj där båda makarna förvärvsarbetar blir utgifterna för att upprätthålla en viss standard i regel större än i en familj där en av makarna är hemma. Förvärvs-

avdraget tar särskilt sikte på barntillsynskostnaderna för familjer där hustrun förvärvsarbetar. Två makar som tjänar 20 000 kr. om året vardera får genom första barnets födelse en skattelindring på sammanlagt drygt 1 200 kr. En ogift mor eller far, som har vårdnaden om barnet och förvärvsarbetar, får en väsentligt större skattelindring än ett gift par. En ensamstående vårdnadshavare som tjänar 20 000 kr. om året får en skattelindring på drygt 3 000 kr., vilket motsvarar mellan tre och fyra barnbidrag. De som får plats för barnet på barnstugor och kommunala familjedaghem — vilket gäller ett fåtal av de gifta och omkring en fjärdedel av de förvärvsarbetande ensamstående — får dessutom i regel en indirekt samhällssubvention som i vissa fall kan uppgå till flera gånger barnbidragets belopp. Om modern (eller den ogifte fadern) stannar hemma för att vårda barnet — av fritt val eller därför att barntillsyn inte gått att ordna — lindras däremot i flertalet fall bortfallet av förvärvsinkomsten endast genom ett barnbidrag och eventuellt ett bidragsförskott. För ett gift par med goda inkomster behöver den ekonomiska omställningen vid första barnets ankomst inte bli så svår som för ensamstående föräldrar och gifta med låga inkomster.

I ungefär en fjärdedel av barnfamiljerna föds inte mer än ett barn. I de flesta fall torde detta bero på andra än ekonomiska skäl. För flertalet av dessa familjer inträder inga betydande förändringar i den ekonomiska situationen under barnets uppväxttid. Barnets behov av vård och tillsyn minskar successivt samtidigt som konsumtionsutgifterna ökar. Det generella stödet från samhällets sida förändras inte heller med barnets ålder.

Flertalet barnfamiljer får emellertid ytterligare barn. Det *andra barnet* kan knappast sägas medföra en lika stor omställning i familjeekonomin som det första barnet. Familjens bostad blir emellertid trängre och det nyttillkomna barnets mat, kläder och utrustning betyder ofrånkomligen nya utgifter för familjen. Om modern redan före det andra barnets ankomst var hemmafru medför det andra barnets vård och tillsyn inga större merkostnader, även om kanske moderns hemmafruperiod blir längre än om familjen endast har ett barn. Om däremot båda föräldrarna förvärvsarbetar blir — bortsett från de första månaderna, som täcks av moderskapsförsäkringen — vårdkostnaderna ofta högre och möjligheterna att ordna vården mindre. Det andra barnbidraget kan endast till en del lindra dessa effekter. På skattesidan medför andra barnets födelse inga förändringar. När det andra barnet kommer får alltså, naturligt nog, övriga familjemedlemmar i regel minska sin konsumtion en del. Särskilt i lägre inkomstlägen kan den ekonomiska situationen bli besvärlig. De inskränkningar som måste göras blir givetvis mer kännbara om familjen redan tidigare har en låg levnadsnivå.

Ungefär en fjärdedel av barnfamiljerna får *tre eller flera barn*. Sannolikt är det många som av ekonomiska skäl undviker att skaffa sig flera

än två barn. Konsumtionsutrymmet per familjemedlem vid oförändrad inkomst sjunker med varje ytterligare barn. Både föräldrar och barn får minska sin standard och avstå från sådant som familjer med färre barn och motsvarande inkomster kan kosta på sig. Även när det gäller barnens vård och tillsyn ökar problemen. Flerbarnsfamiljerna har lägre genomsnittsinkomster än familjerna med ett och två barn. Att de ekonomiska påfrestningarna ibland blir övermäktiga för flerbarnsfamiljer med låga inkomster visar sig som nämnts i ett ökat behov av socialhjälp.

När familjen åter »krymper» genom att de äldsta barnen passerar 16-årsgränsen förbättras i regel den ekonomiska situationen något genom att ungdomarna börjar tjäna pengar eller får del av de studiesociala förmånerna och alltmer frigör sig från familjeekonomin.

Familjens ekonomi kan som nämnts förändras på många andra sätt än genom att barn föds eller växer upp till självständiga inkomsttagare. Om en av föräldrarna avlider eller blir sjuk eller arbetslös täcker i regel socialförsäkringen större delen av det inkomstbortfall som blir följden. I andra fall — exempelvis om föräldrarna skiljer sig eller om en av föräldrarna en längre tid måste stanna hemma från arbetet för att vårda ett sjukt barn — kan förändringen få ekonomiska konsekvenser som även går ut över barnen. Unga föräldrar som får barn innan de hunnit ut i förvärvslivet befinner sig kanske ofta i en besvärligare situation än andra föräldrar bl. a. därigenom att ingen tilläggssjukpenning från moderskapsförsäkringen utgår. I sådana fall kan ett starkt behov av samhällsstöd föreligga.

Sammanfattningsvis konstaterar kommittén att de stödbehov som denna genomgång belyst kan delas upp i två grupper: sådana som beror på barnens behov av vård och tillsyn och sådana som hänger samman med barnens konsumtionsutgifter. Givetvis går det ingen skarp gräns mellan de båda grupperna eller typerna, men vissa huvudlinjer kan anges. I ettbarnssituationen är det, när barnet är litet, snarast problem av den första typen som kan uppkomma, dvs. problem som hänger samman med barnets vård och tillsyn. Även om konsumtionsutgifterna stiger med barnets ålder har en ettbarnsfamilj, vars barn är i skolåldern i regel lättare att klara dessa utgifter än familjer med flera barn. I mångbarnssituationen finns det däremot ett tydligt behov av ökat stöd för att familjen utan en alltför stor standardsänkning skall klara utgifterna för barnens konsumtion. För ensamstående barnförsörjare sammanfaller oftare än för gifta problem av båda slagen. Svårigheter att ordna för barnens vård och tillsyn och i regel mycket låga inkomster samverkar här till att skapa ett betydande stödbehov. För alla familjetyper eller familjesituationer gäller att ju lägre familjens inkomster är, desto mer elementär är den konsumtion som måste skäras ner när familjen blir större.

Inriktningen av ett ökat familjestöd

Barnfamiljernas ekonomiska situation pekar enligt kommitténs mening på ett betydande behov av ökat stöd i vissa familjetyper eller familjesituationer. Särskilt det förhållandet att ensamstående vårdnadshavare i regel har mycket låga inkomster och att mångbarnsfamiljer ofta har ett mycket begränsat konsumtionsutrymme per familjemedlem understryker behovet av ett ökat stöd till barnfamiljerna. Den nedpressning av standarden som ett barn medför, blir svårare att bära ju flera barn och ju lägre inkomster familjen har, eftersom inskränkningarna då måste gå ut över en alltmer elementär konsumtion.

Kommittén framhåller att socialhjälpstatistiken bestyrker att just enförälderfamiljerna och mångbarnsfamiljerna — familjetyper som många barn lever i under någon period av sitt liv — i regel har ett stort behov av ekonomiskt stöd från samhällets sida redan för att både föräldrarna och barnen skall få den trygghet för en viss minimistandard som alla medborgare anses ha rätt till. Även om socialhjälp kan ge ett sådant minimistöd är det angeläget att i möjligaste mån avlösa den behovsprövade socialhjälp med generell verkande åtgärder. Att nästan en hel årskull barn erhåller socialhjälp varje år utgör enligt kommitténs mening i och för sig ett starkt skäl för ökat stöd till barnfamiljerna.

Det faktum att enförälderfamiljer och mångbarnsfamiljer relativt ofta tvingas anlita socialhjälp gör det också troligt att dessa familjesituationer medför betydande ekonomiska påfrestningar även för familjer vilkas inkomster ligger ett stycke över existensminimum.

Den av kommittén verkställda genomgången av barnfamiljernas situation visar, att det finns stora variationer i stödbehovet mellan olika familjetyper och familjesituationer. Låga inkomster och flera barn är av naturliga skäl de väsentliga omständigheter som grundar ett starkare stödbehov, i synnerhet där båda dessa omständigheter uppträder i förening. Kommittén konstaterar, att varje höjning av de nuvarande barnbidragen med 100 kr. om året betyder att statsutgifterna ökar med ca 180 milj. kr. För de familjer som har det största behovet av stöd skulle en måttlig höjning av de nuvarande barnbidragen ge en relativt blygsam förbättring. Å andra sidan skulle en sådan höjning utgå även till familjer med höga inkomster, vilkas behov av stöd är mindre framträdande.

Kommittén framhåller att det emellertid inte skulle vara fråga om höjningar av barnbidragen med något 100-tal kronor per år utan snarare med något 1 000-tal kronor om man på denna väg skulle ge alla barnfamiljer — och därigenom också dem som bäst behöver ett ökat stöd — kompensation för vad som ändå kan anses vara relativt måttliga utgifter för barnens konsumtion. Enligt kommitténs mening finns det därför starka skäl att

överväga en bättre differentiering av familjestödet så att detta sätter in när och där behovet är störst.

Samhällets stöd till konsumtionsutgifterna för barnen bör enligt kommitténs mening innefatta hänsynstaganden till i vart fall två omständigheter: familjens inkomst och antalet barn i familjen.

Det väsentligaste skälet för ett ökat stöd till flerbarnsfamiljerna är att barnkostnaderna — i den mån de inte täcks av samhället — blir alltmer betungande ju fler barn familjen har. Kommittén betonar att tidigare försök att beräkna barnkostnadernas storlek har visat de svårigheter som uppstår om man vill mäta dessa kostnader i mera exakta tal. Kostnaderna varierar med familjeinkomst och levnadsvanor, barnens ålder, boställningsort m. m. Barnkostnaderna är vad man förmår och vill kosta på barnen. Alla generella beräkningar av barnkostnadernas storlek måste därför bli osäkra.

Utan att söka precisera barnkostnadernas storlek bör man emellertid enligt kommitténs mening vid den allmänna bedömningen av dessa frågor erfarenhetsmässigt kunna räkna med att utgifterna för ett barns konsumtion — mat, kläder, bostad etc. — normalt kan röra sig om 200—300 kr. i månaden. Att vissa konsumtionsutgifter minskar något för varje ytterligare barn torde i de fall familjen kan öka sitt bostadsutrymme mer än väl uppvägas av den kostnadsökning som uppstår därigenom. I följande sammanställning gör kommittén ett försök att mot denna bakgrund illustrera konsumtionsutgifter för barnen i familjer med olika barnantal.

Antal barn	Antagen konsumtionsutgift per barn och månad					
	200 kr.			300 kr.		
	Konsumtionsutgift för barnen	Allmänt barnbidrag	Återstående konsumtionsutgift för barnen	Konsumtionsutgift för barnen	Allmänt barnbidrag	Återstående konsumtionsutgift för barnen
1	200	75	125	300	75	225
2	400	150	250	600	150	450
3	600	225	375	900	225	675
4	800	300	500	1 200	300	900
5	1 000	375	625	1 500	375	1 125

I den mån som den återstående konsumtionsutgiften för barnen inte täcks blir effekten en standardnedpressning som går ut över hela familjen. Så länge familjestödet endast täcker en mindre del av barnens konsumtionskostnad tvingas familjemedlemmarna att minska sin konsumtion när ytterligare barn tillkommer.

Således medför ett barns födelse praktiskt taget alltid att övriga familjemedlemmar får minska sin konsumtionsstandard. För en familj med få

barn och höga inkomster behöver standardminskningen inte bli särskilt kännbar. Men ju lägre utgångsstandard familjen har, desto mer elementära utgifter får man pruta på. Den låga utgångsstandarden behöver inte bero på att familjen redan har många barn, den kan i minst lika hög grad hänga ihop med en låg familjeinkomst. Kommittén erinrar i detta sammanhang om en av familjeberedningen redovisad intervjuundersökning med syfte att bl. a. belysa hur barnkostnaderna uppfattas i olika familjer. Denna undersökning antyder hur konsumtionsutrymmet för barnen sjunker med minskande familjeinkomst. Den uppgivna utgiften per barn uppgår i de lägsta inkomstlägena i medeltal till mindre än hälften av utgiften i de högsta inkomstlägena. Ett av syftena med ett differentierat familjestöd bör därför enligt kommitténs mening vara att öka konsumtionsutrymmet för barnfamiljer med lägre inkomster.

Kommittén framhåller vidare att de ensamstående barnförsörjarna vanligen har det sämre ställt ekonomiskt än andra barnfamiljer, trots att särskilda stödformer finns för dem. De har i regel — utöver barnbidraget — antingen underhållsbidrag/bidragförskott eller barnpension. De är härigenom tillförsäkrade ett i praktiken skattefritt stöd på f. n. ca 120 kr. per barn och månad i tillägg till barnbidraget. Vissa ensamstående föräldrar — en del fränskilda men mera sällan ogifta mödrar — erhåller ett högre stöd till barnen i form av underhållsbidrag som överstiger detta belopp. För änkor med barn under 16 år utgår änkepension från folkpensioneringen med f. n. ca 410 kr. i månaden. Har maken avlidit under senare år utgår vanligen också familjepension från tilläggs pensioneringen. Änkepension är skattepliktig inkomst.

Situationen för de ensamstående barnförsörjarna är i flera avseenden olik den som normalt gäller för de fullständiga familjerna. Den ensamstående föräldern har att själv svara för utgifter som i den fullständiga familjen delas av två. Bostadskostnaden blir därför mer betungande för den ensamstående barnförsörjaren, som ofta blir hänvisad till att ensam svara för denna ganska tunga post i familjeekonomin. Problemen accentueras starkt genom att de ensamstående barnförsörjarna i stor utsträckning har låga inkomster. Dessa omständigheter motiverar enligt kommittén att familjestödet till ensamstående barnförsörjare i jämförelse med stödet till fullständiga familjer omfattar en större del av barnens konsumtionsutgifter. Kommittén anser därför, att man vid en differentiering av familjestödet bör ta särskild hänsyn till ensamstående barnförsörjare med lägre inkomster. För de ensamstående barnförsörjarna tillkommer att en ordnad barntillsyn — med de kostnader som denna kan medföra — är en ofrånkomlig förutsättning för att de skall kunna försörja familjen genom förvärvsarbete. Kommittén påpekar också, att de ensamstående vårdnadshavarna har rätt till skatteförmåner som i högre inkomstlägen uppgår till avsevärda belopp men att de flesta ensamstående barn-

försörjare har så låga inkomster att de inte alls eller endast delvis kan utnyttja dessa förmåner.

Enligt kommitténs mening bör en förstärkning av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna ta hänsyn till de nyss angivna omständigheterna. Konsumtionsutrymmet per familjemedlem minskar med stigande barnantal även när hänsyn tas till nuvarande barnbidrag. Det ekonomiska familjestödet bör därför, per barn räknat, öka med antalet barn i familjen. Konsumtionsutrymmet sjunker med minskande familjeinkomst. Det ekonomiska familjestödet bör ha till syfte att öka konsumtionsutrymmet för barnen i familjer med lägre inkomster och bör därför vara kraftigare ju lägre familjens inkomst är. Inom ett sådant differentierat stödssystem bör man dessutom ta särskild hänsyn till ensamstående barnförsörjare i låga inkomstlägen.

Kommittén framhåller att de flesta familjer finner det naturligt att göra en viss ekonomisk uppföring för barnens skull. Att föräldrarna normalt prutar av på sin standard till förmån för barnen betraktar kommittén inte som orimligt. Men rimligheten blir mindre när familjen har låga inkomster och flera barn. De ekonomiska åtaganden som samhället kan vänta sig att föräldrarna skall göra för barnen får inte vara alltför stora — av hänsyn till barnen likaväl som av hänsyn till föräldrarna själva. I låga inkomstlägen och särskilt där det finns flera barn kan dessa bördor bli övermäktiga. Socialhjälpen bär vittne om detta. I högre inkomstlägen med få barn däremot är det en alltmer umbärlig konsumtion för föräldrarna som barnkostnaderna går ut över. Även den som menar att samhället skall kompensera familjerna i alla inkomstlägen för alla barnkostnader måste, framhåller kommittén, finna att detta är uteslutet av finansiella skäl under överskådlig tid. Som kommittén tidigare konstaterat är det svårt att ange en generell barnkostnad. Om man emellertid räknar med att utgifterna för ett barns konsumtion normalt ligger någonstans mellan 200 och 300 kr. i månaden, skulle en fullständig kompensation genom barnbidragen för dessa kostnader för samtliga barnfamiljer innebära att statens utgifter för barnbidragen skulle stiga från 1,6 till omkring 5 miljarder kr. om året. Kommittén anser att en sådan prioritering av barnfamiljerna på bekostnad av andra grupper — bl. a. pensionärerna — varken är önskvärd eller möjlig att genomföra.

I detta perspektiv är det enligt kommitténs mening desto angelägnare att i fråga om konsumtionsstödet till barnfamiljerna ta hänsyn till de faktiska förhållanden som kommittén har belyst — både att de utgifter som nu stannar på familjen växer med varje barn och att möjligheterna att betala utgifterna är mindre ju lägre inkomster familjen har.

Med hänsyn härtill förordar kommittén inte bara en förstärkning av samhällets totala stöd till barnfamiljerna utan också en omfördelning av familjestödet. Genom en differentiering av stödet blir det också möjligt

att med en begränsad kostnadsökning ge en snabb och påtaglig förbättring till de grupper av barnfamiljer där behovet av ett ekonomiskt stöd från samhället är mest framträdande.

Olika möjligheter att differentiera familjestödet

Enligt kommitténs mening bör således en förstärkning av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna i första hand inriktas på flerbarnsfamiljerna och de ensamstående barnförsörjarna och stödet bör ha sin tyngdpunkt i de lägre inkomstlägena. En sådan inriktning förutsätter att familjestödet kan differentieras dels med hänsyn till familjetyp och antal barn i familjen och dels med hänsyn till inkomsten.

De allmänna barnbidragen utgår med samma belopp för varje barn till familjer i alla inkomstlägen och kan därför inte, i vart fall inte ensamma eller i nuvarande form, ge de av kommittén eftersträlvade effekterna.

Däremot är familjebostadsbidragen differentierade efter familjeinkomst och familjestorlek. De är inkomstprövade och utgår med högre belopp vid ökande barnantal. Dessutom är de emellertid knutna till innehavet av en bostad av viss beskaffenhet. Kommittén framhåller att det självfallet är önskvärt att barnfamiljerna har goda och rymliga bostäder. Bostadskostnaden är också en viktig post i familjebudgeten. Kommittén har därför ansett det ligga nära till hands att pröva om man kan använda sig av familjebostadsbidragen för att uppnå ett kraftigare stöd till konsumtionen i dess helhet för familjer med lägre inkomster och flera barn.

Familjebostadsbidragen

Kommittén erinrar om att familjebostadsbidragens huvudsyfte är att sänka bostadskostnaderna för familjer med barn och befordra en förbättring av bostadsstandarden. När familjebostadsbidragen år 1948 i huvudsak fick sin nuvarande utformning skedde det mot bakgrunden av barnfamiljernas dåvarande bostadssituation. 1945 års folk- och bostadsräkning visade att 46 % av samtliga barn tillhörde trångbodda hushåll, dvs. antalet boende per rum — köket oräknat — var mer än två personer. Lägenheternas utrustningsstandard var relativt låg. Över hälften av alla lägenheter i det totala bostadsbeståndet saknade centralvärme, över en tredjedel saknade vatten och avlopp. Bad- och duschrum fanns i endast en femtedel av lägenheterna. Över tjugo år har nu gått sedan dess. Under denna tid har barnfamiljernas bostadsförhållanden avsevärt förbättrats. Trångboddheten har minskat betydligt, vilket framgår av följande tablå. Siffrorna i tablåen anger för varje familjestorlek andelen trångbodda barnfamiljer i procent av samtliga barnfamiljer.

Familjestorlek	Trångboddhet i %		
	1945	1960	1965 prel.
1 barn.....	35	15	9
2 barn.....	35	13	7
3 barn.....	56	34	21
4 barn.....	62	36	22
5 eller flera barn.....	82	62	49

Andelen fullt moderna bostäder av det totala lägenhetsbeståndet har mellan 1960 och 1965 ökat med en tredjedel. Det kan förutsättas att även andelen barnfamiljer med sådana bostäder ökat från 1960 till 1965. Allt talar för att barnfamiljerna i större utsträckning än andra hushåll bor i moderna lägenheter.

Det är inte möjligt att skilja ut alla de faktorer som bidragit till att barnfamiljernas bostadsstandard från 1945 till 1965 har kunnat höjas på det sätt som skett. Den allmänna standardhöjningen och den ökade andelen större och moderna bostäder i det totala lägenhetsbeståndet är självfallet av avgörande betydelse. Kommittén framhåller att även familjebostadsbidragen utan tvekan har spelat en viktig roll i denna utveckling.

När det gäller bostädernas utrustningsstandard kan man säga att målsättningen för familjebostadsbidraget har uppnåtts i väsentlig grad såtillvida som barnfamiljerna i allmänhet bor i bättre bostäder än andra. Också i fråga om utrymmesstandarden är situationen nu helt annan än när familjebostadsbidraget infördes. Men för en femtedel av familjerna med tre eller flera barn är trångboddheten fortfarande ett faktum. De större familjernas trångboddhet har inte kunnat minska i samma omfattning som ett- och tvåbarnsfamiljernas.

Kommittén framhåller också att de senaste bostadsräkningarna har visat, att det för barnfamiljerna liksom för andra hushåll råder ett starkt samband mellan inkomst och bostadsstandard. För barnfamiljerna gäller detta i högre grad ju större familjen är.

Enligt kommitténs mening har familjebostadsbidragen emellertid som bostadspolitiskt instrument även betydande svagheter. Meningen är att en familj skall stimuleras att flytta till en bättre bostad genom vetskapen att familjen kommer att få familjebostadsbidrag om den flyttar. För att denna stimulans skall få effekt måste två förutsättningar vara uppfyllda.

Den första förutsättningen för att bostadsstimulansen skall fungera är att det finns tillräcklig tillgång på sådana bostäder som uppfyller de uppställda kraven. Man torde kunna påstå, att barnfamiljerna på vissa orter i landet på grund av läget på bostadsmarknaden ofta inte kan komma över en bidragsberättigande bostad även om de skulle önska det. Kommittén anser att detta är en betydande nackdel för ett ekonomiskt stöd som är knutet till bostaden.

Den andra förutsättningen är att möjligheten att få familjebostadsbidrag verkligen påverkar familjens vilja att byta bostad. Kommittén påpekar att familjebostadsbidragens möjligheter att påverka familjens vilja att flytta till en bättre bostad bl. a. hänger samman med avvägningen av bidragsbeloppen. Även om en bidragsberättigande bostad kan anskaffas uppgår i många fall skillnaden mellan hyran för en bidragsberättigande och en icke bidragsberättigande lägenhet till belopp som vida överstiger familjebostadsbidraget. Detta är en konsekvens av att bidragets storlek är beroende av barnantal och inkomst men inte varierar med hyrans eller bostadens storlek. Härtill kommer att bidragsbeloppens storlek i olika familjetyper är avvägda på ganska egenartat sätt. Per barn räknat utgår i allmänhet störst bidrag till familjer med två barn. Vid ökande barnantal minskar därefter bidraget per barn. Då familjebostadsbidragen är inkomstprövade och inkomstgränserna förändras med barnantalet blir ökningen av bidragssumman vid ökande barnantal mycket varierande.

Av följande sammanställning kan man utläsa den ökning av familjebostadsbidraget som ett barns födelse medför för en familj i ett visst inkomstläge. För fullständiga ett- och tvåbarnsfamiljer fordras 2 rum och kök. Av tabellen framgår att en ettbarnsfamilj med en årsinkomst av 18 000 kr. inte kan få familjebostadsbidrag. När familjen får sitt andra barn kan bidrag börja utgå. Detta familjebostadsbidrag blir inte mindre än 1 120 kr. om året. Schematiskt sett kan förloppet därefter bli följande. Får familjen ett tredje barn, fordras i princip 3 rum och kök, men bidraget ökar endast med 230 kr. om året; ett fjärde barn leder till en höjning av familjebostadsbidraget med 630 kr., men fortfarande godtas 3-rumslägenheten. Först om familjen får ett femte barn krävs i princip en större lägenhet, men det bidrag som då tillkommer är endast 330 kr.

Kommittén påpekar att trångboddhetsregeln — högst två boende per rum köket oräknat — medför att en familj kan tvingas byta bostad när familjen fått sitt första, tredje och femte barn. För ettbarnsfamiljer utgår

Familjebostadsbidragets ökning per barn

Årsinkomst (brutto) kr.	Tillkommande belopp per år i zon I (Götaland och större delen av Svealand) för				
	1:a barnet*	2:a barnet	3:e barnet*	4:e barnet	5:e barnet*
16 000	495	825	330	330	330
18 000	—	1 120	230	630	330
20 000	—	690	180	710	730
22 000	—	690	180	180	760
24 000	—	345	90	615	180
26 000	—	—	—	525	705
28 000	—	—	—	—	615
30 000	—	—	—	—	—

* Gränser enligt trångboddhetsregeln

emellertid bidrag endast i mycket låga inkomstlägen och för trebarnsfamiljer är det tillkommande beloppet för tredje barnet mycket lågt. I stället är som nämnts det tillkommande bidragsbeloppet för andra barnet oftast högt, trots att det andra barnets ankomst inte enligt trångboddhetsregeln medför att familjen behöver byta bostad.

Kommittén framhåller vidare att möjligheten att få bidrag vid byte av bostad motsvaras av en risk att gå miste om bidraget om man inte flyttar. Trångboddhetsregeln kan medföra att exempelvis en tvåbarnsfamilj förlorar sitt bidrag sedan familjen fått ett tredje barn. Om familjen inte kan flytta till en större lägenhet kan nämligen bidraget dras in efter en skälig övergångstid. Bostadsvillkoren kan här leda till att en familj, som har samma bostadskostnader som tidigare och större utgifter i övrigt på grund av det ökade barnantalet, förlorar det ekonomiska stöd som familjebostadsbidraget utgör.

En annan svaghet som kommittén pekar på är att familjebostadsbidragen inte tycks nå ut till de grupper som bidragen är avsedda för. En undersökning för kommitténs räkning som gjorts av statistiska centralbyrån på ett urval avsett att täcka ca $\frac{2}{3}$ av alla barnfamiljer, ledde fram till att ungefär 70 000 bland dessa familjer inte uppbar familjebostadsbidrag för år 1965 trots att de uppfyllde såväl inkomst- som bostadsvillkoren för bidraget. Det skulle betyda att minst en fjärdedel av alla bidragsberättigade familjer det året gick miste om bidraget. I vart fall är det tydligt att en betydande del av de familjer som är berättigade till stödet inte får det.

Vid kommitténs undersökningar rörande familjebostadsbidraget har också konstaterats en del olägenheter i bidragssystemet av mer bidragsteknisk art. Vissa av dessa olägenheter hänger samman med sättet att inkomstpröva bidragen. Bidragssystemets inkomstgränser medför besvärliga tröskeeffekter genom att en mycket liten inkomstökning kan leda till ett med flera hundra kronor minskat bidrag. En familj med fyra barn som har förhöjt familjebostadsbidrag och vars beskattningsbara inkomst passerar den inkomstgräns som ligger på 15 000 kr. får vidkännas en bidragsminskning med ca 550 kr. Vidare sker inkomstprövningen av familjebostadsbidragen på grundval av i genomsnitt två år gamla inkomster. Vid sjunkande inkomster — t. ex. när en av föräldrarna stannar hemma för att vårda barn — utgår därför bidrag efter den lägre inkomsten först två år efter att inkomstminskningen skedde.

Andra bidragstekniska olägenheter hänger samman med bostadsvillkoren. Differentieringen av bidragsbeloppen för olika delar av landet (zoner) är enligt kommitténs mening föråldrad. Storstadsområdena, där hyrorna i allmänhet är högst, ligger i den lägsta bidragszonen. Standardkraven på bostaden kan medföra svårbedömbara gränsfall. De gränsdragningar man tvingas att göra leder i vissa fall till resultat som framstår som stötande. Kommittén framhåller också att bidraget trots bostadsvill-

koren inte beloppsmässigt är knutet till bostadskostnaderna, lägenhetens storlek e. d.

Kommittén framhåller att det redan i kommitténs direktiv påpekas att familjebostadsbidragen i sin dubbla funktion av konsumtionsstöd och bostadstimulans har den svagheten, att mindre bemedlade familjer, som inte kunnat anskaffa bostäder av den standard som utgör villkor för bidrag, inte blir delaktiga av ett i och för sig behövt konsumtionsstöd. Detta belyses av den undersökning som statistiska centralbyrån utfört för kommitténs räkning. Enligt denna undersökning torde — utöver de nyss nämnda familjerna som helt uppfyller bidragsvillkoren och ändå inte har bidrag — ytterligare minst 65 000 familjer med lägre inkomster ha varit uteslagna från bidragsrätten under 1965 därför att familjens bostad inte uppfyllde de krav på storlek och utrustning som bidragsbestämmelserna uppställer. Att vissa barnfamiljer utesluts på grund av bostadsvillkoren kan sägas ligga i systemets natur. Vad kommittén vill påvisa är att ett stort antal familjer, vilkas inkomster och barnantal motiverar ett kraftigare stöd, i dag står utan det enda familjestöd som tar sådana hänsyn.

Kommittén påpekar också, att ensamstående barnförsörjare med låga inkomster endast i obetydlig omfattning får del av det ekonomiska stöd som familjebostadsbidraget utgör. Det stora flertalet ensamstående barnförsörjare har inkomster som berättigar till familjebostadsbidrag, men år 1965 var det endast omkring 20 % som hade sådana bidrag.

Statistiska centralbyråns nämnda undersökning tyder på att ungefär 40 % av alla barnfamiljer år 1965 hade så pass låga inkomster att de uppfyllde inkomstvillkoren för att erhålla familjebostadsbidrag. Emellertid var det samma år endast 20 % av barnfamiljerna som verkligen hade familjebostadsbidrag. Det förefaller således som om ungefär varannan barnfamilj i dessa inkomstlägen går miste om ett stöd som de med hänsyn till sina inkomster och barnantal skulle behöva. I de lägsta inkomstlägena är det — att döma av samma undersökning — ungefär två tredjedelar av familjerna som går miste om stödet. En av förklaringarna härtill torde vara att de ensamstående barnförsörjarna utgör en stor del av låginkomsttagarna men mera sällan förekommer bland familjer med familjebostadsbidrag.

Det här anförda leder enligt kommitténs mening fram till flera slutsatser. De nuvarande familjebostadsbidragen är förenade med så betydande olägenheter att bidragssystemet behöver en betydande omarbetning, om det skall bibehållas. Vidare kan man enligt kommitténs mening inte använda sig av en till bostadsinnehavet knuten stödform — av det slag familjebostadsbidragen även efter en eventuell omarbetning får förutsättas utgöra — för att kanalisera ett förstärkt familjestöd till alla de barnfamiljer som har det största behovet av stöd.

Kommittén anser det inte möjligt att inom ramen för nuvarande barnbidrag och familjebostadsbidrag ta behövlig hänsyn till att stödbehovet är större ju fler barn och ju lägre inkomster familjen har. Vill man tillgodose dessa önskemål, måste enligt kommitténs mening förändringar av familjestödet komma till stånd. Kommittén framhåller att en differentiering av familjestödet kan ske genom att det nuvarande barnbidragssystemet ändras — utan att de allmänna barnbidragens karaktär av till alla familjer utgående bidrag förloras — eller genom att andra stödformer skapas.

Inkomstprövat familjetillägg

Kommittén har i första hand prövat möjligheten att vid sidan av de allmänna barnbidragen införa ett familjetillägg av ungefär samma konstruktion som familjebostadsbidragen, dock utan att fästa några villkor om bostadens beskaffenhet vid rätten till bidrag. Ett sådant familjetillägg borde för att utgöra ett verkligt mångbarnsstöd utformas så att bidraget, per barn räknat, ökar med antalet barn i familjen. Inom ramen för ett familjetillägg kan även en differentiering till förmån för ensamstående barnförsörjare uppnås genom att låta familjetillägget till dessa utgå redan från första barnet och med förhöjda belopp om i familjen finns mer än ett barn.

Kommittén redovisar olika metoder att differentiera ett sådant familjetillägg efter inkomst. En väg är att inkomstpröva familjetillägget på samma sätt som nu sker med familjebostadsbidragen, dvs. på grundval av den senast kända beskattningsbara inkomsten till statlig inkomstskatt. Bidragsbeloppen ändras stegvis då den beskattningsbara inkomsten passerar vissa inkomstgränser. Denna metod har två väsentliga nackdelar, som kommittén sammanfattar i begreppen eftersläpning och tröskeleffekter.

Tröskeleffekterna hänger samman med inkomstgränserna för familjebostadsbidragen. Stiger inkomsten över en sådan gräns minskas bidraget i regel med flera hundra kronor per år. Om en tvåbarnsfamilj t. ex. passerar den inkomstgräns som ligger vid en beskattningsbar inkomst på 8 000 kr. (motsvarande en årsinkomst på ca 18 000 kr.), minskar familjens bidrag med ca 450 kr. Tröskeleffekterna blir än mer markanta för mångbarnsfamiljerna genom att dessa familjer har större bidrag. En fembarnsfamilj, vars beskattningsbara inkomst passerar den inkomstgräns som ligger vid 16 500 kr., får vidkännas en bidragsminskning med över 600 kr. En sådan bidragsminskning kan föranledas av en mycket blygsam inkomstökning. I de inkomstlägen som ligger vid sådana tröskeklar kan således den metod för inkomstprövning som gäller för familjebostadsbidragen få besvärande effekter. Tar man dessutom hänsyn till skatten på inkomstökningen blir effekten ännu kraftigare.

Med tanke på de olägenheter som tröskeleffekterna i familjebostadsbidragen innebär, har kommittén undersökt om man kan undvika sådana effekter genom ett system med inkomstprövade familjetillägg, där bidragsbelop-

pen reduceras vid stigande inkomster efter en glidande skala i stället för att minskas stegvis vid vissa inkomstgränser.

Kommittén har ingående prövat denna fråga. För att få frågeställningarna konkret belysta har alternativa modeller utarbetats. Allmänt sett kan resultaten av dessa undersökningar beskrivas på följande sätt. Riktpunkten bör vara att ge ett förhållandevis kraftigt stöd åt barnfamiljer med inkomster upp till åtminstone ca 20 000 kr. per år. Därefter bör familjetillägget minska successivt allteftersom behovet av stöd blir mindre framträdande, för att upphöra t. ex. i inkomstlägen omkring 30 000 eller inemot 40 000 kr. Reduceringen går till så att varje inkomstökning från den nedre inkomstgränsen (då bidraget utgår oducerat) till den övre inkomstgränsen (då bidraget upphör) leder till att bidraget minskar med en viss del av inkomstökningen. Minskningen av bidraget blir alltid mindre än inkomstökningen, vilket betyder att tröskeleffekterna hos familjebostadsbidragen i princip kan undvikas. För att ett relativt kraftigt bidragsbelopp i lägre inkomstlägen skall kunna reduceras till noll i inkomstlägen mellan 30 000 och 40 000 kr. måste avtrappningen av bidraget ganska snart komma upp i storleksordningen 20 % eller mer av inkomstökningen. Redan i inkomstsiktet 25 000—30 000 kr. är emellertid marginalsikten ca 45 %. Summan av bidragsminskning och skatt blir i vanliga inkomstlägen ca 65—70 %. Det betyder att nettobehållningen av 1 000 kr. i inkomstökning i dessa relativt vanliga inkomstsikt skulle bli 300—350 kr. Kommittén påpekar att en dubbel margineffekt av denna storlek har betydande nackdelar.

Det är naturligtvis möjligt att sänka avdragsfaktorn och därigenom minska margineffekten om familjetilläggets maximibelopp görs relativt låga. Detta leder dock till att det huvudsakliga syftet med det nya bidraget förfelas. Målet är ju att ge ett kraftigt ökat stöd till i första hand flerbarnsfamiljerna och de ensamstående barnförsörjarna i de lägre inkomstlägena.

Kommittén framhåller att man med ett system av detta slag kan undvika tröskeleffekterna hos familjebostadsbidragen, men man kan inte — hur systemet än varierar — undgå resultat av liknande slag, nämligen den nyss beskrivna dubbla margineffekten.

En annan nackdel med den traditionella metoden för inkomstprövning — som nu gäller beträffande familjebostadsbidragen — är enligt kommittén den eftersläpningseffekt som blir följderna av att inkomstprövningen sker på grundval av familjens inkomster två år före bidragsåret. Denna eftersläpning beror på att inkomstprövningen av familjebostadsbidragen görs på grundval av familjens senast fastställda beskattningsbara inkomst. Uppgifter om denna är i regel inte tillgängliga förrän under hösten året efter inkomståret och kan tillämpas först påföljande år.

Även i det inom kommittén skisserade systemet med inkomstprövade familjetillägg har inkomstprövningen tänkts ske på grundval av familjens beskattningsbara inkomst. Om man bortser från eftersläpningen har den

beskattningsbara inkomsten betydande fördelar som grundval för en inkomstprövning. Av etablerade inkomstbegrepp torde den beskattningsbara inkomsten ge den mest fullständiga bilden av en familjs inkomstförhållanden. Kommittén framhåller också att det kan vara naturligt att vid inkomstprövningen av en social förmån använda samma inkomstbegrepp som vid beskattningen. Även om skatteuttaget inte enbart beror på hur inkomstbegreppet fastställs utan även på hur skatteskalorna utformas, är den för beskattningen fastställda inkomsten en grundläggande faktor vid bedömningen av inkomsttagarnas förmåga att betala skatt och därigenom också en godtagen mätare på deras allmänna ekonomiska bärkraft.

Man skulle kunna tänka sig att skapa möjligheter att bedöma rätten till familjetillägg med hänsyn till den aktuella inkomsten — en beräknad beskattningsbar inkomst för bidragsåret — i vissa fall, då det kan visas att familjens inkomst minskat väsentligt i förhållande till vad som framgår av den senaste taxeringen. En sådan undantagsregel skulle dock leda till en prövning i detalj av familjens inkomstförhållanden och till ett betydande administrativt merarbete för de organ som skulle ha hand om administrationen av de inkomstprövade tilläggen. Det ligger vidare i hjälpformens natur att familjetillägget ofta skulle börja utgå just i en situation då familjens ekonomi förändras väsentligt, nämligen då ett barns ankomst medför att den ena föräldrainskomsten faller bort. Undantagsregeln skulle få tillämpas alltför ofta.

På grund av den eftersläpning som en inkomstprövning på basis av den beskattningsbara inkomsten leder till har kommittén emellertid också undersökt möjligheterna att lägga något annat inkomstbegrepp till grund för prövningen. Sjukpenningförsäkringens inkomstbegrepp har därvid kommit i första rummet. Fördelen med detta inkomstbegrepp är att det i princip avser inkomsten under löpande år. Det avspeglar alltså familjens aktuella inkomstläge och inte inkomsterna två år tidigare. Varje år ändras 25 % av sjukpenningklassplaceringarna. Under två år är det en inte oansenlig del av de försäkrade som får ändrade inkomstförhållanden. Från den synpunkten är sjukpenningförsäkringens inkomstbegrepp klart överlägset beskattningens såsom instrument för inkomstprövningen av ett familjetillägg.

Kommittén påpekar att den för sjukpenningförsäkringen fastställda inkomsten dock har vissa nackdelar i andra avseenden. Sjukpenningen avser att kompensera bortfall av arbetsinkomster, och man tar därför endast hänsyn till detta slag av inkomster när underlaget för sjukpenningklassplaceringen fastställs. För det stora flertalet löntagare spelar troligen andra typer av inkomster, exempelvis kapitalinkomster, ingen eller mycket obetydlig roll. För de flesta löntagare skulle en inkomstprövning på grundval av sjukpenningklassplaceringen ge ett gott resultat. Det blir däremot vissa svårigheter i fråga om jordbrukare och andra företagare. För dessa fast-

ställs nämligen sjukpenningklassplaceringen inte på grundval av den faktiska inkomsten utan i stället på grundval av normalinkomsten för vissa jämförbara yrkesgrupper. Då sjukpenningen som nämnts avser att kompensera bortfall av en arbetsinkomst och företagariinkomsten vanligen också härrör ur kapital, är man inom sjukförsäkringen hänvisad till en bedömning av vad det skulle kosta att anställa en ersättare för den försäkrade när han är sjuk. Härtill kommer att den inkomst som läggs till grund för sjukpenningklassplaceringen alltid utgör en uppskattning av förväntade inkomster och därför inte kan bestämmas med den säkerhet som är önskvärd i ett system där inkomstökningar skall leda till att bidraget minskar med en viss procent av inkomsten. I många fall kan uppskattningen av den framtida inkomsten ge utrymme för olika bedömningar. Den försäkrades bedömning av detta kan i efterhand visa sig ha varit alltför pessimistisk utan att detta kan läggas honom till last. Det vore naturligtvis också oriktigt om någon på grund av familjestödets utformning skulle bli benägen att t. ex. underlåta att anmäla en inkomstökning till försäkringskassan och därigenom få både ett för stort familjestöd och ett för litet sjukförsäkringsskydd.

Genom en inkomstprövning på grundval av makarnas sjukpenningklassplacering skulle man som nämnts grunda prövningen på familjens aktuella inkomster och således i huvudsak undvika eftersläpningseffekten hos bidragen. Man skulle otvivelaktigt kunna utnyttja denna betydande fördel genom att basera en preliminär inkomstprövning på den inkomst som motsvarar sjukpenningklassplaceringen och ändå ta till vara värdet med den beskattningsbara inkomsten genom att grunda ett definitivt avgörande på den. Likväl kvarstår problemet med de förut beskrivna dubbla marginal-effekterna i ett inkomstprövat familjetillägg.

Beskattade allmänna barnbidrag och familjetillägg

Som tidigare framhållits eftersträvar kommittén en sådan utformning av det ekonomiska familjestödet, att det får en tyngdpunkt i lägre inkomstlägen och tar större hänsyn till flerbarnsfamiljer och ensamstående barnförsörjare. Då dels stödbehoven för dessa grupper är mycket framträdande och dels nuvarande stödformer är otillräckliga, bör man enligt kommitténs mening vara beredd att vidta relativt vittgående anordningar för att tillgodose dessa kategorier av barnfamiljer.

Kommittén har undersökt om man kan åstadkomma en önskvärd styrning av det ökade stödet genom att införa generella (icke-inkomstprövade) familjetillägg till familjer med två eller flera barn och göra dessa familjetillägg beskattade. Härigenom når man att tilläggen utgår helt ograverade till familjer utan inkomster eller i de allra lägsta inkomsskikten, där den egentliga inkomsten tillsammans med familjetillägget inte är tillräckligt

stor för att en beskattningsbar inkomst skall uppkomma. Vid stigande inkomster skulle sedan först kommunalskatten reducera familjetillägget med den gällande kommunalskattesatsen, därefter skulle socialförsäkringsavgifterna och den progressiva statsskatten medföra en accelererad reduktion av familjetillägget, som dock aldrig skulle reduceras till noll. Genom en beskattning av ett särskilt familjetillägg kan man inte undgå att en viss del av de medel man vill disponera på tillägget hamnar hos barnfamiljer i mycket höga inkomstlägen. Följaktligen kan tyngdpunkten i stödet inte läggas lika starkt hos de lägre inkomsttagarna, för vilka tillägget är avsett. Denna effekt är ofrånkomlig så länge man endast beskattar familjetilläggen. Bilden blir en annan om man även skulle beskatta de allmänna barnbidragen.

Ser man till resultaten av en beskattning av förmånerna skulle man därigenom utan tvekan kunna åstadkomma ett stöd med tyngdpunkten hos de lägre inkomsttagarna speciellt bland flerbarnsfamiljerna och de ensamstående barnförsörjarna. Det kunde ske genom att de allmänna barnbidragen höjs kraftigt och beskattas samt kompletteras med allmänna — likaledes beskattade — familjetillägg som utgår till alla familjer med minst två barn. När såväl barnbidrag som familjetillägg beskattas ger progressiviteten i inkomstbeskattningen ensam en tillräcklig gradering av bidragen. Till de ensamstående barnförsörjarna skulle familjetillägg utgå redan vid ett barn. Man skulle inom en rimlig kostnadsram ge de sämst ställda familjerna ett ökat stöd av en sådan storlek att det annars skulle fordras miljardbelopp för att ge ett lika stort stöd till alla barnfamiljer.

Från principiell synpunkt kan kommittén inte finna det oriktigt, att en varaktig inkomstutfyllnad av den typ barnbidragen utgör behandlas på samma sätt som själva inkomsten och således beskattas, speciellt då bidragen ökas så att de utgår med betydande belopp. En gradering av familjestödet genom beskattningen har också det viktiga principiella försteget framför en traditionell inkomstprövning att man inte behöver skapa ett nytt mått på den ekonomiska bärkraften i olika inkomstlägen. Man använder sig av den redan fastställda skalan för uttag av statlig inkomstskatt. Den mätare på den ekonomiska bärkraften som denna skala utgör används för uttag av statlig inkomstskatt på en sammanlagd inkomstsumma av 75 miljarder kr. och bör då också kunna användas som ett mått på familjernas behov av ekonomiskt stöd för att fördela en avsevärt mindre bidragssumma.

Kommittén framhåller att man genom ett system med allmänna skattepliktiga barnbidrag kompletterade med allmänna skattepliktiga familjetillägg i väsentlig mån undgår de tidigare diskuterade problemen med ett inkomstprövat familjetillägg, nämligen de dubbla marginaleffekterna och eftersläpningen.

Den s. k. dubbla marginaleffekten vid en traditionell inkomstprövning består som nämnts däri att en inkomstökning till stor del »äts upp» genom att skatten ökar och bidraget minskar. Till marginalsikten för en barn-

familj i de aktuella inkomstlägena kommer en reduceringsfaktor för bidraget som måste ligga omkring 20 % eller t. o. m. högre för att man skall uppnå de eftersträlvade effekterna. Även de nuvarande familjebostadsbidragen har som nämnts effekter av detta slag. Vid ett system med beskattade bidrag däremot uppnår man den eftersträlvade inriktningen av stödet genom att endast använda sig av den marginals katt som ligger i skatteskalen. Någon ytterligare reduceringsfaktor tillkommer alltså inte, även om de beskattade bidragen liksom en annan inkomstökning av samma storlek kan leda till att en familj flyttas upp något steg på skatteskalen. Effekten blir vanligen ganska mild eftersom marginals kattes kikten är tämligen breda och skillnaderna i marginals katt från ett skikt till ett annat uppgår till 5—8 %.

Även eftersläpningen kan undvikas vid ett system med beskattade bidrag. Arbetsgivaren skulle i ett sådant system sannolikt få dra preliminärskatt på den anställdes barnbidrag och familjetillägg likaväl som på den egentliga inkomsten. En annan möjlighet är att låta den utbetalande myndigheten dra preliminärskatt på bidragen. I båda fallen skulle bidragsbeloppen på samma sätt som källskatten relateras till familjernas aktuella inkomst och eftersläpningen alltså i huvudsak undvikas.

Kommittén konstaterar att ett system med beskattade barnbidrag och familjetillägg dock skulle medföra flera praktiska problem. Ett av dessa hänger samman med finansieringen av bidragssystemet. För att åstadkomma de önskade effekterna, måste barnbidragens och familjetilläggens bruttobelopp göras så stora att statens bruttokostnader för bidragen uppgår till ca 3 500 milj. kr. Som en jämförelse kan anges att kostnaderna för de nuvarande barnbidragen och familjebostadsbidragen för detta budgetår uppgår till 1 820 milj. kr. På barnbidragen och familjetilläggen skulle barnfamiljerna i genomsnitt betala skatt med 40—45 %. Av dessa skattemedel skulle närmare hälften utgöras av kommunalskatt. En beskattning av barnbidragen och familjetillägget skulle härigenom komma att leda till betydande problem med omfördelning av skattemedel från kommunerna till staten. Troligen skulle reglerna för skatteutjämningsbidragen till kommunerna behöva göras om helt.

Ett system med beskattade bidrag skulle också medföra problem av teknisk och annan natur. För arbetsgivaren skulle det bli ett merarbete att vid preliminärskatteavdraget även ta hänsyn till den anställdes barnbidrag och familjetillägg. Det skulle också betyda att en anställd skulle få mindre i lönekuvertet ju fler barn han har, även om detta mer än väl skulle uppvägas av de barnbidrag och familjetillägg som skulle komma på posten. Även om man i stället lät barnavårdsnämnden göra preliminärskatteavdraget vid utbetalningen av bidragen, måste skattemyndigheterna kopplas in på skatteuppbörden bl. a. för att bokföra källskatten på de skattskyldigas skattekonton. Bidragen skulle få tas upp i självdeklarationen. Det kan vara

diskutabelt vem av makarna som skall anses vara skattskyldig för bidragen. Avgifterna till sjukförsäkringen och folkpensioneringen är delvis baserade på en persons beskattningsbara inkomst. Om barnbidragen skulle beskattas — och alltså ingå i den beskattningsbara inkomsten — skulle underlaget för uttag av dessa socialförsäkringsavgifter få göras om.

De tekniska problemen utgör naturligtvis inga oöverstigligen hinder för ett system med beskattade bidrag. Kommittén har emellertid också ansett det tveksamt att genomföra en beskattning av barnbidrag och familjetillägg av det skälet att frågan helst bör ses i ett större sammanhang. De flesta sociala förmåner är skattefria och det kan vara svårt att överblicka vilka effekter ett separat beslut om beskattning av de berörda familjepolitiska förmånerna kan få för andra sociala förmåner.

Även om kommittén som nämnts inte finner det onaturligt att en varaktig inkomstutnyttjad av den typ barnbidragen utgör behandlas på samma sätt som själva inkomsten och således beskattas, menar kommittén att denna fråga bör prövas i ett större sammanhang. Kommittén är därför inte beredd att föreslå att barnbidrag och familjetillägg görs till skattepliktig inkomst.

Inkomstgraderade barnbidrag och familjetillägg

Enligt kommitténs mening finns det anledning att ta fasta på tanken att tillämpa den progressiva statliga skatteskalen som en metod för differentiering av familjestödet efter inkomst. Kommittén har funnit det möjligt och lämpligt att nå de angivna fördelarna hos ett system med beskattade bidrag genom att införa inkomstgraderade allmänna barnbidrag och familjetillägg, utan att underkasta förmånerna beskattning. Ett sådant system — som sammanfattningsvis beskrivs i det följande — ger i huvudsak samma styrningseffekt som ett system med beskattade bidrag skulle ge. Kommittén framhåller att man med ett sådant system i huvudsak undviker de svårigheter en beskattning av bidragen skulle medföra, samtidigt som man kan ta tillvara de fördelar det innebär att få bidrag utan alltför stora marginaleffekter anknutna till familjens aktuella inkomster.

Det förslag som kommittén lägger fram innebär i huvudsak följande. Allmänna barnbidrag skall liksom hittills utgå till alla barn och utgå med lika belopp för det första och de följande barnen inom familjen. Kommittén föreslår emellertid att familjestödet differentieras på två sätt. Dels föreslås att de allmänna barnbidragen skall utgå med högre belopp ju lägre inkomster familjen har. Barnbidragsbeloppen höjs därvid kraftigt för familjer med lägre inkomster. Dels föreslås införande av allmänna familjetillägg för fullständiga familjer med två eller flera barn under 16

år samt för ensamstående barnförsörjare. Familjetilläggen ökar med barnantalet och inkomstgraderas på samma sätt som barnbidragen. Inkomstgraderingen bör avvägas med ledning av den progressiva skala som tillämpas vid den statliga inkomstbeskattningen.

För att barnbidragens och familjetilläggens belopp skall ansluta sig så nära som möjligt till familjens aktuella inkomstsituation föreslås att de utgår med hänsyn till föräldrarnas sjukpenningklassplacering: ju lägre sjukpenningklass desto högre belopp. De högsta beloppen utgår i de lägsta sjukpenningklasserna.

Man torde kunna utgå från att sjukpenningklassen ger ett på det hela taget riktigt uttryck för familjens reella inkomstläge i det stora flertalet fall. Klassplaceringen inom sjukförsäkringen innebär dock vissa schabloniseringar, som framför allt hänger samman med sjukpenningens funktion att kompensera bortfall av en arbetsinkomst allteftersom inkomsten förloras när vederbörande blir sjuk. I princip avspeglar sjukpenningklassen den förvärvsinkomst man väntas få framöver. Endast inkomster av förvärvsarbete och inte kapitalinkomster medräknas. För vissa företagare ser man i regel inte till det faktiska inkomstbortfallet utan till vad det skulle kosta att anställa en ersättare under företagarens sjukdom. Inkomster över ett visst belopp (39 000 kr.) behandlas lika. Det är inte helt tillfredsställande att sådana schabloniseringar i en del fall skall avgöra familjestödets nivå.

Kommittén föreslår därför att en slutjustering av barnbidrags- och familjetilläggsbeloppen görs när den faktiska årsinkomsten blivit känd. Det föreslås att så sker i samband med beskattningen genom att maximibeloppet — i det följande kallat grundbeloppet — av barnbidrag och familjetillägg läggs till den beskattningsbara inkomsten till statlig inkomstskatt och därvid behandlas som om det vore en vanlig inkomst. Den statskatt som skulle ha utgått på denna inkomstdel blir det belopp med vilket man i varje särskilt fall minskar grundbeloppen av barnbidrag och familjetillägg. Inkomstgraderingen görs alltså efter den progressiva skala som gäller i den statliga inkomstbeskattningen. Den gradering av bidragsbeloppen efter inkomst som härigenom uppnås blir i huvudsak densamma som om bidragsbeloppen gjordes skattepliktiga till statlig inkomstskatt.

Den beskrivna metoden för inkomstgradering har enligt kommitténs mening betydande fördelar framför en inkomstprövning i traditionell form, som t. ex. nu gäller för familjebostadsbidragen. Ett inkomstprövat bidrag av traditionell typ utgår endast i vissa inkomstlägen och avvägs efter en särskild reduceringsskala. Det av kommittén föreslagna familjetillägget skulle däremot liksom barnbidragen utgå generellt och inte bara till familjer med låga inkomster — även om bidragsbeloppen varierar med familjeinkomsten. Förslaget innebär vidare att familjen inte behöver lämna in någon särskild ansökan för att få de nya familjetilläggen. Den som uppbär

två eller flera barnbidrag blir automatiskt berättigad till familjetillägg. Genom att anknyta utbetalningen till sjukpenningklass undviker man att behöva laborera med en två år gammal inkomst som prövningsgrund. Genom att slutjustera bidragsbeloppet mot den statliga skatteskalan åstadkommes inte endast en avslipning av vissa kantigheter i sjukpenningklassplaceringarna utan även andra väsentliga fördelar. Beräkningen av bidragsbeloppen vid utbetalningen och vid slutavräkningen kan ske automatiskt utan särskild medverkan från bidragstagaren. I stället för att tillverka en särskild bidragsskala går det att direkt använda den mätare på den ekonomiska bärkraften som spelar huvudrollen för inkomstutjämnningen i vårt land. Kommittén finner det vidare vara av stor vikt att man genom förslaget i avsevärd mån undviker de dubbla marginaleffekter som annars uppstår därigenom att en inkomstökning samtidigt medför både en skatteökning och en bidragsminskning. Kommitténs förslag innebär också att man praktiskt taget helt undgår sådana tröskeleffekter som består i att en liten inkomstökning i ett visst läge kan resultera i en oproportionerligt stor bidragsminskning.

Kommittén föreslår att de allmänna barnbidragens grundbelopp fastställs till 1 320 kr. per år, dvs. 110 kr. per månad, och inkomstgraderas samt att allmänna familjetillägg införs till alla familjer med två eller flera barn under 16 år. Tilläggen bör enligt kommitténs förslag öka med barnantalet och inkomstgraderas efter samma regler som barnbidragen. För alla ensamstående med barn under 16 år föreslås härutöver ett familjetillägg, vars grundbelopp tills vidare bör utgöra 30 kr. i månaden.

De allmänna barnbidragens och de allmänna familjetilläggens grundbelopp enligt förslaget framgår av följande sammanställning.

Bidragstyp	Grundbelopp per månad kr.	Grundbelopp per år kr.
Allmänt barnbidrag.....	110	1 320
Allmänt familjetillägg för familj med		
2 barn.....	40	480
3 barn.....	90	1 080
4 barn.....	160	1 920
5 barn.....	250	3 000
Allmänt familjetillägg till ensam- stående med barn, därutöver.	30	360

För varje barn utöver det femte ökar familjetilläggets grundbelopp med 90 kr. per månad.

Summan av de föreslagna barnbidragens och familjetilläggens grundbelopp vid olika barnantal framgår av följande sammanställning, som också visar hur bidragssumman ökar vid ökande barnantal.

Familjetyp	Bidragssumma per månad kr.	Bidragssummans ökning för tillkommande barn per månad kr.	Bidragssumma per år kr.
<i>Gifta med</i>			
1 barn.....	110	110	1 320
2 barn.....	260	150	3 120
3 barn.....	420	160	5 040
4 barn.....	600	180	7 200
5 barn.....	800	200	9 600
<i>Ensamstående med</i>			
1 barn.....	140	140	1 680
2 barn.....	290	150	3 480
3 barn.....	450	160	5 400
4 barn.....	630	180	7 560
5 barn.....	830	200	9 960

För varje barn utöver det femte ökas enligt kommitténs förslag summan av grundbeloppen såväl för gifta som för ensamstående med 200 kr. per månad.

Kommittén föreslår att bidragsbeloppen inkomstgraderas vid utbetalningen efter föräldrarnas sjukpenningklassplacering. I de lägsta sjukpenningklasserna utgår nyss angivna belopp oreducerade. I övriga sjukpenningklasser avvägs utbetalningsbeloppen med utgångspunkt i den procentsats, som enligt den statliga skatteskalen gäller för inkomsterna inom varje sjukpenningklass.

I följande sammanställning visas några exempel på utbetalningsbelopp för familjer där endast mannen är placerad i tilläggssjukpenningklass.

Sjukpenningklass nr	Inkomsten av förvärvsarbete uppgår		Utbetalningsbelopp per månad				
	till kr.	men ej till kr.	1 barn	2 barn	3 barn	4 barn	5 barn
6	5 000	5 800	110	260	420	600	800
9	8 400	10 200	100	235	380	540	720
12	14 000	16 000	100	235	370	520	680
15	21 000	24 000	90	210	335	465	605
17	27 000	30 000	80	190	295	415	545
21	39 000		65	150	245	350	450

Som tidigare nämnts slutjusteras bidragsbeloppen enligt kommitténs förslag i samband med taxeringen året efter bidragsåret. Barnbidragets och familjetilläggets grundbelopp för bidragsåret läggs därvid till makarnas sammanlagda beskattningsbara inkomst och behandlas som om det vore en vanlig inkomst. Den statsskatt som skulle ha utgått på denna inkomstdel blir det belopp med vilket man i varje särskilt fall slutgiltigt minskar grundbeloppet för barnbidrag och familjetillägg.

Kommittén föreslår vidare att bidragen betalas ut månadsvis av barnavårdsnämnderna med ledning av uppgifter från försäkringskassorna om föräldrarnas sjukpenningklass. Framdeles förs beräkningen och utbetalningen av bidragen över till försäkringskassorna. Slutavräkningen görs av den lokala skattemyndigheten i samband med taxeringen. Resultatet redovisas på debetsedeln för slutlig skatt.

I följande sammanställning anges de årliga bidragsbeloppen och (inom parentes) förändringarna i förhållande till nuvarande barnbidrag för gifta med olika barnantal i skilda inkomslägen enligt kommittéförslaget. Uppgifterna avser familjer där endast mannen har inkomst. Har makarna tillsammans motsvarande inkomst, blir bidragsbeloppen i allmänhet något större.

Årsinkomst (brutto)	Bidragsbelopp per år (slutbelopp)				
	1 barn	2 barn	3 barn	4 barn	5 barn
6 000	1 320 (+ 420)	3 120 (+ 1 320)	5 040 (+ 2 340)	7 200 (+ 3 600)	9 600 (+ 5 100)
16 000	1 188 (+ 288)	2 808 (+ 1 008)	4 536 (+ 1 836)	6 403 (+ 2 803)	8 443 (+ 3 943)
20 000	1 188 (+ 288)	2 736 (+ 936)	4 368 (+ 1 668)	6 096 (+ 2 496)	7 968 (+ 3 468)
24 000	1 122 (+ 222)	2 553 (+ 753)	4 050 (+ 1 350)	5 661 (+ 2 061)	7 413 (+ 2 913)
30 000	964 (+ 64)	2 278 (+ 478)	3 595 (+ 895)	5 020 (+ 1 420)	6 604 (+ 2 104)
40 000	871 (— 29)	1 947 (+ 147)	3 061 (+ 361)	4 313 (+ 713)	5 705 (+ 1 205)
50 000	766 (— 134)	1 810 (+ 10)	2 835 (+ 135)	3 959 (+ 359)	5 207 (+ 707)
60 000	686 (— 214)	1 622 (— 178)	2 621 (— 79)	3 744 (+ 144)	4 992 (+ 492)
100 000	607 (— 293)	1 435 (— 365)	2 318 (— 382)	3 312 (— 288)	4 416 (— 84)

De av kommittén föreslagna bidragsbeloppen för ensamstående barnförsörjare framgår av följande sammanställning, där på samma sätt förändringarna jämfört med nuvarande barnbidrag anges inom parentes.

Årsinkomst (brutto)	Bidragsbelopp per år (slutbelopp)		
	1 barn	2 barn	3 barn
6 000	1 680 (+ 780)	3 480 (+ 1 680)	5 400 (+ 2 700)
10 000	1 680 (+ 780)	3 340 (+ 1 540)	5 068 (+ 2 368)
16 000	1 512 (+ 612)	3 132 (+ 1 332)	4 860 (+ 2 160)
20 000	1 512 (+ 612)	3 132 (+ 1 332)	4 815 (+ 2 115)
40 000	1 109 (+ 209)	2 297 (+ 497)	3 453 (+ 753)
60 000	874 (— 26)	1 810 (+ 10)	2 808 (+ 108)

Kommitténs målsättning har varit att åstadkomma en markant förstärkning av stödet till barnfamiljer i lägre inkomslägen, flerbarnsfamiljer och ensamstående föräldrar. Kommitténs förslag leder till att stödet till familjer med inkomster under 30 000 kr. om året ökar med ungefär en tredjedel totalt sett (jämfört med nuvarande barnbidrag och familjebostadsbidrag). Det sammanlagda stödet till gifta med ett barn blir ungefär oförändrat. Gifta med två barn får — som grupp — en ökning med

10—15 %. För gifta med tre barn ökar stödet med ca 20 %, för gifta med fyra barn med närmare 30 % och för gifta med fem eller flera barn ökar det sammanlagda stödet med mellan 35 % och 40 %. För de ensamstående med barn ökar stödet med ca 50 %.

Kommittén föreslår att det nya bidragssystemet genomförs den 1 januari 1969. Stödet till barnfamiljernas bostadskostnader har inarbetats i det av kommittén föreslagna bidragssystemet, varför de särskilda familjebostadsbidragen föreslås avvecklade från samma tidpunkt. Kommitténs förslag medför en merkostnad som — sedan de beräknade kostnaderna 1969 för nuvarande familjebostadsbidrag frånräknats — uppgår till omkring 300 milj. kr.

Frågan om ett särskilt bostadsstöd

Såsom tidigare nämnts har kommittén redovisat motiven för ett stöd som inriktas på konsumtionen i dess helhet för i första hand familjer med lägre inkomster, däribland ensamstående barnförsörjare och flerbarnsfamiljer. Kommittén tar också upp frågan om det jämsides eller i kombination härmed bör finnas ett särskilt stöd som är bundet vid bostaden. Familjebostadsbidragen bör därvid enligt kommitténs mening inte bibehållas i sin nuvarande utformning.

Kommittén ställer frågan om man inte kan avstå från den konsumtionsstyrning som ligger i att ett bidrag till barnfamiljerna binds vid bostaden. Om man svarar nej, bör man enligt kommitténs mening kunna påvisa att föräldrarna i påtaglig utsträckning inte känner tillräckligt ansvar för sina och barnens bostadsförhållanden. En sådan utgångspunkt för ett familjestöd anser kommittén diskutabel, eftersom det stora flertalet föräldrar torde betrakta en god och rymlig bostad som något i högsta grad eftersträvävärt.

Kommittén framhåller att man dock inte kan bortse från att trångboddheten fortfarande är påtaglig bland familjer med många barn, något som säkerligen främst hänger samman med deras ekonomiska situation. Otvivelaktigt ger trångboddheten många gånger upphov till personliga problem och ibland också sociala. Kommittén menar därför att det skulle kunna övervägas att inom ramen för ett allmänt konsumtionsstöd med den uppläggning som kommittén föreslagit ge en särskild bidragsförhöjning åt mångbarnsfamiljer i större lägenheter. Man kunde t. ex. öka utbetalningsbeloppen med 10 % för tre- och fyrbarnsfamiljer som flyttar in i — eller redan bor i — lägenheter på minst 3 rum och kök, likaså för familjer med fem eller flera barn i bostäder på minst 4 rum och kök.

Ett sådant komplement till systemet skulle enligt kommitténs mening ha vissa fördelar om man vill vidmakthålla en viss bostadsstimulans utan alltför störande effekter. Större barnfamiljer med lägre inkomster — dem som man i första hand vill hjälpa till större bostäder — skulle få ett kraf-

tigare stöd genom ett procentuellt påslag på bidragsbeloppet. Den sammankoppling som därvid skulle ske med rumsantalet är direkt inriktad på att motverka trångboddheten. Att den särskilda bidragshöjningen utlöses så snart familjen kan visa, att bostaden innehåller ett visst antal rum, torde i stort sett göra den mindre svårhanterlig från administrativ synpunkt.

En sådan lösning bör dock enligt kommitténs mening rimligen bygga på den allmänna förutsättningen att bostäder med ett större rumsantal är dyrare än bostäder med färre rum. Kommittén påpekar att så långtifrån alltid är fallet. En tvårumslägenhet i nyproduktionen kan vara dyrare än både tre- och fyrrumslägenheter i äldre bebyggelse även om olika åtgärder vidtas för att hålla nere kostnaderna för nyproducerade lägenheter. Under alla omständigheter torde man kunna påstå, att en faktor, som vid sidan om bostadens storlek även framdeles kommer att ha betydelse för bostads-kostnaden, är bostadens standard.

Kommittén framhåller att det givetvis vore möjligt att som villkor för den förut diskuterade särskilda förhöjningen av konsumtionsstödet till större barnfamiljer i större bostäder också kräva en viss bostadsstandard. Detta skulle å andra sidan försvåra handhavandet av bidragen. Att i stället göra bidragsbeloppet beroende av hyrans storlek skulle enligt kommitténs mening göra bidragsgivningen mycket komplicerad.

Efter övervägande av olika synpunkter har kommittén kommit till den uppfattningen, att konsumtionsstödet till mångbarnsfamiljer med lägre inkomster överlag bör läggas på en högre nivå med hänsyn till bl. a. önskemålet att bereda dem ökade ekonomiska möjligheter att skaffa rymligare och bättre bostäder. Att mångbarnsfamiljerna nu uppvisar de relativt sett högsta trångboddhetssiffrorna torde bero på att deras ekonomiska situation är sämre på det hela taget. Genom att förstärkningen av det allmänna konsumtionsstödet åt barnfamiljerna enligt kommitténs förslag får sin tyngdpunkt på dessa grupper, bör det bidra till att också trångboddheten minskar bland dem. I samband med att ett sådant stöd införs anser kommittén att de nuvarande familjebostadsbidragen bör kunna avvecklas.

Kommittén räknar med att ca 110 000 barnfamiljer med nuvarande regler skulle ha familjebostadsbidrag över årsskiftet 1968—1969. Av dessa familjer skulle omkring 75 % få förbättringar i det av kommittén föreslagna bidragssystemet. För övriga föreslår kommittén övergångsvis garantiregler som hindrar att försämringar uppstår. Kommitténs förslag om dessa garantiregler innebär att ifrågavarande familjer vid övergången till det nya bidragssystemet erhåller schablonmässigt beräknade övergångsbidrag av en sådan storlek att de högsta förekommande bidragsminskningarna täcks in av övergångsbidraget.

Studiehjälpen

Kommittén erinrar om att övergången från obligatorisk till frivillig utbildning i stor utsträckning sammanfaller med att nuvarande förmåner

inom familjepolitiken — barnbidrag och familjebostadsbidrag — faller bort och eleven i stället erhåller studiehjälp.

Kommittén påpekar att det föreslagna familjestödets konstruktion har tyngdpunkten lagd på flerbarnsfamiljerna. I fullständiga familjer med två eller fler barn och med årsinkomster på ca 17 000 kr. eller mer kan övergången till frivillig utbildning leda till sänkt bidragsnivå vid oförändrade regler för studiestödet. Förändringarna ligger i regel inom 10—30 kr. i månaden. För familjer med ett barn i motsvarande inkomstlägen uppkommer däremot med något undantag förbättringar av motsvarande storlek. För familjer med låga inkomster — upp till ca 12 000 kr. i årsinkomst — blir det kraftiga förbättringar, i regel 50 à 100 kr. i månaden.

För barn till ensamstående medför studiehjälpen relativt kraftiga förbättringar i de låga inkomstskikten. För inkomsttagare mellan 20 000 och 60 000 kr. kan bidragsnivån komma att minska med högst 30 kr. i månaden. För övriga blir det smärre förbättringar eller oförändrade bidrag.

Kommittén påpekar att den förstärkning av studiestödet varom 1964 års riksdag fattade beslut till en del motiverades av familjepolitiska skäl. Med hänsyn härtill och till önskemålet om att undvika bidragsförändringar i en familj i samband med att ett barn fyller 16 år har kommittén övervägt att låta studerande omyndiga barn över 16 år inräknas i det barnantal som ligger till grund för det av kommittén föreslagna familjetillägget samt att även låta sådant barn bli berättigat till allmänt barnbidrag. I samband härmed skulle studiebidrag samt inkomstprövat och behovsprövat tillägg avvecklas.

En sådan åtgärd skulle innebära fördelar i två avseenden. Den ojämnhet i en familjs bidragsnivå som följer av att barn efter 16 år fortsätter i en frivillig skolutbildning skulle upphöra. Några tröskeeffekter mellan barnbidrag och familjetillägg å ena sidan och studiebidrag, inkomstprövat och behovsprövat tillägg å andra sidan skulle inte uppstå. Vidare skulle rent administrativa vinster ligga i att skolstyrelserna och centrala studiehjälpsnämnden inte längre skulle behöva handlägga ärenden om dessa tillägg.

Kommittén har emellertid å andra sidan noterat att studiehjälpen även har andra målsättningar än att utgöra en del i samhällets familjepolitiska åtgärder. Den möjlighet som nu föreligger att genom olika tillägg stimulera till utbildning efter grundskolan skulle avsevärt reduceras om inkomst- och behovsprövade tillägg slopades. Från utbildningspolitisk synpunkt finner kommittén det vidare angeläget att det råder en rimlig balans mellan studiesociala åtgärder på olika utbildningsnivåer och inom olika skolformer.

Kommittén erinrar om att det finns en markerad tendens till ökad självständighet från föräldrarna bland dagens ungdom. Studiehjälpen utgår också enbart med hänsyn till elevens situation även om föräldraekonomin används som en mätmetod för att fastställa studiestödets storlek. Det skulle innebära ett frångående av denna princip om inkomstprövat och behovsprövat tillägg avvecklades.

Kommittén vill inte heller utesluta att de administrativa vinsterna skulle komma att motvägas av att det skulle erfordras kontakt mellan barnavårdsnämnden i hemkommunen och skolkommunen, som i många fall är en annan än hemkommunen. Vidare bör beaktas att studiehjälpen av naturliga skäl utgår endast för tid, under vilken studier bedrivs, och att denna tidsperiod kan omfatta ned till åtta veckor.

Kommittén har med hänsyn härtill kommit till slutsatsen att inte förorda några ändringar av studiehjälpens uppbyggnad. Kommittén finner det emellertid angeläget att de nyss beskrivna effekter som kan uppstå vid en förstärkning av familjestödet beaktas av statsmakterna vid behandlingen av kommitténs förslag. Detta torde kunna ske genom justeringar av bidragsbelopp och inkomstgränser inom studiehjälpen.

Kommittén erinrar också om att det inom studiehjälpen sedan 1964 utgår ett s. k. förlängt barnbidrag till barn i grundskola (eller motsvarande) som fyllt 16 år. I de fall då förlängt barnbidrag utgår avser det i regel endast ett kvartal. Beloppet bör enligt kommitténs mening även i fortsättningen utgöra ett schablonbelopp. Även denna fråga bör beaktas vid behandlingen av kommitténs förslag.

Administrationsfrågor

Kommitténs förslag om allmänna barnbidrag och familjetillägg med inkomstgraderade belopp förutsätter en administration som i vissa avseenden skiljer sig från den som nu gäller för de allmänna barnbidragen och familjebostadsbidragen.

Genom att stödet till barnfamiljernas bostadskostnader har inarbetats i det av kommittén föreslagna bidragssystemet skulle det ganska omfattande arbetet med handläggningen av familjebostadsbidrag i den kommunala förvaltningen bortfalla. Å andra sidan räknar kommittén med att administrationen av det nya bidragssystemet samtidigt kommer att medföra ett ökat arbete, vilket dock främst beror på att de nya bidragen enligt kommitténs förslag skall betalas ut månadsvis.

Vid kontakter som kommittén haft med företrädare för kommunförbunden och socialstyrelsen har från kommunförbundens sida förts fram önskemål om att flytta över handhavandet av de nuvarande barnbidragen från barnavårdsnämnderna till försäkringskassorna. Detsamma gäller beträffande administrationen av de nya bidrag som kommittén föreslår. Kommittén har i princip samma uppfattning som kommunförbunden gett uttryck för. En överflyttning av detta arbete till försäkringskassorna förutsätter att försäkringskassorna för sin verksamhet har tillgång till dataanläggningar. Kommunerna använder f. n. databehandling för ungefär hälften av alla barnbidragsanvisningar, och att då föra över hela administrationen till ett manuellt förfarande hos försäkringskassorna skulle enligt kommitténs

mening inte vara rationellt. En utredning om möjligheterna att genom användning av datamaskiner rationalisera administrationen inom den allmänna försäkringen har satts i gång under våren 1967. Utredningen verkställs på Kungl. Maj:ts uppdrag av statskontoret och riksförsäkringsverket i samråd med de allmänna försäkringskassorna. Enligt kommitténs mening bör detta utredningsarbete också omfatta frågan om en överflyttning av den lokala administrationen av barnbidrag och familjetillägg till försäkringskassorna och kassornas behov av tillgång till datautrustning bör bedömas med hänsyn även till dessa arbetsuppgifter. Därvid bör också möjligheterna till samverkan med länsstyrelsernas datakontor undersökas. Kommittén föreslår att ifrågavarande utredningsuppdrag snarast möjligt kompletteras genom tilläggsdirektiv med detta innehåll.

Intill dess försäkringskassorna har tillgång till dataanläggningar för sin verksamhet, bör enligt kommitténs förslag administrationen av barnbidragssystemet av praktiska skäl ligga kvar hos barnavårdsnämnderna. Dessa bör avgöra när barnbidrag och familjetillägg skall utgå och betala ut månadsbeloppen med ledning av föräldrarnas sjukpenningklassplacering. Beslutsförfarandet bör liksom nu kunna delegeras till ledamot av nämnden eller till tjänsteman. Det löpande arbetet bör därigenom kunna organiseras på ett smidigt sätt och med utnyttjande av i första hand de administrativa resurser som redan finns inom den kommunala förvaltningen. Anknytningen av utbetalningsbeloppen till de inkomstklasser som gäller för sjukpenningförsäkringen förutsätter medverkan av försäkringskassorna, som skall lämna barnavårdsnämnderna uppgifter om aktuella sjukpenningklassplaceringar. Att försäkringskassorna på så sätt redan från början medverkat i administrationen skulle underlätta en kommande överflyttning av barnbidragsutbetalningarna till försäkringskassorna.

Den slutjustering av bidragsbeloppen som förutsatts ske på grundval av taxeringen, bör verkställas av länsstyrelsernas datakontor i samband med debitering av slutlig inkomstskatt för det inkomstår som bidragen avsett. Till ledning för denna slutjustering av bidragen bör barnavårdsnämnden årsvis lämna den lokala skattemyndigheten uppgifter om grundbelopp och utbetalningsbelopp för varje bidragstagare.

Liksom vad nu gäller för de allmänna barnbidragen bör länsstyrelsen vara regionalt tillsynsorgan och socialstyrelsen central tillsynsmyndighet då det gäller handläggningen av frågor rörande de föreslagna nya barnbidragen och familjetilläggen. För handläggningen hos lokal skattemyndighet och länsstyrelsernas datakontor bör föreskrifter och anvisningar lämnas av centrala folkbokförings- och uppborädsnämnden såsom centralt organ inom uppborädsväsendet.

Enligt kommitténs förslag bör de åtgärder som bidragsberättigade familjer har att vidta för att komma i åtnjutande av barnbidrag och familjetillägg liksom för nuvarande barnbidrag begränsas till att ge in en bidrags-

anmälan till barnavårdsnämnden. Rätten att uppbära barnbidrag och familjetillägg föreslås — i överensstämmelse med vad som gäller för de nuvarande barnbidragen — i regel tillkomna modern. Efter överenskommelse mellan föräldrarna bör dock denna rätt i stället kunna tillkomma fadern.

Som tidigare nämnts föreslår kommittén att utbetalningen av de nya bidragen sker månadsvis. Utbetalningen av barnbidrag och familjetillägg bör liksom för nuvarande barnbidrag ske genom särskilda barnbidragsanvisningar, som av barnavårdsnämnden överlämnas till postverket. De nuvarande barnbidragen kan lyftas den 21 i månaden. Det är enligt kommitténs mening önskvärt att de nya bidragen om möjligt kan betalas ut närmare månadsskiftet, så att familjerna disponerar bidragsbeloppet ungefär samtidigt med hyresbetalningar och andra större utgifter som är koncentrerade till månadsskiftena. De familjer som nu har familjebostadsbidrag och bor i hyreshus är vana vid att en del av hyran betalas genom att bostadsbidraget tillförs hyresvärden. Närmare hälften av dem som nu har familjebostadsbidrag bor i egnahem, och för dem avräknas bostadsbidragen på ränta och amortering på bostadslån. Beträffande barnbidragen finns redan nu möjlighet att få beloppet överfört till bank. Även i det av kommittén föreslagna nya bidragssystemet kan det vara praktiskt för bidragstagaren att motsvarande möjligheter står till buds. Givetvis ställer detta ökade anspråk på den myndighet som svarar för utbetalningen. Särskilt med tanke på att familjebostadsbidragen föreslås gå upp i de nya bidragen finner kommittén det önskvärt att bidragstagaren har möjlighet att få sitt bidrag — eller en bestämd del därav — överfört till hyresvärd, bank e. d.

Riksstatsanslaget för barnbidrag och familjetillägg bör såsom redan på motsvarande sätt är fallet med barnbidragsanslaget stå till postverkets förfogande för att av postverket disponeras för utbetalning av de anvisningar som barnavårdsnämnden överlämnar. Den förut nämnda slutjusteringen av bidragsbeloppen i samband med taxeringen bör avräknas mot samma riksstatsanslag.

Administrationskostnaderna för det av kommittén föreslagna nya bidragssystemet beräknas öka med ca 12 milj. kr., varav emellertid 11 milj. kr. avser den föreslagna övergången till månadsutbetalning av bidragen. Av nämnda belopp avser 8 milj. kr. ökad ersättning till postverket för bidragens utbetalning. En besparing beräknas uppkomma i kommunernas administrationskostnader för nuvarande familjebostadsbidrag med ca 2,5 milj. kr. De totala administrationskostnaderna för det av kommittén föreslagna bidragssystemet beräknas motsvara knappt 1 % av den årliga bidragssumman.

Kostnader

De av kommittén föreslagna barnbidragen och familjetilläggen avses att löpa per kalenderår och kommittén föreslår bl. a. med hänsyn härtill att de nya bidragsreglerna träder i kraft den 1 januari 1969.

Kostnaden för det av kommittén föreslagna bidragssystemet beräknas för år 1969 till ca 2 065 milj. kr. Härav belöper ca 1 725 milj. kr. på barnbidragen och ca 340 milj. kr. på familjetilläggen. Barnbidrag enligt nuvarande regler skulle vid samma tidpunkt kosta ca 1 630 milj. kr. Genom att stödet till barnfamiljernas bostadskostnader föreslås inarbetat i det nya bidragssystemet hör också frånräknas kostnaderna för nuvarande familjebostadsbidrag, som med gällande bidragsregler beräknas ha reducerats till ca 120 milj. kr. under 1969. Merkostnaden jämfört med nuvarande bidragsregler beräknas alltså utgöra (2 065—1 630—120) 315 milj. kr. för år räknat. Härtill kommer höjda utbetalningskostnader för statsverket med ca 8 milj. kr. per år genom att de nya bidragen förutsätts utbetalda månadsvis. Under 1969 och 1970 tillkommer vidare kostnaderna för de av kommittén föreslagna övergångsbidragen med 7 resp. 5 milj. kr. Eftersom kommittén föreslår att det nya bidragssystemet skall träda i kraft den 1 januari 1969 fördelas det ökade anslagsbehovet på budgetåren 1968/69 och 1969/70.

Remissyttranden

Allmänna synpunkter på ett ökat familjestöd

Familjepolitiska kommittén har framhållit att man från trygghetssynpunkt kan se familjepolitiken som ett led i en allmän socialpolitisk strävan att minska skillnaderna i levnadsstandard mellan olika stadier i en människas liv, där familjepolitikens roll är att minska den standardnedpressning som förekomsten av barn oftast medför — en nedpressning av levnadsstandarden som blir särskilt känbar för familjer i lägre inkomstlagen och för familjer med flera barn. Mot bakgrund av de i betänkandet redovisade undersökningarna om barnfamiljernas ekonomiska situation har kommittén ansett, att konsumtionsstödet till barnfamiljerna bör ökas och att en sådan reform bör genomföras utan dröjsmål. Kommitténs uppfattning att det behövs ett ökat stöd till barnfamiljer understryks särskilt i remissyttrandena från *socialstyrelsen, statistiska centralbyrån, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Kronobergs, Hallands, Älvsborgs, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Väster-norrlands, Västerbottens och Norrbottens län, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, LO, SACO, SAF, Kooperativa förbundet, SABO, Svenska bostäder, socialförvaltningen i Göteborg, drätselkamrarna i Kalmar och Sandviken, Centerns kvinnoförbund, Svenska kvinnors vänsterförbund, Centerns ungdomsförbund, Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund och Sveriges liberala studentförbund*. Det framhålls att kommittén genom sina undersökningar klart har påvisat behovet av ett ökat stöd till barnfamiljerna. Det betonas också att en snabb och påtaglig förbättring för

stora grupper av barnfamiljer är ett angeläget reformönskemål. LO understryker att man vid sidan av skattepolitiken och arbetsmarknadspolitikerna även genom socialpolitiska åtgärder bör medverka till att en inkomstutjämning kommer till stånd mellan olika grupper i samhället. *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* framhåller att en familjepolitisk reform bör utformas så att samhället täcker en större del av barnkostnaderna än vad som f. n. är fallet.

Med hänvisning till det samråd som kommittén haft med familjeskatteberedningen har kommittén framhållit, att en eventuell särbeskattningsreform inte löser frågan om differentiering av stödet till barnfamiljerna efter inkomster och barnantal och att det även i framtiden kommer att behövas ett instrument för en sådan differentiering på bidragssidan. Eftersom vissa grupper av barnfamiljer enligt kommitténs mening bör få del av kraftiga ekonomiska förbättringar utan dröjsmål, har kommittén därför ansett sig böra redovisa sina överväganden angående konsumtionsstödet åt barnfamiljerna utan att avvakta resultatet av familjeskatteberedningens arbete. Kommittén har också påpekat, att det vid en särbeskattningsreform kan bli aktuellt att avskaffa eller förändra de nuvarande speciella skatteförmånerna för barnfamiljerna, främst förvärvsavdraget för gift kvinna med barn och för ensamstående barnförsörjare. Eventuella ändringar av dessa regler har ett direkt samband med frågan om att införa ett vårdbidrag för barnfamiljer, och kommittén har därför anmält att den i vårdbidragsfrågan kommer att avvakta familjeskatteberedningens förslag. Kommittén har i samband härmed också framhållit att barnens vård och tillsyn inte enbart är en fråga om kontantersättning utan kanske i högre grad en fråga om samhällsservice och att den pågående snabba utbyggnaden av samhällets barn tillsyn därför är av stor betydelse.

I anslutning till vad kommittén sålunda har anfört om sambandet mellan olika familjepolitiska åtgärder framhålls i flera av remissyttrandena att det skulle varit önskvärt att frågan om familjebeskattningen och vårdbidragsfrågan kunnat behandlas samtidigt med det av kommittén nu framlagda förslaget om ett ökat konsumtionsstöd till barnfamiljerna.

Familjebeskattningen berörs särskilt av *kammarrätten, länsstyrelserna i Skaraborgs, Örebro och Kopparbergs län, familjeskatteberedningen, LO, TCO, SACO, Fredrika-Bremer-Förbundet, Yrkeskvinnors klubbars riksförbund, Högerpartiets kvinnoförbund och Svenska kvinnors vänsterförbund*. Därvid framhålls bl. a. att barnbidragen inte endast får ses i sitt familjepolitiska sammanhang utan att de även är att betrakta som ett led i vidare överväganden, främst av skattepolitisk art. *Familjeskatteberedningen* framhåller att det från teknisk synpunkt inte föreligger något hinder mot att tillämpa det av kommittén föreslagna bidragssystemet vid en fullständig eller modifierad särbeskattningsreform. Beredningen påpekar att en vidgad inkomstprövning eller inkomstgradering av barnfamiljernas förmåner dock

kan leda till något som kan jämföras med en höjning av marginals-katten och skattefrånskeln när gift kvinna tar förvärvsarbete, så att den effekt som man vill nå med en övergång till särbeskattning av makar därvid kan komma att motverkas.

Frågan om ett vårdbidrag till barnfamiljer och om barntillsynen tas upp av bl. a. *LO, TCO, SACO, socialförvaltningen i Göteborg, RLF, Fredrika-Bremer-Förbundet, Högerpartiets kvinnoförbund, Svenska kvinnors väns-terförbund, Folkpartiets ungdomsförbund* och *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund*. Det betonas att olika åtgärder i dessa avseenden bör vidtas från samhällets sida. *LO* påpekar att en snabb utbyggnad av barnstugeverk-samheten också har en inkomstutjämnande effekt eftersom föräldrarna betalar en avgift som är avvägd efter deras inkomst.

Flera av de remissinstanser som anser att det skulle varit önskvärt att även andra familjepolitiska åtgärder kunnat behandlas samtidigt med kommitténs nu framlagda förslag, förordar likväl en snabbt genomförd delreform på det familjepolitiska området. Denna mening förs fram bl. a. av *Centerns kvinnoförbund, Högerpartiets kvinnoförbund* och *Sveriges so-cialdemokratiska kvinnoförbund*. Ställningstagandet motiveras med att de sämst ställda familjerna är i starkt och omedelbart behov av ett utökat stöd från samhället. Även *socialstyrelsen* framhåller att en snabbt genom-förd delreform behövs för att förbättra situationen framförallt för fler-barnsfamiljer med små eller begränsade inkomster och för ensamstående barnförsörjare.

Inriktningen av ett ökat familjestöd

Kommittén har framhållit, att barnfamiljernas ekonomiska situation visar ett betydande behov av ökat stöd i vissa familjetyper eller familje-situationer. Kommittén har samtidigt betonat att den nedpressning av standarden som ett barn medför, blir svårare att bära ju flera barn och ju lägre inkomster familjen har, eftersom inskränkningarna då måste gå ut över en alltmer elementär konsumtion. Låga inkomster och flera barn anser kommittén vara de väsentligaste omständigheter som grundar ett starkare stödbehov, i synnerhet där båda dessa omständigheter uppträder i förening. Samhällets stöd till barnfamiljernas konsumtion bör därför enligt kommitténs mening inriktas på ett sådant sätt, att det tar hänsyn till i vart fall två omständigheter: familjens inkomst och antalet barn i fam-lijen.

Den av kommittén på detta sätt förordade inriktningen av ett ökat famil-jestöd har mött ett positivt gensvar vid remissbehandlingen. Behovet av ett förstärkt ekonomiskt stöd till barnfamiljer med lägre inkomster och familjer med flera barn understryks särskilt i yttranden från *socialstyrel-sen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Söder-4 — Bihang till riksdagens protokoll 1968. 1 saml. Nr 42*

manlands, Jönköpings, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Värmlands, Örebro, Kopparbergs, Västernorrlands och Norrbottens län, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Statstjänstemännens riksförbund, LO, Kooperativa förbundet, SABO, Svenska bostäder, Svenska riksbyggen, socialförvaltningen i Göteborg, drätselkamrarna i Borås, Sandviken och Sundsvall, kommunalnämnden i Huddinge, Centerns kvinnoförbund, Folkpartiets kvinnoförbund, Högerpartiets kvinnoförbund, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, Folkpartiets ungdomsförbund och Högerens ungdomsförbund. Beträffande flerbarnsfamiljerna framhålls i dessa remissyttranden att kommittén på ett övertygande sätt har visat vilka betydande ekonomiska bekymmer för barnens försörjning många av dessa familjer har. Särskilt betonas att konsumtionsutrymmet per familjemedlem vid oförändrad inkomst sjunker med varje ytterligare barn och att detta innebär att både barn och föräldrar får minska sin standard och avstå från sådant som familjer med färre barn och motsvarande inkomster kan kosta på sig. Det anses därför från rättvisesynpunkt vara motiverat med en sådan inriktning av familjestödet till flerbarnsfamiljerna som kommittén har förordat.

Även det ökade stödbehovet för barnfamiljer med låga inkomster betonas i de nämnda remissyttrandena. Det framhålls särskilt att låga inkomster ofta uppträder i kombination med att familjen har många barn eller att det i familjen endast finns en förälder. Det framhålls att de i betänkandet redovisade undersökningarna visar att många barn växer upp under klart otillfredsställande ekonomiska förhållanden. Mot bakgrund härav understryks att det ekonomiska familjestödet bör ta hänsyn till familjernas inkomst.

Enförälderfamiljernas ekonomiska situation tas också upp av praktiskt taget alla av de nyssnämnda remissinstanserna. Det framhålls att många av dessa familjer enligt de av kommittén redovisade undersökningarna ofta tvingas leva på en låg ekonomisk standard och att detta motiverar särskilda samhällsinsatser för dessa familjer. *Socialstyrelsen* betonar att vissa ofullständiga familjer, främst sådana där vårdnadshavaren efter upplösning av äktenskapet blivit ensam med flera barn liksom vissa ogifta mödrar med barn, ofta lever på en alltför låg ekonomisk standard. *Ensamma föräldrars förening* påpekar att de av kommittén redovisade uppgifterna ur socialhjälpstatistiken belyser de ekonomiska problem som många enförälderfamiljer har. *LO* framhåller att ca 80 % av alla ensamstående med barn enligt kommitténs undersökningar har en årsinkomst som understiger 20 000 kr. och att det därför behövs ett ökat stöd till dessa familjer.

Familjebostadsbidragen och frågan om ett särskilt bostadsstöd

Flertalet av remissinstanserna anser att ett särskilt stöd till barnfamiljernas bostadskonsumtion bör finnas kvar. *Socialstyrelsen*, *bostadsstyrelsen*,

överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Väster-norrlands, Jämtlands och Norrbottens län, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, LO, TCO, SACO, HSB, SABO, Svenska bostäder, Svenska riksbyggen, Hyresgästernas riksförbund, socialförvaltningen i Göteborg, barnavårdsnämnden i Malmö, drätselkamrarna i Kalmar, Örebro, Borlänge, Sandviken och Sundsvall, Fredrika-Bremer-Förbundet, Yrkeskvinnors klubbars riksförbund, Folkpartiets kvinnoförbund, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, Svenska kvinnors vänsterförbund, Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund och Göteborgs kommunistiska arbetarkommun ställer sig därför tveksamma till eller avstyrker kommitténs förslag om en avveckling av familjebostadsbidragen. Det framhålls att barnfamiljernas boendeförhållanden fortfarande är otillfredsställande och att detta i hög grad gäller familjer med många barn och låga inkomster. Mot den bakgrunden menar man att ett bostadsinriktat stöd är ett mera verksamt medel för att avhjälpa trångboddheten än ett allmänt konsumtionsstöd. Det framförs också mera allmänna synpunkter på att ett bostadsinriktat familjestöd är nödvändigt för att skapa förutsättningar för en bättre bostadsstandard bland barnfamiljerna. En del remissinstanser understryker bostadens betydelse för att skapa goda förutsättningar för barns och ungdoms utveckling. Flera remissinstanser pekar också på den höga hyresnivån i nyproducerade lägenheter. Bostadsstyrelsen framhåller vikten av att det i bostadspolitiken alltjämt bör ingå ekonomiska åtgärder som tar sikte på speciella hushållskategoriernas behov.

Åtskilliga av de remissinstanser som uttalar sig för att det bör finnas ett bostadsinriktat familjestöd förordar att bidragets storlek vid sidan av inkomst och barnantal görs beroende av familjens bostadskostnad. För en sådan utformning av bostadsbidragen uttalar sig länsstyrelserna i Malmöhus, Skaraborgs, Västmanlands och Jämtlands län, LO, SABO, Svenska bostäder, Svenska riksbyggen, Hyresgästernas riksförbund, socialförvaltningen i Göteborg, barnavårdsnämnden i Malmö, drätselkammaren i Norrköping, Fredrika-Bremer-Förbundet, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, Svenska kvinnors vänsterförbund och Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund. I remissyttrandet från bostadsstyrelsen framhålls att ett system med bidragen anknutna till den faktiska bostadskostnaden otvivelaktigt har vissa fördelar och att det enligt styrelsens mening bör ytterligare undersökas. Styrelsen framhåller att ett sådant system torde ge en bättre anpassning till stödbehovet men att det innebär betydande administrativa komplikationer framförallt vad gäller bidragsberäkningen för egnahemsägare och motsvarande kategorier.

Kommitténs förslag om avveckling av familjebostadsbidragen tillstyrks av länsstyrelserna i Södermanlands och Östergötlands län, Statstjänstemän-

nens riksförbund, SAF, RLF, Kooperativa förbundet, drätselkammarna i Borås och Umeå, kommunalnämnden i Munkfors, Högerpartiets kvinnoförbund, Centerns ungdomsförbund, Högerns ungdomsförbund, Sveriges liberala studentförbund och Ensamma föräldrars förening. I dessa remissyttranden åberopas genomgående de olägenheter som anses vara förenade med nuvarande familjebostadsbidrag. I en del av remissyttrandena ifrågasätts också behovet av konsumtionsstyrande stödformer för barnfamiljerna.

Även de remissinstanser som uttalar sig för att en del av familjestödet bör vara bostadsinriktat är i flertalet fall ense med kommittén om att de nuvarande familjebostadsbidragen är förenade med betydande olägenheter och att de därför inte bör behållas i sin nuvarande utformning. Det förordas därför, att en genomgripande översyn sker av de gällande bidragsreglerna. *Bostadsstyrelsen* redovisar i sitt remissyttrande ett närmare utformat förslag som nära anknyter till de nuvarande familjebostadsbidragen. Skillnaderna jämfört med nuvarande regler är främst att bidragsbeloppen räknats upp med ca 30 %, att inkomstgränserna höjts med ca 25 % och att inkomstprövningen konstruerats efter en mer glidande skala. Förslaget innebär också att ettbarnsfamiljerna inordnas i bidragssystemet på samma grunder som övriga familjer och att trångboddhetsreglerna mjukas upp så att ett reducerat bidrag utgår till familjer som bor tre personer per rum, köket oräknat.

Inkomstgraderade barnbidrag och familjetillägg

Kommitténs förslag om inkomstgraderade barnbidrag och familjetillägg tillstyrks endast av ett fåtal remissinstanser. *Länsstyrelsen i Gotlands län*, *Kooperativa förbundet*, *drätselkammaren i Borås*, *kommunalnämnderna i Huddinge* och *Munkfors*, *Centerns ungdomsförbund*, *Högerns ungdomsförbund* och *Ensamma föräldrars förening* anser att det föreslagna systemet med inkomstgraderade barnbidrag och familjetillägg bör genomföras. *Kammarrätten* har i princip inte något att erinra mot förslaget under förutsättning att bidragen helt betraktas såsom sociala bidrag och inte till någon del som ett komplement till beskattningen.

Ytterligare några remissinstanser har i sina principiella omdömen funnit förslaget vara förtjänstfullt. *LO* framhåller att familjepolitiska kommitténs förslag är ett allvarligt försök att konstruera ett differentierat bidragssystem med inkomstutjämnande syfte. Liknande synpunkter anförs av *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet*. *Arbetsmarknadsstyrelsen* framhåller att kommittén har uppmärksammat de marginaleffekter som uppstår i varje system där bidragsbeloppen sätts i relation till inkomsten och att kommittén har lyckats utforma ett bidragssystem med relativt små marginaleffekter. *Länsstyrelserna i Östergötlands* och *Västerbottens län* anser att kommitténs tankegångar om ett samordnat bidragssystem i princip är

riktiga. *Statstjänstemännens riksförbund* framhåller att man med ett begränsat ekonomiskt utrymme får inrikta de familjepolitiska insatserna på att gälla åtgärder för någon eller några grupper.

Barnvårdsnämnden i Malmö tillstyrker kommitténs förslag om generella inkomstgraderade barnbidrag men förordar att familjebostadsbidragen behålls. Nämnden framhåller att en generell höjning av barnbidragen till att motsvara de faktiska barnkostnaderna inte är realistisk och att man därför inom ramen för generellt utgående barnbidrag bör göra en sådan omfördelning att barnfamiljer med låga inkomster, flerbarnsfamiljer och ensamstående med barn erhåller de högsta bidragen. *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet* anser att en differentiering och inkomstgradering av familjestödet kan ske utan den av kommittén föreslagna ändringen av principerna för de allmänna barnbidragen.

Majoriteten av remissinstanserna förordar emellertid att de allmänna barnbidragen behålls oförändrade till sin konstruktion. Denna mening förs fram av *socialstyrelsen*, *överståthållarämbetet*, *länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Blekinge, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Västmanlands och Jämtlands län*, *Svenska stadsförbundet*, *Svenska kommunförbundet*, *LO*, *SACO*, *SAF*, *TCO*, *RLF*, *Svenska riksbyggen*, *Hyresgästernas riksförbund*, *socialförvaltningen i Göteborg*, *drätselkamrarna i Borlänge, Sandviken och Umeå*, *Fredrika-Bremer-Förbundet*, *Yrkeskvinnors klubbars riksförbund*, *Sveriges husmodersföreningars riksförbund*, *Centerns kvinnoförbund*, *Folkpartiets kvinnoförbund*, *Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund*, *Svenska kvinnors vänsterförbund*, *Folkpartiets ungdomsförbund*, *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund*, *Sveriges liberala studentförbund* och *Göteborgs kommunistiska arbetarkommun*. De oftast återkommande motiven för lika barnbidrag som anförs i dessa remissyttranden är att det nuvarande barnbidragssystemet är inarbetat och att det anses uttrycka en bärande socialpolitisk princip samt att det är enkelt att administrera och lättbegripligt för den enskilde. Det anförs också att en inkomstgradering leder till marginaleffekter som bl. a. kan minska gifta kvinnors benägenhet att ta förvärvsarbete. I fråga om marginaleffekterna påpekar dock flera remissorgan, att sådana effekter är ofrånkomliga i varje system där stödet sätts i relation till inkomsten och att kommittén sökt utforma ett bidragssystem som ger relativt små marginaleffekter. En ofta återkommande uppfattning är att en reform såvitt möjligt inte bör leda till försämringar för några familjer jämfört med de bidrag som nu utgår. Det förhållandet att kommitténs förslag för familjer med högre inkomster skulle leda till en minskning av de nuvarande barnbidragen anförs av åtskilliga remissinstanser som en väsentlig svaghet i kommitténs förslag. Även *länsstyrelserna i Hallands, Älvsborgs, Västernorrlands och Norrbottens län*, *Statstjänstemännens riksförbund* och *drätselkammaren i Luleå* vill tills vidare behålla de nuvarande barnbidragen.

Som skäl anförs bl. a. att man inte bör vidta någon genomgripande ändring av familjestödet förrän bl. a. frågan om familjebeskattningens utformning blivit löst.

Kommitténs förslag att inkomstgraderingen av familjestödet avvägs med ledning av den statliga skatteskalen tas upp i några remissyttranden. *Centerns ungdomsförbund* anser att systemet med reduktion av grundbeloppen enligt den progressiva skatteskalen är lämpligt och att det ger de önskvärda effekterna för utjämning mellan olika inkomstgrupper. Svårigheterna att finna en godtagbar grund för en inkomstgradering av familjestödet betonas i åtskilliga remissyttranden i anslutning till kommitténs förslag om att knyta utbetalningsbeloppen till sjukpenningklassplaceringen och att på grundval av taxeringen slutjustera bidragsbeloppen vid debiteringen av slutlig skatt. *Kammarrätten, länsstyrelserna i Gotlands och Skaraborgs län, drätselkamrarna i Sandviken och Borlänge, Högersns ungdomsförbund* och *Centerns ungdomsförbund* framhåller — i likhet med kommittén — att man genom ett sådant system undgår den eftersläpning som uppkommer vid en traditionell inkomstprövning med ledning av den beskattningsbara inkomsten. *Försäkringskasseförbundet* anser att utbetalningsbeloppen i allmänhet bör kunna fastställas med stöd av aktuella sjukpenningklassplaceringar men att kompletterande utredningar kan behövas i vissa fall. *Statskontoret* samt *länsstyrelserna i Södermanlands och Hallands län* ifrågasätter om sjukpenningklassplaceringen är en tillräckligt noggrann mätare för att bestämma bidragens storlek. Även den beskattningsbara inkomsten ifrågasätts av några remissinstanser som en godtagbar grundval för en inkomstgradering. *Kammarrätten, länsstyrelsen i Kristianstads län, TCO, SACO* och *Högerpartiets kvinnoförbund* påpekar bl. a. att den beskattningsbara inkomsten inte alltid ger ett uttryck för en familjs ekonomiska läge. *Sjömansskattenämnden* pekar på de specialregler som behövs för bidragsmottagare som är skattskyldig till sjömansskatt.

Vissa av de remissinstanser som anser att barnbidragen fortfarande bör vara lika för alla barn förordar en höjning av de nuvarande barnbidragen. Förslag om en sådan barnbidragshöjning förs fram av *överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Kronobergs, Blekinge, Älvsborgs, Värmlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, TCO, SACO, drätselkamrarna i Borlänge och Luleå, Centerns kvinnoförbund, Folkpartiets kvinnoförbund, Folkpartiets ungdomsförbund, Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* och *Göteborgs kommunistiska arbetarkommun*. I remissyttrandet från *LO* framhålls att en höjning av barnbidragen visserligen är angelägen men att huvuddelen av tillgängliga resurser bör läggas på en bostadsinriktad stödform. I några remissyttranden tas också upp frågan om någon form av värdebeständighet för barnbidragen.

Det av kommittén diskuterade alternativet med ett inkomstprövat familjetillägg tas upp som en möjlig lösning bl. a. av *Svenska stadsförbundet*

och Svenska kommunförbundet. Förslag om att de allmänna och lika barnbidragen kompletteras med inkomstgraderade familjetillägg förs fram av länsstyrelsen i Södermanlands län, TCO, statstjänstemännens riksförbund, RLF, drätselkammaren i Umeå, Yrkeskvinnors klubbars riksförbund, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Centerns kvinnoförbund och Sveriges liberala studentförbund. Några av dessa remissinstanser anser att ett sådant inkomstgraderat familjetillägg bör inriktas på att underlätta för barnfamiljerna att skaffa bättre lägenheter. Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund delar kommitténs uppfattning att särskilda tillägg bör införas för flerbarnsfamiljerna, men förbundet anser att ett sådant familjetillägg inte bör kombineras med ett inkomstgraderat barnbidrag. LO anser att ett inkomstgraderat familjetillägg enligt kommitténs förslag är värdefullt men att frågan bör tas upp i samband med genomförandet av en ny familjebeskattnings.

Kommitténs förslag om en bidragsförhöjning till ensamstående barnförsörjare tillstyrks eller lämnas utan erinran i de flesta remissyttrandena. LO framhåller att någon form av generellt tillägg till ensamstående föräldrar bör övervägas redan i samband med den familjepolitiska reform som det nu kan bli aktuellt att genomföra. Socialstyrelsen pekar på möjligheterna att genom en ändring av bidragsförskotten öka det ekonomiska stödet åt ensamstående barnfamiljer. Styrelsen anser att det kan övervägas att differentiera bidragsförskotten så att ett högre belopp utgår till vårdnadshavare som inte bildat ny familj. Även länsstyrelsen i Västernorrlands län och SACO tar upp frågan om en höjning av bidragsförskotten.

I några remissyttranden behandlas också vissa frågor som ligger utanför kommitténs förslag. Sambandet mellan familjestödet och studiestödet — som berörts av kommittén — understryks av Centrala studiehjälpnämnden, TCO, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund och Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund. Centrala studiehjälpnämnden framhåller att ett genomförande av kommitténs förslag om ökade bidrag till barn under 16 år aktualiserar en översyn av bidragsbelopp och inkomstgränser inom studiehjälpssystemet. Från Folkpartiets kvinnoförbund förs fram önskemål om en samordning av åldersgränserna för de olika stödåtgärderna för barn och ungdom. Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund vill aktualisera frågan om höjda statliga bosättningslån.

Administrationsfrågorna

Kommittén har framhållit att ett bidragssystem som innefattar allmänna barnbidrag och familjetillägg med inkomstgraderade belopp förutsätter en administration som i vissa avseenden skiljer sig från den som nu gäller för de allmänna barnbidragen och familjebostadsbidragen. Bl. a. statskontoret och försäkringskasseförbundet anser att det av kommittén föreslagna

administrationsförfarandet tekniskt sett är genomförbart. *Drättselkammaren i Borlänge* framhåller särskilt, att den föreslagna samordningen av de båda bidragsformerna är till fördel både administrativt och för bidragsmottagaren.

De flesta remissinstanser som yttrat sig beträffande det administrativa förfarandet pekar dock på olika svårigheter. Det framhålls att anknytningen av utbetalningsbeloppen till sjukpenningklass innebär ett avsevärt merarbete för barnavårdsnämnderna och att slutjusteringen av bidragsbeloppen i samband med debitering av slutlig skatt leder till ett omfattande administrationsarbete. *Centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden* finner det möjligt att räkna ut bidragen med hänsyn till inkomsten under bidragsåret och att göra en slutreglering i efterhand med ledning av uppgifter om dessa inkomster. Det föreslagna systemet skulle dock bli mycket tungt att administrera och medföra från skatteuppördssynpunkt inte önskvärda konsekvenser. För den slutliga regleringen av bidragsbeloppen krävs en närmare anpassning av systemet till de regler som gäller inom beskattningssystemet. Nämnden anser att en direkt sammankoppling med systemet för debitering och uppörd av skatt bör undvikas. En tänkbar metod som nämnden pekar på skulle vara att göra slutregleringen av bidragen utan samband med debetsedlarna. Ett särskilt avräkningsförfarande torde kunna ske antingen av länsstyrelserna eller av de myndigheter som svarar för barnbidragsutbetalningen. I sistnämnda fall borde länsstyrelserna medverka genom att till utbetalningsmyndigheterna överlämna magnetband med uppgift om statligt beskattningsbar inkomst. Slutavräkning behövde inte nödvändigtvis ske genom utbetalning resp. inbetalning av skillnadsbeloppet. Skillnadsbeloppet kunde oftast regleras i samband med bidragsutbetalning kommande år genom höjning eller sänkning av bidragsbeloppen.

Kommitténs förslag att den lokala administrationen av familjestödet på sikt förs över till försäkringskassorna har genomgående tagits emot positivt av remissinstanserna. *Riksförsäkringsverket* tillstyrker kommitténs förslag om att en pågående utredning beträffande möjligheterna att med hjälp av datamaskiner rationalisera administrationen inom den allmänna försäkringen utvidgas till att omfatta även frågan om en överflyttning till försäkringskassorna av den lokala administrationen av barnbidragen. *Försäkringskassoförbundet* tillstyrker att administrationen av bidragssystemet i varje fall på sikt flyttas över till försäkringskassorna och att frågan om datamässig utbetalning av bidragen snarast utreds. *Statskontoret* anser att även andra alternativ än en förläggning av administrationen till försäkringskassorna bör utredas. *Länsstyrelserna i Malmöhus, Örebro, Västerbotens och Norrbottens län* framhåller att försäkringskassorna bör kunna använda sig av länsstyrelsernas dataanläggningar för utbetalningarna och att dessa anläggningar också kan användas för slutjustering av bidragsbeloppen. *Poststyrelsen* betonar fördelarna med centraliserad utskrivning av anvis-

ningarna, vilket skapar förutsättningar för rationella behandlingsrutiner med hjälp av den nya optiska databehandlingstekniken.

Flera remissinstanser, bland dem *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet*, anser att administrationen av det föreslagna bidragssystemet redan från början bör föras över till försäkringskassorna. Det påpekas att flera kommuner f. n. utnyttjar servicebyråer för sin databehandling och att det inte torde vara något som hindrar att försäkringskassorna ordnar en dataservice på samma sätt. Oavsett om det nya bidragssystemet genomförs anser stadsförbundet och kommunförbundet det angeläget att administrationen av de allmänna barnbidragen snarast förs över till försäkringskassorna. *Försäkringskassförbundet* framhåller att tidpunkten för en överflyttning av administrationen till försäkringskassorna inte behöver vara beroende av att försäkringskassorna har tillgång till egna datamaskiner. Redan nu ombesörjs databehandling beträffande sjukförsäkringsavgifter av statistiska centralbyrån enligt avtal med samtliga försäkringskassor. *Statistiska centralbyrån* erinrar i sitt remissyttrande också om att centralbyråns datamaskincentral redan nu utför viss service åt försäkringskassförbundet.

I samband med administrationsfrågan erinrar *Svenska stadsförbundet* och *Svenska kommunförbundet* om att förbunden uttalat sig för ett bostadsanknutet bidrag. Förbunden framhåller att detta sker i medvetande om att även ett sådant bidrag inrymmer betydande administrativt arbete. I jämförelse med de nuvarande familjebostadsbidragen bör enligt förbundens mening dock en väsentlig förenkling kunna åstadkommas.

Svenska riksbyggen framhåller att den nuvarande utbetalningen av familjebostadsbidragen till hyresvärderna medför ett administrativt merarbete för denne. Kostnaderna för detta skulle fördelas mera rättvist om de bidragsgivande myndigheterna betalade ut bidragen direkt till de bidragsberättigande familjerna. Om samhället även i fortsättningen önskar behålla en garanti för att ett bostadsanknutet stöd skall användas för bostadskonsumtion har Svenska riksbyggen dock inte något att erinra mot att även i fortsättningen förmedla bidragen till sina bostadshavare.

Kommitténs förslag att bidragen bör betalas ut månadsvis behandlas i några remissyttranden. Förslaget tillstyrks av *poststyrelsen*, *länsstyrelsen i Västmanlands län* och *drätselkammaren i Sandviken*. *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* ifrågasätter däremot värdet av att övergå från kvartals- till månadsutbetalningar. *Riksrevisionsverket* anser sig inte kunna bedöma om fördelarna med en omläggning till månadsutbetalningar är så stora att de uppväger de ökade administrationskostnaderna. *Statskontoret* framhåller att utbetalningar i regel bör göras till endast en mottagare och att utbetalning av en del av bidraget till exempelvis en bank eller en hyresvärd alltså bör undvikas.

Föredraganden

Familjepolitiska kommittén har med sina undersökningar visat, att det ekonomiska stödet till barnfamiljerna behöver ökas. Vid remissbehandlingen av kommitténs betänkande har det också betonats, att en snabb och påtaglig förbättring för stora grupper av barnfamiljer är ett angeläget reformönskemål.

Det förslag som familjepolitiska kommittén nu har lagt fram avser konsumtionsstödet till barnfamiljerna. Det grundläggande motivet för kommittéförslaget är att man utan dröjsmål behöver förbättra den ekonomiska situationen för barnfamiljer, som med hänsyn till inkomstläge och familjestorlek har ekonomiska bekymmer för barnens försörjning. Kommittén framhåller bl. a. att nära 100 000 barn — till antalet motsvarande en hel årskull barn — tillhör familjer som får socialhjälp. De föreslagna åtgärderna gäller främst flerbarnsfamiljer bland låglönegrupperna och ensamstående barnförsörjare.

Familjepolitikens syfte är dels att genom ett ekonomiskt stöd till barnfamiljer åstadkomma en omfördelning mellan olika grupper utöver vad som sker genom beskattningsreglerna, dels att med hänsyn till strukturförändringarna låta samhället överta funktioner som i ett tidigare samhällssystem naturligt vilade på familjen.

När det gäller det direkta ekonomiska stödet åt barnfamiljer bör man enligt min mening prioritera en kraftig förstärkning av stödet till de grupper av barnfamiljer som kommittéförslaget tar sikte på. Den i olika sammanhang aktualiserade frågan om ett vårdbidrag för barnfamiljer har i motsats till det nu aktuella kommittéförslaget ett direkt samband med familjebeskattnings framtida utformning. Familjepolitiska kommittén har för avsikt att behandla vårdbidragsfrågan när familjeskatteberedningen har slutfört sitt pågående utredningsarbete. Barnens vård och tillsyn är inte minst en fråga om en utbyggd samhällsservice för barntillsyn i olika former. På detta område har en snabb utbyggnad nu kommit igång. För att kunna förverkliga kommunernas omfattande utbyggnadsplaner har i årets statsverksproposition (bil. 7, s. 31) föreslagits ytterligare ökade anslag till barnstugor. I årets statsverksproposition (bil. 7, s. 36) har också lagts fram förslag i syfte att få till stånd en ökad verksamhet med kommunalt organiserade familjedaghem parallellt med en snabb utbyggnad av barnstugorna.

Inriktningen av ett ökat stöd åt barnfamiljer

Konsumtionsutgifterna för en barnfamilj blir svårare att bära ju flera barn och ju lägre inkomster familjen har, eftersom inskränkningarna då måste gå ut över en alltmer elementär konsumtion. Kommittén har visat

att låga inkomster och flera barn är de väsentligaste omständigheter som grundar ett starkare stödbehov, särskilt när dessa omständigheter uppträder i förening. Remissinstanserna har genomgående anslutit sig till den av kommittén på dessa grunder förordade inriktningen av ett ökat familjestöd. Jag vill för egen del ge ett bestämt uttryck för samma uppfattning.

Familjepolitiska kommittén har funnit det orealistiskt att inom överskådlig tid nå det uppställda syftet genom att höja de allmänna barnbidragen i deras nuvarande form. Kommittén framhåller att varje höjning av de nuvarande barnbidragen med 100 kr. om året betyder att statsutgifterna ökar med ca 180 milj. kr. För de familjer som har det största behovet av stöd skulle en måttlig höjning av de nuvarande barnbidragen ge en relativt blygsam förbättring. Å andra sidan skulle en sådan höjning utgå även till familjer med höga inkomster, vilkas behov av stöd är mindre framträdande. Som en illustration har kommittén gjort antagandet att kostnaderna för ett barns konsumtion normalt ligger mellan 200 och 300 kr. i månaden. För att genom barnbidragen ge ett stöd av denna storlek åt de familjer som bäst behöver det skulle man behöva höja barnbidragen lika mycket för samtliga barnfamiljer, och detta skulle medföra en ökning av statens utgifter från 1,6 till omkring 5 miljarder kr. om året. En sådan prioritering av barnfamiljerna på bekostnad av andra grupper, bl. a. pensionärerna, är det enligt kommitténs mening varken önskvärt eller möjligt att genomföra. En höjning av de nuvarande barnbidragen är alltså inte en framkomlig väg, när man vill ge ett kraftigt ökat stöd till de barnfamiljer som har det största stödbehovet.

Kommittén har vidare granskat familjebostadsbidragen. Dessa är inkomstprövade och på visst sätt graderade efter barnantalet. Dessutom är de knutna till innehavet av en bostad av viss beskaffenhet. Kommittén har prövat om man kan använda sig av familjebostadsbidragen för att uppnå ett kraftigare stöd till konsumtionen i dess helhet för familjer med lägre inkomster och flera barn. Därvid har kommittén funnit att endast ungefär hälften av de barnfamiljer vilkas inkomster och barnantal skulle motivera ett kraftigare stöd har familjebostadsbidrag. För ca en fjärdedel torde detta bl. a. bero på bristande kännedom om bidragen. Ytterligare ca en fjärdedel torde ha uteslutits från bidragsrätt därför att familjens bostad inte uppfyllt de krav på storlek, utrustning m. m. som uppställs i bidragsbestämmelserna. En stor del av dem som går miste om stödet utgörs av ensamstående barnförsörjare. Enligt kommitténs mening kan man inte använda sig av en till bostadsinnehavet knuten stödform — av det slag familjebostadsbidragen även efter en eventuell omarbetning får anses utgöra — för att kanalisera ett förstärkt familjestöd till alla de barnfamiljer som har det största behovet av stöd.

Sammanfattningsvis yttrar kommittén, att det inte är möjligt att inom ramen för det befintliga systemet för ekonomiskt stöd åt barnfamiljerna ta

behövlig hänsyn till att stödbehovet är större ju fler barn och ju lägre inkomster familjen har. Vill man tillgodose dessa önskemål, måste förändringar av familjestödet komma till stånd.

Det angivna resonemanget har inte mött gensagor under remissbehandlingen, och jag kan för egen del ansluta mig därtill.

Kommittén har förutsättningslöst prövat tre olika bidragstekniska vägar för att uppnå de angivna syftena. Det skulle kunna ske 1) genom att man inför inkomstprövade familjetillägg till nuvarande allmänna barnbidrag, 2) genom att man höjer barnbidragen, inför allmänna familjetillägg och beskattar förmånerna eller 3) genom att man höjer barnbidragen, inför allmänna familjetillägg och inkomstgraderar förmånerna.

Skillnaderna mellan de olika alternativen ligger främst i det sätt på vilket bidraget sätts i relation till inkomsten. Vid bedömningen härav har kommittén fäst stor vikt vid de marginaleffekter som uppstår då familjeinkomsten ökar och föranleder att bidraget minskar samtidigt som skatten stiger. Kommittén har funnit att marginaleffekterna blir relativt stora i ett system med traditionell inkomstprövning och att de därtill i ett sådant system kommer att avse familjer med inkomster under vissa gränser men däremot inte högre inkomsttagare. Vid en beskattning av bidragen — efter höjning av bruttobeloppen — nås den eftersträlvade inriktningen av stödet genom skatteprogressionen, dvs. den marginaleffekt som ligger i skatteskalen. En sådan beskattning, som kommittén inte finner oriktig från principiell synpunkt, anses dock av olika skäl inte genomförbar f. n. Därför har kommittén också undersökt ett system med inkomstgradering av bidragen, som skulle få samma verkan som om förmånerna beskattades till statlig inkomstskatt. Härigenom skulle marginaleffekterna bli påtagligt mildare än i ett inkomstprövat system. Valet har för kommittén i praktiken stått mellan å ena sidan inkomstprövade tillägg till nuvarande allmänna barnbidrag och å andra sidan höjda allmänna barnbidrag och tillägg som båda inkomstgraderas. Vill man åstadkomma kraftiga förbättringar för barnfamiljer med lägre inkomster och flera barn, får man enligt kommitténs mening beträda endera av dessa båda vägar.

Kommittén har kommit fram till att differentieringen av konsumtionsstödet till barnfamiljerna bör ske inom ramen för ett enda system, som innehåller barnbidrag och familjetillägg, båda med inkomstgraderade belopp. De av kommittén föreslagna bidragen skulle vara generella men själva bidragsbeloppen graderade i förhållande till inkomsten med ledning av den statliga skatteskalen för gifta. Familjebostadsbidragen föreslås avvecklade.

Ett genomförande av kommitténs förslag skulle innebära en radikal ändring av det nuvarande barnbidragssystemet. Vid remissbehandlingen har riktats stark kritik mot kommittéförslaget i detta avseende. En stor majoritet av remissinstanserna kräver att det nuvarande barnbidragssystemet behålls oförändrat till sin konstruktion.

Vid remissbehandlingen har också framförts kraftiga erinringar mot kommitténs förslag om att avveckla familjebostadsbidragen i samband med att konsumtionsstödet till mångbarnsfamiljer med lägre inkomster i stället överlag skulle läggas på en högre nivå. Flertalet av remissinstanserna anser att ett särskilt stöd till barnfamiljernas bostadskonsumtion bör finnas kvar. De flesta av de remissinstanser som uttalar sig för ett bostadsinriktat stöd är dock ense med kommittén om att nuvarande familjebostadsbidrag är förenade med så betydande olägenheter att de inte bör behållas i sin nuvarande utformning.

Jag är inte beredd att förorda någon ändring av grunderna för det nuvarande barnbidragssystemet. I likhet med kommittén anser jag emellertid att de resurser som samhället nu kan disponera för ett ökat familjestöd bör sättas in på de grupper av barnfamiljer där stödbehovet är störst. En höjning av de nuvarande barnbidragen skulle begränsa möjligheterna att ge en kraftig förbättring åt dessa grupper. Jag förordar därför, att de nuvarande allmänna barnbidragen behålls oförändrade. Genom selektiva åtgärder kan man sätta in en långt större förstärkning av det ekonomiska familjestödet till de barnfamiljer som har de största ekonomiska svårigheterna på grund av barnens försörjning. Detta bör enligt min mening ske genom att barnbidragen för dessa familjer kompletteras med stöd i annan form.

Förstärkningen av det ekonomiska stödet till de grupper av barnfamiljer som jag har pekat på bör utformas så, att det också medverkar till att höja familjernas bostadsstandard. Vid remissbehandlingen av kommittéförslaget har understrukits att ett särskilt stöd till barnfamiljernas bostadskonsumtion bör finnas kvar men att detta bör ges en annan utformning än de nuvarande familjebostadsbidragen.

Efter samråd med chefen för inrikesdepartementet förordar jag att familjebostadsbidragen avskaffas och ersätts av ett nytt inkomstprövat bostadstillägg. Detta bör utformas på ett sådant sätt, att det utgår till alla barnfamiljer som med hänsyn till inkomst och barnantal behöver ett ökat ekonomiskt stöd. Ett grundbelopp — som ökar med antalet barn i familjen — bör utgå utan särskilda bostadsvillkor. Den nya stödformen kommer därigenom att fylla funktionen av ett allmänt konsumtionsstöd till barnfamiljer med lägre inkomster och familjer med flera barn.

Ett lika viktigt syfte med det nya bostadstillägget bör vara att höja barnfamiljernas bostadsstandard. Genom en sammankoppling med bostadens rumsantal bör bostadstillägget inriktas på att motverka trångboddheten hos barnfamiljerna. Bostadstilläggets belopp bör därför — till skillnad från nuvarande familjebostadsbidrag — öka med bostadens rumsantal upp till en viss bostadsstorlek. För dessa högre bidragsbelopp bör gälla vissa utrustningskrav som definieras på ett enkelt sätt.

Basen i det nya tillägget bör alltså utgöras av ett konsumtionsstöd som

ökas med vissa belopp beroende på bostadens rumsantal. Som framgår av det anförda har jag funnit att den nya stödformen bör kallas bostadstillägg även såvitt angår det belopp som utges utan särskilda bostadsvillkor. Det kan erinras om att man för kommunala bostadstillägg till folkpensioner inte ställer upp några villkor i fråga om bostadens beskaffenhet.

Åtskilliga av remissinstanserna har uttalat sig för att ett bostadsinriktat familjestöd vid sidan av inkomst och barnantal görs beroende av familjens bostadskostnad. För familjer som har låga inkomster och samtidigt höga hyror kan det enligt min mening från sociala synpunkter vara motiverat att på detta sätt ta särskild hänsyn till bostadskostnadens storlek. Behovet framträder speciellt i de situationer då barnfamiljer med begränsade inkomster hänvisas till lägenheter i nyproducerade bostadshus med höga hyror. Det bör därför skapas en lämplig form för individuell komplettering av det nya bostadstillägget, som helt naturligt måste ges en i viss mån schematisk utformning. Eftersom bostadskostnaderna kan variera avsevärt mellan olika kommuner, bör en sådan kompletterande stödform för barnfamiljer med särskilt höga bostadskostnader lämpligen anförtros åt kommunerna. En sådan kommunal medverkan kan ske med stöd av 1947 års lag om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande. På grundval av bostadskostnadsläget på orten bör kommunerna bestämma storleken av den bostadskostnad som skall föreligga för att sådant kommunalt bostadstillägg skall kunna utgå till en viss del av den överskjutande bostadskostnaden. Jag förordar att statsbidrag — enligt vissa normer — får utgå till kommunerna med hälften av kostnaderna för sådana särskilda tillägg.

Slutligen vill jag i detta sammanhang också erinra om de riktlinjer för bostadspolitik som fastställdes vid förra årets riksdag (prop. 1967: 100, SU 100, rskr 265). Dessa riktlinjer innebär bl. a. en avveckling av det generella bostadsstödet i förening med ökat stöd för de grupper av befolkningen som av ekonomiska skäl har särskilda svårigheter att skaffa sig en tillfredsställande bostad.

Familjepolitiska kommitténs undersökningar har visat, att ensamstående barnförsörjare i regel har mycket låga inkomster och allmänt sett en besvärligare ekonomisk situation än de gifta med barn. Detta har understrukits vid remissbehandlingen, och det har allmänt uttalats önskemål om särskilda förbättringar för ensamstående barnförsörjare. Familjepolitiska kommittén framhåller att det inom denna grupp av barnfamiljer finns stora skillnader i levnadsnivå, främst mellan å ena sidan änkor med egen pension och å andra sidan frånskilda och ogifta utan särskilt bidrag för egen del. Kommittén torde ha åsyftat att alla änkor har änkepension från folkpensioneringen och att praktiskt taget alla nyblivna änkor med barn dessutom har en ATP-pension, varvid även barnpensionen höjs med ATP-förmåner. Änkor som inte har ATP-pension och befinner sig i lägre inkomstlägen får kommunalt bostadstillägg till folkpensionen.

Det nya bostadstillägget för barnfamiljer bör utformas så, att de ensamstående barnförsörjarna i stort sett får samma ekonomiska förstärkning som vid ett genomförande av kommittéförslaget. Enligt min mening finns det motiv för att vidta ytterligare åtgärder för att stödja de mera utsatta grupperna av ensamstående barnförsörjare. Socialstyrelsen har under remissbehandlingen aktualiserat frågan om en höjning av bidragsförskotten när det gäller barn till ogifta och frånskilda. Jag vill förordna att en viss höjning av bidragsförskotten kommer till stånd för alla som uppstår bidragsförskott. Beträffande efterlevandeförmåner inom den allmänna pensioneringen vill jag erinra om att dessa förmåner och deras inbördes avvägning prövas av pensionsförsäkringskommittén.

I familjepolitiska kommitténs betänkande redovisas ett material som belyser den samhällsekonomiska och statsfinansiella utvecklingen. Kommittén förklarar sig medveten om att en ökning av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna förutsätter både att det skapas statsfinansiellt utrymme för en sådan reform och att den totala konsumtionsökningen hålls inom de ramar som samhällsekonomin medger. Kommittén har föreslagit en familjepolitisk reform som skulle medföra en kostnadsökning på ca 300 milj. kr. för helt år. Totalkostnaden skulle — inräknat de kostnader som det nuvarande familjebostadsbidraget skulle ha medfört — utgöra omkring 450 milj. kr. per år. Jag räknar i det följande med samma reformkostnad som kommittén.

Statligt bostadstillägg för barnfamiljer

Jag har i det föregående framhållit, att syftet med en familjepolitisk reform bör vara att bereda ett förstärkt ekonomiskt stöd åt barnfamiljer med lägre inkomster, familjer med flera barn och ensamstående barnförsörjare. Förstärkningen av det ekonomiska stödet till dessa grupper av barnfamiljer bör utformas på ett sådant sätt, att det också medverkar till att höja familjernas bostadsstandard. För att nå de angivna syftena behövs en annan stödform än de nuvarande familjebostadsbidragen. Jag har därför förordnat att familjebostadsbidragen ersätts av ett helt nytt inkomstprövat bostadstillägg för barnfamiljer.

Bidragsbeloppen

En framträdande svaghet hos det nuvarande familjebostadsbidraget är, att detta bidrag inte når ut till alla de barnfamiljer som har det största stödbehovet. I de lägsta inkomstgrupperna står två tredjedelar av barnfamiljerna utanför denna bidragsform, och särskilt anmärkningsvärt är att de ensamstående barnförsörjarna endast i obetydlig omfattning får del av det ekonomiska stöd som familjebostadsbidragen utgör.

Det nya bostadstillägget måste därför byggas upp på andra grunder än familjebostadsbidraget. Bostadstillägget bör utformas på ett sådant sätt, att det utgår till alla barnfamiljer som med hänsyn till sin inkomst behöver ett ökat ekonomiskt stöd. En del av bostadstilläggets belopp — ökande med antalet barn i familjen — bör därför utgå utan särskilda bostadsvillkor. Alla barnfamiljer med lägre inkomster blir alltså genom bostadstillägget garanterade ett visst bidragsbelopp utöver det allmänna barnbidraget.

Ett sådant bidragsbelopp, som är oberoende av särskilda bostadsvillkor, bör utgöra basen i det nya bidragssystemet. Storleken av detta bidragsbelopp får avvägas med hänsyn till den totala reformkostnad som har angivits i det föregående och med beaktande av att bidragssystemet även skall innehålla en stimulans för att höja barnfamiljernas bostadsstandard. På grundval härav förordar jag, att grundbeloppet i bostadstillägget fastställs till 60 kr. i månaden, dvs. 720 kr. per år. Detta belopp bör gälla för familjer med ett barn under 16 år. Beloppet bör öka med 20 kr. i månaden eller med 240 kr. per år för varje ytterligare barn under 16 år. Grundbeloppet på 720 kr. per år för familjer med ett barn bör således öka till 960 kr. för tvåbarnsfamiljer, 1 200 kr. för trebarnsfamiljer, 1 440 kr. för fyrbarnsfamiljer, 1 680 kr. för fembarnsfamiljer osv.

Som jag redan nämnt bör det nya bostadstillägget utformas på ett sådant sätt, att det även medverkar till att höja barnfamiljernas bostadsstandard. Familjepolitiska kommittén har framhållit att trångboddheten fortfarande är påtaglig bland familjer med många barn och att detta främst hänger samman med deras ekonomiska situation. Vid remissbehandlingen har det understrukits att barnfamiljernas boendeförhållanden fortfarande är otillfredsställande och att detta i hög grad gäller familjer med många barn och låga inkomster. Mot den bakgrunden anser många av remissinstanserna att bostadsstödet till barnfamiljerna bör ha som ett syfte att avhjälpa trångboddheten.

Som villkor för det nuvarande familjebostadsbidraget gäller att bostaden skall vara minst så stor att antalet boende per rum, köket oräknat, är högst två personer. Detta villkor har den olägenheten att en familj, som får ett barn till och därigenom blir trångbodd, kan förlora sitt bidrag efter en viss övergångstid. Med hänsyn härtill har bostadsstyrelsen i sitt remissyttrande föreslagit att denna trångboddhetsregel mjukas upp så att ett reducerat bidrag skulle utgå till familjer där antalet boende är tre personer per rum, köket oräknat. Vidare anser bostadsstyrelsen att större bostad än fyra rum och kök inte borde krävas för rätt till bidrag. Det är att märka att bostadsstyrelsen därvid inte förutsatt något av bostaden oberoende, inkomstprövat stöd till barnfamiljer.

Det nya bostadstillägget bör enligt min mening genom en sammankoppling med bostadens rumsantal inriktas på att motverka trångboddheten hos barnfamiljerna. Bidragsreglerna bör utformas så, att man kommer ifrån

sådana olägenheter som förorsakas av trångboddhetsregeln i nuvarande familjebostadsbidrag. Jag förordar därför, att bostadstilläggets belopp för familjer med två eller flera barn under 16 års ålder stegvis ökas med bostadens rumsantal.

Det bör erinras om att 1966 års riksdag som allmänt riktmärke för planeringen av den framtida bostadsproduktionen uppställde en utrymmesnorm som innebär att det inte bör bo fler personer än två per rum, kök och vardagsrum oräknade. Läget på bostadsmarknaden är sådant att man inte för en bidragsgivning kan sträcka sig till den nyss angivna utrymmesnormen, vilken som nämnts tar sikte på den framtida bostadsproduktionen. Man bör inte heller bortse från att olika former av bostadskomplement också medför en höjd bostadsstandard och ett ökat bostadsvärde. Jag förordar att man för de högsta bidragsbeloppen i det nya bostadstillägget inte ställer upp strängare krav på bostadsutrymme än vad som gäller för nuvarande familjebostadsbidrag.

Som tidigare nämnts bör utgångspunkten för bostadstillägget utan bostadsvillkor vara ett belopp av 60 kr. i månaden för en ettbarnsfamilj, vilket belopp bör öka med 20 kr. i månaden för varje barn. För varje rum utöver det första bör bostadstillägget öka med 60 kr. i månaden upp till det rumsantal som följer av vad jag nyss anfört. Denna uppbyggnad av bostadstillägget visas i följande sammanställning som avser fullständiga familjer där barnen är under 16 år.

Uppbyggnaden av bostadstilläggets maximibelopp

Bostadsvillkor	Antal barn under 16 år				
	1	2	3	4	5
	Månadsbelopp i kronor				
Ej särskilda villkor...	60	80	100	120	140
2 r. o. k.....	60	140	160	180	200
3 r. o. k.....	60	140	220	240	260
4 r. o. k. och större...	60	140	220	240	320
	Årsbelopp i kronor				
Ej särskilda villkor...	720	960	1 200	1 440	1 680
2 r. o. k.....	720	1 680	1 920	2 160	2 400
3 r. o. k.....	720	1 680	2 640	2 880	3 120
4 r. o. k. och större...	720	1 680	2 640	2 880	3 840

Som framgår av sammanställningen över årsbeloppen innebär bidragsavvägningen i princip följande. För en familj som får sitt andra barn ökar bidragsbeloppet från 720 kr. till 960 kr. Bidraget ökar därutöver med 720 kr. till 1 680 kr. om familjen har eller skaffar en bostad på minst två rum och kök. När familjen har tre barn ökar bidragsbeloppet till 1 920 kr. om familjen bor kvar i tvårumslägenheten och till 2 640 kr. om familjen har en bostad på minst tre rum och kök. Även för en familj med fyra barn som bor i en två-

5 — *Bihang till riksdagens protokoll 1968. 1 saml. Nr 42*

rumslägenhet ökar bidragsbeloppet med 720 kr. om familjen flyttar till en lägenhet med tre rum och kök. Bidragsbeloppen är 2 160 kr. resp. 2 880 kr. En familj med fem barn får 3 120 kr. när den har en trerumslägenhet, och om bostaden är på minst fyra rum och kök ökar bidragsbeloppet för denna familj med ytterligare 720 kr. till 3 840 kr. För varje barn utöver det femte ökas bidragsbeloppet med 240 kr. per år.

För det högsta beloppet vid varje familjestorlek — men inte för övriga belopp — bör man som förut antytts tillämpa en utrymmesnorm som innebär att antalet boende inte får vara mer än två personer per rum, köket oräknat. Större bostad än fyra rum och kök bör dock inte krävas. Vid tillämpning av utrymmesnormen bör som boende i regel räknas personer — barn under och över 16 år, föräldrar och släktingar — som bor i lägenheten under större delen av året. Inneboende bör dock inte medräknas. Rum som är uthyrt och därför inte — eller inte helt — disponeras av familjen bör nämligen frånräknas redan vid bestämning av rumsantalet. Utrymmesnormen innebär att exempelvis en familj med två barn under 16 år och ett äldre barn behöver ha en trerumslägenhet för att ha rätt till det högsta bidragsbelopp som gäller för familj med två barn under 16 år.

En strikt tillämpning av utrymmesnormen kan i enstaka fall medföra att bidragsbeloppet skulle komma att minska när barnantalet ökar. För att förhindra en sådan bidragsminskning bör gälla en garantiregel av innebörd att bidraget i sådana fall skall utgå med oförändrat belopp.

För det nuvarande familjebostadsbidraget gäller detaljerade krav på bostadens utrustning. Dessa regler bör väsentligt förenklas i det nya bostadstillägget. För bidragsbelopp utöver grundbeloppet bör som bostadsvillkor förutom rumsantalet gälla en schablonregel som innebär att bostaden skall ha vatten och avlopp och — för de bidragsbelopp som är anknutna till utrymmesnormen — att det för bostaden finns tillgång till badrum eller duschrum. I regel är badrummet beläget inom lägenheten. Det finns dock en del familjebostäder där så inte är fallet. Det gäller främst lägenheter i en- och tvåfamiljshus. Enligt min mening bör familjer i bostäder, där badrummet inte är placerat inom lägenheten utan på annan plats i huset, inte på grund härav vara sämre ställda i bidragshänseende. Om bostadsvillkoren i övrigt är uppfyllda, bör därför även dessa familjer kunna erhålla de bidragsbelopp som är anknutna till utrymmesnormen.

En sammanfattning av det nya bostadstilläggets maximibelopp visas i följande tablå.

Den av mig förordade utformningen av bostadstillägget innebär att alla barnfamiljer med lägre inkomster utöver barnbidraget blir garanterade ett bidragsbelopp som i princip ökar när familjen får ett barn till. Stimulansen att skaffa en större lägenhet åstadkommes genom att bostadstillägget därutöver ökar med bostadens storlek upp till den utrymmesstandard som jag förut har angett.

Bostadstilläggets maximibelopp per år

Antal boende och antal rum (köket oräknat)	Antal barn under 16 år				
	1	2	3	4	5
a) Antal boende per rum är <i>mer än två personer</i> och familjen disponerar					
1 rum.....	720	960	1 200	1 440	1 680
2 rum.....	720	960	1 920	2 160	2 400
3 rum.....	720	960	1 920	2 160	3 120
b) Antal boende är <i>högst två personer</i> per rum eller familjen disponerar 4 el. flera rum.....	720	1 680	2 640	2 880	3 840

Åldersgränsen m. m.

Bostadstillägget bör liksom det allmänna barnbidraget utgå i förhållande till antalet barn under 16 år. Bostadstillägget bör löpa per kalenderår. Det nuvarande familjebostadsbidraget ändras inte under löpande år om antalet barn under 16 år ökar eller minskar. Som nyss nämnts är det nya bostadstillägget utformat så, att bidragsbeloppet alltid ökar om familjen får ett barn till. Ändring av bidragsbeloppet bör därför kunna göras under löpande år. Detta medför ett administrativt merarbete för förmedlingsorganen. För att så långt som möjligt förenkla handläggningen bör dessa ändringar göras kvartalsvis. Jag förordar därför, att bidragsbeloppet bestäms med hänsyn till antalet barn vid bidragsårets början och att det liksom barnbidraget ändras från följande kvartalsskifte om antalet barn under 16 år ökar eller minskar under året. Om bidragsrätt uppkommer under löpande år — t. ex. då första barnet föds — bör bostadstillägg liksom barnbidraget utgå fr. o. m. det nästföljande kvartalsskiftet. Om familjen flyttar till annan bostad och bostadstillägget av denna anledning skall utgå med ändrat belopp, bör det nya beloppet utgå fr. o. m. nästa månadsskifte.

Jag vill i detta sammanhang beröra den situation som i bidragshänseende uppkommer när något av barnen i en familj fyller 16 år. Det allmänna barnbidraget för detta barn upphör då från det följande kvartalsskifte och samtidigt minskar eller upphör bostadstillägget. Om barnet studerar, börjar i stället att utgå ett allmänt studiebidrag med 75 kr. i månaden, dvs. samma belopp som barnbidraget räknat per månad. Som kompensation för det minskade eller bortfallna bostadstillägget har familjen möjlighet att få del av de inkomst- och behovsprövade tilläggen inom studiehjälpen. Det nya bostadstillägget aktualiserar vissa justeringar i det studiesociala stödet fr. o. m. läsåret 1969/70 i vad avser det inkomstprövade tillägget i studiehjälpsystemet. Överväganden härom pågår inom utbildningsdepartementet. Förslag avses komma att redovisas i nästa års statsverksproposition.

Inkomstprövningen

Familjepolitiska kommittén föreslog som nämnts ett system med skattegraderade allmänna barnbidrag och familjetillägg. För att så snabbt som möjligt anpassa bidragsbeloppen efter familjens aktuella inkomstförhållanden föreslogs att bidragsbeloppen vid utbetalningen skulle graderas efter föräldrarnas sjukpenningklassplacering. Bidragsbeloppen skulle slutjusteras när makarnas beskattningsbara inkomst för bidragsåret fastställts vid taxeringen. Avvägningen av utbetalningsbeloppen liksom slutjusteringen av bidragen skulle ske på grundval av den skatteskala som vid beräkningen av statlig inkomstskatt gäller för gifta.

Att använda den statliga skatteskanen som reduceringsfaktor förutsätter ett integrerat system där reduceringen även innefattar de allmänna barnbidragen. För ett fristående bostadstillägg skulle denna metod inte ge en tillräcklig inriktning av stödet på de lägre inkomstgrupperna. Då man inte genomför det av kommittén föreslagna systemet med skattereglerade bidrag, blir motiven också mindre för att använda sjukpenningklassplaceringen för den form av källskatteavdrag på bidragen som det var avsikten att införa med kommittéförslaget.

Man blir således vid inkomstprövningen av det nya bostadstillägget hänvisad till en mera traditionell form av inkomstprövning, som sker med ledning av makarnas beskattningsbara inkomst enligt senaste taxering till statlig inkomstskatt. En viss nackdel med denna metod är onekligen att bidragsberäkningen kommer att ske på grundval av inkomstförhållanden två år före bidragsåret. Bidraget för år 1969 kommer t. ex. att fastställas med ledning av 1968 års taxering, som avser inkomsterna under år 1967. För att begränsa olägenheterna med denna eftersläpning bör för bostadstillägget gälla en undantagsregel av det slag som redan finns inom studiehjälpssystemet. Den bör innebära att rätten till bostadstillägg kan bedömas med hänsyn till en beräknad beskattningsbar inkomst för det år bostadstillägget avser i sådana fall då familjens inkomster väsentligt har minskat i förhållande till vad som framgår av senaste taxering. Det bör ankomma på tillsynsmyndigheten att utfärda närmare anvisningar för tillämpning av denna regel, som av praktiska skäl måste begränsas till sådana fall då det skett en påtaglig förändring av inkomstförhållandena. En viss vägledning för tillämpningen torde kunna hämtas från studiehjälpssystemet.

Huvudregeln bör således vara att inkomstprövningen av bostadstillägget sker på grundval av makarnas sammanlagda inkomst enligt senaste taxering till statlig inkomstskatt. Fullt bostadstillägg med de maximibelopp som har angetts i det föregående bör utgå upp till en faktisk årsinkomst på ca 16 000 kr. för en gift man vars hustru saknar förvärvsinkomst. Denna undre inkomstgräns är lika med den lägsta inkomstgränsen för nuvarande familjebostadsbidrag. Om familjen har högre inkomster bör bidragsbeloppet

reduceras med viss procentandel av den överskjutande inkomsten. Tekniskt bör inkomsten uttryckas i den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten. Följande inkomstgränser och avdragsfaktorer bör gälla.

Statligt beskattningsbar inkomst	Motsvarande faktisk årsinkomst		Bidraget reduceras med följande andel av den beskattningsbara inkomsten i resp. inkomstskikt
	för gift man vars hustru saknar inkomst, ca	för ensamstående med barn, ca	
6 100—16 000 kr	16 000—26 000 kr	19 000—29 000 kr	12 %
16 100—20 000 »	26 000—30 000 »	29 000—33 000 »	18 %
20 100—24 000 »	30 000—35 000 »	33 000—38 000 »	24 %
24 100— »	35 000— »	38 000— »	30 %

För familjer där båda makarna har förvärsarbete kan den beskattningsbara inkomsten motsvaras av en faktisk årsinkomst upp till samma belopp som här har angetts för ensamstående med barn genom att förvärsavdraget vid taxeringen medför en lägre beskattningsbar inkomst.

När det gäller det inkomstprövade tillägget inom studiehjälpen liksom vid inkomstprövningen av de kommunala bostadstilläggen m. m. till folkpensioner tar man även hänsyn till förekomsten av förmögenhet. Inom studiehjälpen gäller den regeln att den fastställda beskattningsbara inkomsten skall ökas med 20 % av den behållna förmögenhet som överstiger 30 000 kr. Jag anser att samma regel bör gälla för bostadstilläggen. Innehörden härav kan belysas på följande sätt. Två makar har tillsammans tillgångar på 60 000 kr. och skulder på 20 000 kr., dvs. en nettoförmögenhet på 40 000 kr. Därvid jämförs med beskattningsbar inkomst 20 % av 10 000 kr., dvs. 2 000 kr., som läggs till den faktiska beskattningsbara inkomsten.

Av praktiska skäl bör reduceringen av bostadstilläggets maximibelopp göras i form av en stegvis avtrappning för varje påbörjat 200-tal kronor i beskattningsbar inkomst. Till ledning för det bidragsbeviljande organet bör tillsynsmyndigheten upprätta bidragstabeller med beloppen i kronor per månad. Genom att utforma inkomstprövningen efter en sådan glidande skala kan man begränsa tröskeeffekterna i förhållande till nuvarande familjebostadsbidrag. En tröskeeffekt som uppstår i familjebostadsbidraget då inkomsten passerar vissa inkomstgränser kan i undantagsfall uppgå till över 600 kr. per år. Med den nu föreslagna regeln reduceras den maximala effekten exempelvis från 430 kr. till 36 kr. för tvåbarnsfamiljer och från 480 kr. till 48 kr. för trebarnsfamiljer.

Vid tillämpningen av den föreslagna reduceringsskalan kan man räkna med att de övre inkomstgränserna kommer att ligga vid ca 21 000—24 000 kr. för ettbarnsfamiljer, ca 28 000—31 000 kr. för tvåbarnsfamiljer, omkring 35 000 kr. för tre- och fyrbarnsfamiljer och omkring 39 000 kr. för familjer med fem barn.

Avtrappningen av bidraget vid en inkomstökning har en effekt som till sin innebörd kan jämföras med en marginalsatt, eftersom båda var för

sig minskar nettobehållningen av inkomstökningen. Som familjepolitiska kommittén framhållit är marginaleffekter — den samlade effekten av skatteökning och bidragsminskning — ofrånkomliga i varje system där bidragsbeloppen sätts i relation till inkomsten på sådant sätt att högre bidrag utgår vid lägre inkomster. Skulle man vilja helt undvika marginaleffekter i bidragssystemet måste man avstå från att ge ett särskilt stöd som inriktas på barnfamiljer i låglönegrupperna. En sådan ståndpunkt vill jag inte acceptera.

Ett genomförande av kommittéförslaget skulle som förut antytts medföra mildare marginaleffekter än ett inkomstprövat system. En följd av att man blir hänvisad till en traditionell form av inkomstprövning är att man nödgas acceptera de större marginaleffekterna. I det nya bostadstillägget har dock eftersträvat att marginaleffekterna i inkomstlägena 20 000—25 000 kr. inte blir nämnvärt större än om själva bidraget vore beskattat i stället för inkomstprövat. För årsinkomster upp till omkring 26 000 kr. utgör bidragsminskningen enligt de föreslagna reglerna 12 % av inkomstökningen. Tillsammans med skatteökningen vid stigande inkomst blir den sammanlagda marginaleffekten i dessa inkomstlägen omkring 50 %. Marginaleffekterna av bidragsminskning och skatteökning stiger sedan till drygt 60 % i inkomstlägena upp till 30 000 kr. I högre inkomstlägen — där det dock gäller ett relativt sett litet antal familjer — stiger marginaleffekterna ytterligare. Det bör emellertid påpekas att den förut nämnda eftersläpningen på två år vid inkomstprövningen leder till att bidragsminskningen inte uppträder samtidigt med skatteökningen.

Marginaleffekterna blir mildare när en gift kvinna går ut i förvärvsarbete än när familjen skaffar sig samma inkomstökning genom att mannen ökar sin inkomst. Det beror på att kvinnan har rätt till förvärvsavdrag vid taxeringen. Exempel på detta kommer att lämnas i det följande.

Bostadstilläggets verkningar

Det nya bostadstillägget innebär en förstärkning av stödet för de familjer som nu har familjebostadsbidrag men också en betydande ökning av antalet bidragsberättigade familjer. Förändringen av antalet familjer med bidrag framgår av följande sammanställning.

Familjestorlek	Familjer som kan få bostadstillägg (1969)		Familjer med familjebostadsbidrag (1968) i % av samtliga familjer ca
	antal ca	i % av samtliga familjer ca	
1 barn	150 000	30 %	5 %
2 »	150 000	45 %	20 %
3 »	80 000	60 %	25 %
4 »	25 000	70 %	35 %
5 » el. fler	10 000	90 %	65 %
	415 000	40 %	15 %
Därav ensamstående barnförsörjare	115 000	90 %	12 %

Av totalt något över 1 miljon barnfamiljer beräknas alltså ca 415 000 familjer bli berättigade till det nya bostadstillägget. I år har ca 150 000 familjer familjebostadsbidrag. Över en kvarts miljon familjer med bidrag tillkommer alltså. Det framgår av sammanställningen att man med familjebostadsbidragen numera endast når ca 15 % av landets barnfamiljer. När familjebostadsbidraget fick sin nuvarande utformning för fem år sedan hade man tänkt sig att nå ungefär 25 % av barnfamiljerna. Det nya bostadstillägget beräknas omfatta ca 40 % av barnfamiljerna.

Bidragsökningarna för de 150 000 familjer som nu har familjebostadsbidrag blir olika stora, beroende på familjens inkomster och antalet barn. De största ökningarna kan gå upp till ca 600 kr. för tvåbarnsfamiljer, ca 1 200 kr. för tre- och fyrbarnsfamiljer och till ca 1 800 kr. för fembarnsfamiljer. Bidragsökningarna (vid oförändrad inkomst) framgår närmare av följande sammanställning.

Familjestorlek	Bidragsökning för familjer som nu har familjebostadsbidrag, kr. per år	
	lägst	högst
1 barn	175	265
2 »	200	690
3 »	690	1 290
4 »	420	1 185
5 »	870	1 785

De nämnda bidragsökningarna gäller således familjer som nu har familjebostadsbidrag. Genom att det nya bostadstillägget ges en betydligt vidare syftning än nuvarande familjebostadsbidrag kommer ytterligare ca 265 000 barnfamiljer att få bidrag.

Familjer med en årsinkomst upp till ca 16 000 kr. kan få bostadstillägg med de maximibelopp som jag tidigare har redovisat. Vid högre inkomstlägen reduceras dessa belopp enligt de inkomstprövningsregler som jag nyss har redogjort för.

Bostadstilläggets årsbelopp i några olika inkomstlägen framgår av följande sammanställning.

Årsinkomst	Bostadstilläggets årsbelopp vid följande barnantal, kr. per år								
	1	2		3		4		5	
		lägst	högst	lägst	högst	lägst	högst	lägst	högst
16 000	720	960	1 680	1 200	2 640	1 440	2 880	1 680	3 840
20 000	240	480	1 200	720	2 160	960	2 400	1 200	3 360
25 000	—	—	600	120	1 560	360	1 800	600	2 760
30 000	—	—	—	—	720	—	960	—	1 920

De bidragsbelopp som i sammanställningen anges som lägsta belopp för familjer med två eller flera barn utgår utan särskilda bostadsvillkor. De

angivna högsta beloppen avser det bostadstillägg som utgår till familjer som inte är trångbodda enligt normen högst två boende per rum och vilkas bostad uppfyller det därtill knutna utrustningskravet.

Av sammanlagt ca 415 000 bidragsberättigade familjer beräknas ca 180 000 familjer ha inkomster som ger rätt till oreducerat bidragsbelopp. Nästan lika många familjer beräknas ha årsinkomster mellan 16 000 och 26 000 kr. Ca 65 000 bidragsberättigade familjer beräknas ha en årsinkomst på mer än 26 000 kr.

Av ca 265 000 bidragsberättigade familjer med två eller flera barn beräknas ca 220 000 familjer erhålla de belopp som utgår om utrymmesnorm och utrustningskrav är uppfyllda.

De i sammanställningen angivna årsinkomsterna gäller för gift man vars hustru saknar inkomst. För makar som båda förvärvsarbetar och för ensamstående barnförsörjare kan den motsvarande årsinkomsten vara upp till 3 000 kr. högre till följd av det förvärvsavdrag som medges vid taxeringen. Det betyder att en viss familjeinkomst i regel ger ett större bostadstillägg om endast hustrun eller båda makarna förvärvsarbetar än om endast mannen har tjänat in inkomsten. Det betyder också — som nämnts — att bidragsminskningen vid stigande inkomst blir mildare när hustrun går ut i förvärvsarbete än när mannen ökar sin inkomst. En trebarnsfamilj där mannen tjänar 20 000 kr. per år och hustrun saknar inkomst kommer enligt förslaget att få ett bostadstillägg på ca 2 160 kr. om året. Om hustrun tar förvärvsarbete och tjänar 10 000 kr. om året minskar familjens bostadstillägg med ca 960 kr. Vidare ökar familjens skatt med ca 2 800 kr. Sedan skatt och bidragsminskning avräknats återstår en inkomstökning för familjen på ca 6 240 kr.; 28 % går bort i skatt och bostadstilläggets minskning motsvarar ca 10 % av inkomstökningen. Marginaleffekten blir 38 % i stället för 28 %.

Kostnaderna för bostadstillägget kan beräknas till ca 425 milj. kr. Härav belöper 90 milj. kr. på ettbarnsfamiljer, 150 milj. kr. på tvåbarnsfamiljer, 120 milj. kr. på trebarnsfamiljer, 45 milj. kr. på fyrbarnsfamiljer och 20 milj. kr. på familjer med fem eller flera barn. Av totalbeloppet beräknas ca 110 milj. kr. gå till ensamstående barnförsörjare, vilket för denna grupp av barnfamiljer innebär en ökning med ca 95 milj. kr. jämfört med det nuvarande familjebostadsbidraget. Av bidragssumman faller 335 milj. kr. på familjer med två eller flera barn. Därav kan ca 285 milj. kr. beräknas avse familjer som uppfyller utrymmesnormen och det därtill knutna utrustningskravet på bostaden.

Ansökningsförfarande och utbetalning

Administrationn av det nya bostadstillägget bör — liksom det nuvarande familjebostadsbidraget — handhas av bostadsstyrelsen, länsbostadsnämnderna och de kommunala förmedlingsorganen.

Bostadstillägget bör utgå per kalenderår. Ansökan med uppgifter om bo-

stadsförhållanden och barnantal m. m. bör ges in till förmedlingsorganet före bidragsårets början. Efter att ha inhämtat uppgifter om den beskattningsbara inkomsten enligt senast fastställda taxeringslängd har förmedlingsorganet att fastställa bostadstilläggets belopp. Om bidragsrätt uppkommer under löpande år bör bidragsrätten prövas på grundval av en ansökan som då ges in. Som förut nämnts bör ändring av bidragsbelopp under löpande år ske om antalet barn under 16 år ökar eller minskar och i samband med att familjen flyttar till ny bostad. För att barnfamiljerna på ett effektivt sätt skall informeras om rätten att erhålla bostadstillägg bör förmedlingsorganet på hösten varje år tillstålla samtliga barnbidragsmottagare i kommunen en ansökningsblankett som också innehåller upplysningar om möjligheten att erhålla bostadstillägg.

Som nämnts innehåller bostadstillägget ett grundbelopp som är oberoende av bostadsvillkor. Liksom bostadstillägg till folkpension betalas ut direkt till pensionären bör det nu föreslagna bostadstillägget av förmedlingsorganet betalas ut till familjen. Det bör i ansökan anges vem av makarna som skall vara bidragsmottagare. Även om det alltså normalt bör vara så, att bostadstillägget betalas ut direkt till familjen, bör familjen beredas möjlighet att på begäran få beloppet utbetalt till hyresvärd eller — i fråga om egnehemsägare — till kreditgivare. Om familjen önskar att bostadstillägget skall betalas ut på sådant sätt bör också detta kunna anges på ansökningsblanketten. Genom överenskommelse mellan familjen och hyresvärden resp. kreditgivaren kan värden eller kreditgivaren få rätt att använda bidragsbeloppet som betalning på hyra eller bostadslån.

Rätten till bostadstillägget bör tillkomma makar gemensamt om de inte lever åtskilda. Detta innebär bl. a. att ansökan skall undertecknas av båda makarna, och likaså skall en eventuell överenskommelse med hyresvärden godkännas av dem båda.

Huvudregeln bör vara att bostadstillägget betalas ut i slutet av varje månad. Om bostadstilläggets månadsbelopp understiger 30 kr. bör utbetalningen i stället ske halvårsvis i juni och december. Minsta bostadstillägg bör utgöra 10 kr. per månad räknat.

De allmänna barnbidragen bör betalas ut på samma sätt som nu. Det är emellertid avsikten att närmare utreda de tekniska möjligheterna att vid en senare tidpunkt flytta över barnbidragsutbetalningarna från barnavårdsnämnderna till försäkringskassorna och att samordna utbetalningen av bostadstilläggen med barnbidragsutbetalningarna.

Kommunerna bör hos länsbostadsnämnden månadsvis kunna rekvirera förskott för utbetalning av bostadstilläggen. Redovisningen för erhållna förskott bör ske för kalenderår i samband med att kommunen till länsbostadsnämnden ger in slutlig ansökan om ersättning av statsmedel för av kommunens förmedlingsorgan under året utbetalda bostadstillägg. Utbetalning av dessa medel till kommunerna bör göras av bostadsstyrelsen.

Besvär över förmedlingsorgans beslut bör föras hos länsbostadsnämnden och därifrån vidare till bostadsstyrelsen. Över bostadsstyrelsens beslut bör talan inte få föras.

Kungl. Maj:t bör äga meddela de erforderliga bidragsbestämmelserna. Bostadsstyrelsen bör vara tillsynsmyndighet för verksamheten och kunna meddela de tillämpningsföreskrifter som behövs.

Särskilda frågor

En förutsättning för rätt till det nya bidraget bör vara att familjen är bosatt i landet. Samma krav gäller f. n. i fråga om de allmänna barnbidragen. Utländska medborgare och statslösa bör äga samma rätt till bidrag som svenska medborgare.

Som bidragsberättigande barn bör som nämnts räknas barn under 16 år som helt eller delvis försörjs inom familjen. Vistas barnet på institution bör det räknas som försörjt inom familjen om barnet är hemma under normal ferietid. Med barn avses givetvis även adoptivbarn, och likaså barn som vårdas hos särskilt förordnad förmyndare. Även fosterbarn bör räknas som bidragsberättigande barn, om det fostras i familjen sedan minst sex månader.

Till grund för inkomstprövningen bör läggas makarnas sammanlagda beskattningsbara inkomst, om båda är taxerade till statlig inkomstskatt. Som man och hustru bör därvid räknas även de som lever tillsammans utan att vara gifta, om de tidigare varit gifta eller gemensamt har eller har haft barn. Vad som nu har sagts om sammanläggning av makars inkomster bör i förekommande fall även gälla beträffande makars förmögenhet.

Lever makarna åtskilda, bör deras inkomster emellertid kunna beräknas var för sig. Vid bedömningen av om de lever åtskilda eller inte bör hänsyn bl. a. tas till om de särtaxerats vid senast tillgängliga taxering. Denna omständighet bör emellertid inte ensam vara utslagsgivande. Har makarna levat åtskilda under större delen av det år ansökningen görs och lever de alltjämt åtskilda vid ansökningstillfället, bör deras inkomster inte heller sammanläggas vid inkomstprövningen. Detsamma bör gälla om det eljest av omständigheterna klart framgår att makarna inte längre sammanlever och inte heller kan antas återuppta sammanlevnaden under det år bidraget avser.

För andra bostadstillägg än det lägsta inom varje familjekategori med mer än ett barn bör krävas, att familjen har egen bostad, dvs. innehar bostaden med äganderätt, bostadsrätt eller hyresrätt. Som egen bostad bör kunna räknas också bostad, som är hyrd i andra hand.

Det är angeläget att de bidragsbeviljande myndigheterna är relativt generösa vid tillämpningen av bostadsvillkoren. Liksom f. n. gäller beträffande familjebostadsbidragen bör länsbostadsnämnderna, och efter deras bemyndigande förmedlingsorganen, ha möjlighet att medge undantag från bostads-

kraven. Behovet av sådana undantag torde dock bli relativt litet i fortsättningen, bl. a. därför att kraven på bostadens utrustning förenklats i det nya systemet. Härtill kommer ytterligare en omständighet. Beträffande nuvarande familjebostadsbidrag medges vanligen undantag från utrymmesnormen, om familjen får ytterligare ett barn och därigenom blir trångbodd. Familjen får åtnjuta det gamla bidraget under en övergångstid av i regel två år. Som framgått av vad jag tidigare anfört har det nya bostadsstödet byggts upp så att familjen får ett ökat bidrag med växande barnantal, oavsett om familjen därigenom blir trångbodd. Någon övergångstid för åtnjutande av tidigare bidrag behövs alltså inte.

F. n. finns det en regel som begränsar möjligheterna att retroaktivt få ut familjebostadsbidrag. Dessa betalas således inte ut för längre tid tillbaka än två kvartal före det kvartal, då ansökningen gjordes. För det nya bostadstillägget bör liksom för det allmänna barnbidraget gälla att det inte utgår för längre tid tillbaka än ett år före det kvartal då ansökningen gjordes.

Ansökan om bostadstillägg bör göras enligt formulär som bostadsstyrelsen fastställer. Förstagångsansökan görs när rätten till tillägg uppkommer, exempelvis då det första barnet föds. I fråga om familjebostadsbidragen går det f. n. till så att förmedlingsorganet varje höst skickar ut ett s. k. kontrollbesked till alla som åtnjuter bidrag. Sedan prövar man om familjebostadsbidraget skall upphöra att utgå eller utgå med annat belopp under det följande kalenderåret. Den omständigheten att bidraget är inkomstprövat gör det nödvändigt med en sådan årlig kontroll. Som jag tidigare nämnt bör bostadstillägget utgå per kalenderår. Förmedlingsorganets beslut kommer därför att gälla endast till årets utgång och nytt beslut, avseende bidrag för påföljande år, måste fattas i slutet av varje kalenderår. En ansökningsblankett med upplysningar om möjligheterna att få bostadstillägg kommer, som jag nyss angett, att en gång om året tillställas inte bara familjer som redan uppbär bostadstillägg för det löpande året utan samtliga mottagare av allmänna barnbidrag. Likaså bör alla som får sitt första barn få ett sådant meddelande i samband med den första barnbidragsutbetalningen.

Ändring av beviljat bidragsbelopp för löpande år till följd av ökat eller minskat antal barn under 16 år bör beslutas av förmedlingsorganet på grundval av en avisering från barnbidragsregistret hos barnavårdsnämnden. Flyttning bör omedelbart anmälas av familjen till förmedlingsorganet, som då fattar beslut om den ändring av bidragsbeloppet som kan föranledas av flyttningen. Detta nya beslut liksom övriga beslut som fattats under året omprövas sedan från nästa årsskifte.

Enligt vad jag tidigare förordat skall bostadstillägget betalas direkt till familjen. Det är emellertid oundvikligt med regler, som gör det möjligt för myndigheterna att i speciella fall betala ut bidraget till någon annan än bidragsmottagaren, exempelvis barnavårdsman. Regler av denna typ finns när det gäller allmänna barnbidrag, studiehjälp m. m. Jag förordar att

bestämmelserna utformas så att länsbostadsnämnden eller efter dess be-
myndigande förmedlingsorganet skall kunna besluta att bostadstillägg
skall betalas ut till barnavårdsman eller annan lämplig person om det före-
ligger särskilda skäl för detta. Som särskilda skäl kan nämnas exempelvis
att vederbörande är allvarligt sjuk, vårdas på institution av något slag eller
missköter sin ekonomi så att familjen blir lidande. Regeln bör tilläm-
pas restriktivt. Är det fråga om två makar bör givetvis i första hand den
andra maken få uppbära bostadstillägget. I dessa fall bör det för övrigt
alltid undersökas, om inte makarna kan komma överens om att den andre
i stället skall få hand om bostadstillägget. Först om detta inte går eller om
det föreligger särskilda skäl beträffande båda makarna bör myndigheterna
ingripa med särskilt beslut. Innebörden av ett sådant beslut blir att den nye
bidragsmottagaren får förfoga över bostadstillägget för familjens räkning,
exempelvis genom att betala hyran till värden.

I likhet med vad som gäller på andra bidragsområden bör det finnas en
bestämmelse om återbetalningsskyldighet för obehörigen uppburna bo-
stadstillägg. Återbetalningsskyldigheten bör givetvis begränsas till fall där
vederbörande insett eller skäligen bort inse att tillägget uppburits obehö-
rigen. Bostadsstyrelsen bör äga rätt att medge eftergift från återbetalnings-
skyldighet. Föreligger det återbetalningsskyldighet för någon bör kvittning
kunna ske mot därefter utgående belopp.

Fordran på bostadstillägg bör inte kunna överlätas eller utmätas. Det-
samma gäller redan i fråga om allmänt barnbidrag och studiehjälp.

De nuvarande familjebostadsbidragen räknas inte som skattepliktig in-
komst. De föreslagna bostadstilläggen bör behandlas på samma sätt i skatte-
hänseende. Härför behövs ett förtydligande i kommunalskattelagen och
anvisningarna till denna. Frågan härom torde få anmälas i annat samman-
hang.

Jag vill också ta upp en fråga som rör samordningen mellan de nya
bostadstilläggen och de befintliga kommunala bostadstilläggen till folk-
pension. Först vill jag erinra om samordningsreglerna beträffande de nu-
varande familjebostadsbidragen. I de fall då bostadstillägg till folkpensionen
är beroende av den faktiska bostadskostnaden, avräknas familjebostads-
bidragets belopp från denna bostadskostnad. Som jag tidigare framhållit
är basen i det nu föreslagna bostadstillägget för barnfamiljerna ett kon-
sumtionsstöd, som ökas med vissa belopp med stigande rumsantal och bo-
stadsstandard. Det synes rimligt att man vid bestämmandet av bostads-
kostnaden drar av den del av det nya stödet som har en direkt bostadsan-
knytning när det kommunala bostadstillägget till folkpension beräknas.
Däremot bör grundbeloppet i den nya stödformen inte få påverka beräk-
ningen av folkpensionsförmånen. På det sättet kommer den nya stödformen
att innebära en reell förbättring även för de ensamstående och förtidspen-
sionärer med barn, som nu uppbär kommunalt bostadstillägg till folkpension.

Övergångsbestämmelser m. m.

Det nya bostadstillägget kommer att betalas ut första gången under senare delen av januari månad 1969. Familjer som är bosatta i egnahem e. d. och som har familjebostadsbidrag får ut familjebostadsbidraget för sista halvåret 1968 i december månad, i förekommande fall samtidigt med att ränta och amortering skall betalas på statligt bostadslån. Här behöver alltså inte uppkomma några särskilda problem i samband med övergången till det nya bidragssystemet. För familjer som bor i hyreshus eller bostadsrättslägenhet utbetalas däremot familjebostadsbidraget till hyresvärden eller bostadsrättsföreningen på sådant sätt att det avräknas sista gången på hyran eller avgiften för december månad 1968. Det innebär att de familjer som har familjebostadsbidrag inte skulle få hyresnedsättning genom familjebostadsbidrag när hyran för januari månad 1969 skall betalas vid årsskiftet, under det att det nya bostadstillägget inte utbetalas förrän under senare delen av januari 1969. Jag förordar därför, att hyresvärden eller bostadsrättsföreningen vid utbetalningen av familjebostadsbidrag för 1968 tillgodoförs ett belopp som täcker även januari månad 1969. Den ändring av hyresbeloppet som kommer till synes när familjebostadsbidraget upphör kommer därigenom att inträda vid den tidpunkt då det nya bostadstillägget börjar att betalas ut.

I detta sammanhang vill jag anmäla, att bostadsstyrelsen fr. o. m. den 1 juli 1968 successivt kommer att gå över till direktavisering till låntagare med statligt bostadslån i stället för den nuvarande aviseringen genom förmedlingsorganen. Detta medför att familjebostadsbidrag i dessa fall inte längre kan avräknas på låneavin och att familjebostadsbidraget därför får betalas ut direkt till familjen. Det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela de bestämmelser som kan behövas i samband med detta ändrade utbetalningsförfarande för det nuvarande familjebostadsbidraget.

Det skulle i vissa fall kunna inträffa att det nya bostadstillägget kommer att understiga nu utgående familjebostadsbidrag. För att göra övergången till det nya systemet så mjuk som möjligt förordar jag en övergångsregel för åren 1969 och 1970 av följande innebörd. För de familjer som har familjebostadsbidrag vid utgången av år 1968 och som skulle få ett bostadstillägg med lägre belopp för år 1969 bör undersökas vilket belopp de skulle ha erhållit i familjebostadsbidrag för år 1969 enligt nu gällande regler. Är sistnämnda belopp högre än det nya bidraget, bör bostadstillägget höjas till vad som skulle utgått i familjebostadsbidrag. För dessa familjer bör motsvarande gälla beträffande bestämningen av bostadstillägget för år 1970. Jag vill understryka att de nya bestämmelserna givetvis träder i funktion under denna övergångstid, om bidraget därigenom skulle bli högre än tidigare.

De bestämmelser som behövs i samband med ikraftträdandet bör kunna meddelas av Kungl. Maj:t eller efter Kungl. Maj:ts bemyndigande av bostadsstyrelsen.

Kommunalt bostadstillägg för barnfamiljer med höga bostadskostnader

Det förslag om statliga bostadstillägg för barnfamiljer som jag har lagt fram i det föregående innebär en väsentlig ökning av samhällets stöd till de familjer som med hänsyn till sina inkomster är i behov därav. Stödsystemet har utformats så att bostadstilläggets högsta belopp utgår om familjens bostad har en viss standard i fråga om utrymme och utrustning. Dessa belopp är högre än familjebostadsbidragen och kommer att kunna utgå till ett betydligt större antal familjer än de som omfattas av det nuvarande bidragssystemet. Den nya stödformen medför alltså ökade möjligheter för barnfamiljerna att betala kostnaden för goda bostäder.

Som jag inledningsvis har framhållit kan det emellertid från sociala synpunkter vara motiverat att ta särskild hänsyn till bostadskostnadens storlek för barnfamiljer som har låga inkomster och samtidigt särskilt höga hyror. Eftersom bostadskostnaderna kan variera avsevärt mellan olika kommuner, har jag funnit att en sådan kompletterande stödform för barnfamiljer med särskilt höga bostadskostnader lämpligen bör anförtros åt kommunerna.

Kommuner som beslutar att införa ett kompletterande bostadstillägg för barnfamiljer med höga bostadskostnader bör på grundval av bostadskostnadsläget på orten bestämma storleken av den bostadskostnad som skall föreligga för att sådant kommunalt bostadstillägg skall kunna utgå till en viss del av den överskjutande bostadskostnaden. Kommunerna bör kunna erhålla statsbidrag med 50 % av kostnaderna för de till den faktiska bostadskostnaden anknutna kommunala bostadstilläggen. Det ligger i sakens natur att statens bidrag till kommunerna förenas med vissa villkor i fråga om de normer som skall tillämpas för dessa kommunala bostadstillägg. Det bör emellertid framhållas att dessa villkor har betydelse endast för bestämmandet av statsbidraget. Kommunerna är givetvis oförhindrade att på grundval av 1947 års bostadsförsörjningslag lämna tillägg utöver vad som följer av statsbidragsvillkoren.

Förutsättningarna för statsbidrag

En förutsättning för statsbidrag till kommunala bostadstillägg för barnfamiljer bör vara att bostaden uppfyller de standardkrav som gäller för att flerbarnsfamiljer skall kunna få statligt bostadstillägg med belopp som utgår när familjen inte är trångbodd. I de fall där priset för en sådan bostad är relativt högt bör kombinationen av statligt bostadstillägg och kommunalt bostadstillägg kunna i hög grad bidra till att öka barnfamiljernas möjligheter att tillgodose sina bostadsbehov. Med andra ord bör även det kommunala tillägget ha till syfte att främja den bostadspolitiska målsättning som kommer till uttryck i standardkraven. Denna utformning av stödsystemet bör redan nu kunna öppna en väg för barnfamiljer med lägre inkomster att flytta in i lägenheter som ger tillgång till en god boendeservice.

Även om standardkraven bör gälla i princip, kan man inte bortse från att ett konsekvent upprätthållande av dem ibland kan leda till inte önskvärda konsekvenser. Jag tänker närmast på det fall där en familj blir trångbodd genom att den får ytterligare barn. Om det kommunala tillägget då skulle bortfalla på grund av utrymmesnormen kunde ökningen av barnantalet medföra en minskning av bostadsstödet till familjen. Beträffande de nuvarande familjebostadsbidragen har som tidigare nämnts meddelats särskilda föreskrifter för sådana fall. Som framgår av vad jag förut anfört bör det nya stödsystemet utformas så, att det inte medför sådana konsekvenser. Jag förordar därför, att en familj som blir trångbodd genom ökning av barnantalet skall få fortsätta att uppbära kommunalt bostadstillägg under skälig övergångstid utan att statsbidraget upphör. Som förutsättning härför bör gälla att familjen förklarar sig villig att flytta till en tillräckligt stor bostad så snart det kan anvisas en sådan som familjen bör kunna godta. Det bör vidare förutsättas att kommunen aktivt medverkar till att så snart som möjligt anvisa familjen en sådan bostad. Dessa regler bör ha motsvarande tillämpning när en familj är trångbodd redan när bidragsfrågan prövas första gången eller familjen flyttar till ny lägenhet men tillräckligt stor bostad inte kan anvisas.

När ett barn fyller 16 år minskar det statliga bostadstillägget från påföljande kvartal. I vissa fall kan även det kommunala tillägget minska av denna anledning. Om barnet fortsätter sin utbildning kan inkomst- och behovsprövade tillägg inom studiehjälpen utgå. Härigenom kan en minskning av det statliga bostadstillägget kompenseras. Inom studiehjälpen kan dock inte gärna en kompensation ges för det kompletterande bidrag som avser en särskilt hög bostadskostnad. För att förhindra att minskningen av förmånerna blir alltför kännbar bör således statsbidrag kunna utgå till kommunalt bostadstillägg efter oförändrade grunder så länge barnet erhåller studiebidrag enligt studiehjälpsreglementet den 4 juni 1964 (nr 402). Motsvarande bör gälla under den tid då det kan utgå förlängt barnbidrag enligt förordningen den 4 juni 1964 (nr 400).

Vid bedömningen av normerna för statsbidraget uppkommer vidare frågan om vad som skall anses vara en särskilt hög bostadskostnad. Utgångspunkten bör vara den högsta hyra som en familj bör kunna betala med hjälp av enbart det statliga bostadstillägget. Jag anser det lämpligt att gränsen dras vid en hyra av 400 kr. i månaden. Denna gräns bör vara lika hög oberoende av barnantalet i familjen. Härigenom kan man få en starkare bidragseffekt för familjer med flera barn, vilket är motiverat med hänsyn till dessa familjers behov av större utrymme. Statsbidrag bör alltså utgå för kommunala bostadstillägg som avser att täcka en viss del av den hyra som överstiger 400 kr. i månaden. Som statsbidragsnorm bör vidare gälla en övre gräns för den hyra som kan berättiga till kommunalt bostadstillägg. Jag förordar att denna gräns bestäms till en hyra av 525 kr. i må-

naden för familj med ett eller två barn, 625 kr. i månaden för familj med tre eller fyra barn och 725 kr. i månaden för familj med fem eller flera barn. Hyreskostnad utöver dessa belopp bör således inte beaktas vid beräkning av statsbidragets storlek.

Tilläggets andel av den hyra som ligger inom nämnda intervall bör bestämmas så att det ger en god effekt men ändå så att familjen själv får bära en rimlig del av den ifrågavarande hyresutgiften. En lämplig avvägning synes vara att den andel som berättigar till statsbidrag fastställs till högst 40 % av den del av hyran som ligger i de nämnda intervallen. Av administrativa skäl bör regeln utformas så att tilläggets belopp utgör 10 kr. i månaden för varje helt 25-tal kronor av hyresbelopp mellan de nämnda gränserna. Om en kommun fastställt andelen till mindre än 40 % får beloppet på 10 kr. jämkas i enlighet därmed. Vad jag här sagt om hyra gäller även bostadskostnad för den som innehar bostaden med äganderätt eller bostadsrätt. Vad jag förut har sagt om samordningen mellan de statliga bostadstilläggen och de befintliga kommunala bostadstilläggen till folkpension bör ha motsvarande tillämpning beträffande de nu ifrågavarande tilläggen.

Gränserna för de kommunala bostadstillägg som bör ge rätt till statsbidrag med 50 % av kommunens kostnad framgår av följande sammanställning.

Antal barn under 16 år	Bostadskostnad, kr. per månad	Kommunalt bostadstillägg med 40 %, kr. per månad
1 barn	400—525	10— 50
2 »	400—525	10— 50
3 »	400—625	10— 90
4 »	400—625	10— 90
5 » el. fler	400—725	10—130

För kommunala bostadstillägg med statsbidrag bör gälla samma inkomstprövningsregler som jag i det föregående har förordat för de statliga bostadstilläggen. Inkomstprövningen bör avse det sammanlagda beloppet av statligt bostadstillägg och kommunalt bostadstillägg. Då jag anser det lämpligt att det statliga bostadstillägget utgår med samma belopp oavsett om kommunalt bostadstillägg kan utgå eller ej, förordar jag att inkomstprövningen i första hand reducerar det statliga tillägget och i andra hand det kommunala bostadstillägget.

Som jag förut nämnt är syftet med de kommunala bostadstilläggen att utöver det nya statliga bostadstillägget ge ett förstärkt stöd åt barnfamiljer som har låga inkomster och samtidigt höga hyror. Effekten av denna kombination i stödsystemet kan belysas av ett par exempel som alltså gäller fall där kommunen beslutat införa kommunalt bostadstillägg enligt de nyss angivna normerna. En tvåbarnsfamilj med 25 000 kr. i årsinkomst som bor

i en tvårumslägenhet med en hyra på 300 kr. i månaden får statligt bostadstillägg med 50 kr. per månad, alltså 600 kr. om året. Om familjen flyttar till en tvårumslägenhet i ett nytt hus med en hyra på 525 kr. i månaden får den fortfarande statligt bostadstillägg med 50 kr. i månaden men kan då dessutom få ett kommunalt tillägg med likaså 50 kr. i månaden. Familjen får alltså ett sammanlagt bidragsbelopp på 100 kr. per månad. Genom detta bidrag täcks ungefär en femtedel av hyreskostnaden för den nya lägenheten. Om samma familj med 25 000 kr. i årsinkomst i stället har tre barn under 16 år och bor i en tvårumslägenhet med en månadshyra på 300 kr. utgår statligt bostadstillägg med 70 kr. i månaden. Flyttar trebarnsfamiljen till en trerumslägenhet ökar det statliga bostadstillägget med 60 kr. i månaden, alltså till 130 kr. per månad. Uppgår månadshyran för den nya trerumslägenheten till 600 kr. kan familjen dessutom få kommunalt tillägg med 80 kr. i månaden. Det sammanlagda bidraget för denna familj blir alltså 210 kr. per månad, vilket motsvarar drygt en tredjedel av hyreskostnaden för den nya trerumslägenheten.

På grundval av tillgänglig bostadskostnadsstatistik kan man räkna med att omkring 60 000 familjer nu kan bli berättigade till det kommunala bostadstillägget, om kommuner med höga bostadskostnader mera allmänt inför denna kompletterande stödform. De totala kostnaderna kan på samma grunder beräknas till ca 20 milj. kr. per år. Årskostnaderna för statsbidraget bör således kunna beräknas till ca 10 milj. kr.

Kommunalt bostadstillägg bör betalas ut av det kommunala förmedlingsorganet direkt till bidragstagaren tillsammans med det statliga bostadstillägget och i samma ordning som detta. Även i övrigt bör i tillämpliga delar gälla samma regler som för statligt bostadstillägg. Statsbidraget för utgivna kommunala bostadstillägg bör utgå för kalenderår. Liksom när det gäller de statliga bostadstilläggen bör kommunerna månadsvis kunna få förskott av statsmedel för bidragsutbetalningen.

Kungl. Maj:t bör äga meddela de erforderliga statsbidragsbestämmelserna och det bör kunna uppdragas åt bostadsstyrelsen att utfärda nödvändiga tillämpningsföreskrifter.

Beräkningen av bostadskostnaden

Beräkningen av familjens bostadskostnad erbjuder i regel inga större problem då det är fråga om hyreslägenheter. Bostadskostnaden utgör i sådana fall den kontrakterade årshyran inkl. bränslekostnader m. m. Hyrs lägenheten möblerad bör i bostadskostnaden inte inräknas sådan del av avtalad hyra som belöper på möblerna. Om en del av lägenheten hyrs ut bör bostadskostnaden minskas med hänsyn härtill. Om lägenheten innehas med bostadsrätt bör den fastställda årsavgiften anses utgöra bostadskostnaden. Visserligen beaktas därvid inte ränta på grundavgiften, som i varje fall delvis kan vara finansierad genom upplåning. Detta uppvägs emel-

lertid av att en del av årsavgiften är amortering som, till den del den inte motsvaras av avskrivning, utgör ett sparande.

När det gäller egnahem är frågan vad som skall anses utgöra familjens bostadskostnad betydligt mera komplicerad. I sådana fall måste man antingen tillämpa en schablonmetod eller beräkna bostadskostnaden på grundval av uppgifter om faktiska utgifter för bostaden. Schablonmetoden kan utformas så att man med ledning av beräkningar av kostnaderna för att bo i eget hem under olika förutsättningar fastställer en procentsats som tillämpad på husets taxeringsvärde anger den beräknade bostadskostnaden. En sådan metod skulle i vart fall i fråga om hus byggda under senare år ge ett någorlunda tillfredsställande resultat. För äldre hus där kapitalkostnaderna ofta är låga kan emellertid, på grund av den höjning av taxeringsvärdena som skett under senare år, en för alla årgångar av egnahem gemensam procentsats resultera i en överskattning av familjens bostadskostnad. En beräkning med ledning av uppgifter om faktiska utgifter för bostaden är därför enligt min mening att föredra, trots att det administrativa arbetet blir mera omfattande. Beräkningen bör avse såväl ränteutgifter för upplånat och i fastigheten nedlagt kapital som driftkostnader. Enbart dessa uppgifter ger dock ingen rättvis bild av familjens faktiska bostadskostnader, eftersom räntekostnader enligt vissa regler är avdragsgilla vid inkomsttaxeringen och skatteminskningen genom dessa avdrag varierar med den beskattningsbara inkomstens storlek. Effekterna av denna avdragsrätt bör kunna beaktas genom ett avdrag från de faktiska utgifterna. Detta avdrag bör i viss mån kunna göras schablonmässigt. Härvid bör schablonerna varieras i skälighetsomfattning med hänsyn till skillnader i fråga om marginalskatt. Det bör övervägas om inte även driftkostnader helt eller delvis kan beräknas schablonmässigt.

Den nu förordade beräkningsmetoden bör kunna användas även i fråga om tvåfamiljshus och egnahemsägare som bedriver rörelse i fastigheten. För ägare av tvåfamiljshus bör den totala bostadskostnaden minskas med hyresinkomsten för den uthyrda lägenheten. För rörelseidkare gäller att taxeringsvärdet på huset fördelas mellan bostadsdel och rörelsedel. De totala utgifterna bör i detta fall fördelas på samma sätt. För bostadshus på jordbruksfastigheter kan den angivna metoden inte användas eftersom byggnaderna inte är åsatta särskilt taxeringsvärde. I sådana fall bör i stället som bostadskostnad anses det värde som vid den årliga taxeringen beräknas för familjens bostadsförmån med tillägg för bränsleförmån eller kostnader för bränsle.

Det bör ankomma på bostadsstyrelsen att utarbeta anvisningar för beräkningen av bostadskostnaden.

Höjning av bidragsförskotten

I det nya bostadstillägget har bidragsbeloppen avvägs på ett sådant sätt, att de ensamstående barnförsörjarna kommer att få betydande ekonomiska förstärkningar. Av kostnaderna för det statliga bostadstillägget beräknas ca 110 milj. kr. avse ensamstående barnförsörjare. I familjebostadsbidrag utgår f. n. endast ca 15 milj. kr. till denna kategori av barnfamiljerna. De ensamstående barnförsörjarna kommer alltså genom bostadstillägget att tillföras ett ökat ekonomiskt stöd med ca 95 milj. kr. Detta belopp är av samma storlek som de ensamstående barnförsörjarna skulle tillförts vid ett genomförande av familjepolitiska kommitténs förslag.

Som jag inledningsvis har nämnt finns det motiv för att vidta ytterligare åtgärder för att stödja de mera utsatta grupperna bland de ensamstående barnförsörjarna. Detta bör ske genom en höjning av bidragsförskotten.

Bidragsförskottens uppgift i det sociala trygghetssystemet är att ge ett ekonomiskt grundskydd för barn som är födda utom äktenskap eller vilkas föräldrar är skilda. Det kan utgå till alla barn under 16 år som endast den ene av föräldrarna har vårdnaden om eller som inte står under föräldrarnas vårdnad. F. n. utgår bidragsförskott till ca 110 000 barn.

Bidragsförskottet utgör enligt huvudregeln 25 % av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. I den mån bidragsförskott svarar mot fastställt underhållsbidrag inträder barnavårdsnämnden i barnets rätt till underhållsbidrag från den underhållsskyldige. Om den underhållsskyldige i vederbörlig ordning själv betalar fastställt underhållsbidrag som är mindre än 25 % av basbeloppet, utgår mellanskillnaden i form av bidragsförskott. Detta har i sådana fall karaktär av utfyllnadsbidrag.

Barnen garanteras alltså genom bidragsförskotten ett generellt underhåll som i regel motsvarar 25 % av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Jag förordar att denna garantinivå höjs från 25 % till 30 % av basbeloppet. Vid nuvarande basbelopp på 5 800 kr. innebär det en höjning av bidragsförskottet för varje barn från 1 450 kr. till 1 740 kr. om året, dvs. en höjning med omkring 300 kr. per år. Härigenom beräknas ytterligare ca 25 milj. kr. komma att utgå i bidragsförskott.

Eftersom höjningen i många fall kommer att få karaktären av ett utfyllnadsbidrag utöver det fastställda underhållsbidraget, får man räkna med en relativt låg andel för återbetalningar från underhållsskyldiga. Om man försiktigtvis beräknar detta belopp till ca 4 milj. kr., blir samhällets nettokostnad för den förordade höjningen av bidragsförskotten ca 21 milj. kr. Enligt gällande bestämmelser svarar staten för tre fjärdedelar och kommunerna för en fjärdedel av nettokostnaderna. Statens utgifter kan alltså beräknas till 75 % av 21 milj. kr. eller ca 16 milj. kr. per år.

Barnavårdsnämnderna betalar ut bidragsförskotten, och ersättningen från staten erläggs enligt gällande bestämmelser till kommunerna för kalen-

derår i efterskott. Den förordade höjningen av bidragsförskotten påverkar därför inte anslagsbehovet på riksstaten för nästa budgetår.

För att genomföra den förordade höjningen av bidragsförskotten behöver det vidtas ändring i lagen den 21 maj 1964 (nr 143) om bidragsförskott. Jag avser att senare denna dag återkomma till frågan om denna lagändring.

Kostnader och ikraftträdande

De föreslagna bestämmelserna om bostadstillägg för barnfamiljer och om statsbidrag till kommunala bostadstillägg bör träda i kraft den 1 januari 1969. Den förordade höjningen av bidragsförskotten bör ske från samma tidpunkt.

Som jag tidigare nämnt kan årskostnaden beräknas till ca 425 milj. kr. för de statliga bostadstilläggen och till ca 10 milj. kr. för statsbidragen till kommunala bostadstillägg. För bidragsförskotten tillkommer ca 16 milj. kr. Jämfört med gällande regler för familjebostadsbidrag — som skulle inneburit ett anslagsbehov för 1968/69 av ca 150 milj. kr. — blir kostnadsökningen för staten ca 300 milj. kr. för helt år, dvs. en reformkostnad av den storlek som har aviserats i statsverkspropositionen. Härtill kommer kommunernas kostnader som för helt år kan beräknas till ca 10 milj. kr. för de kommunala bostadstilläggen och ca 5 milj. kr. för höjningen av bidragsförskotten. Kommunerna får också kostnader för administrationen av de nya bostadstilläggen. Kostnadsökningen för staten fördelas med ca 143 milj. kr. på vart och ett av budgetåren 1968/69 och 1969/70 och med 16 milj. kr. — avseende bidragsförskotten — på budgetåret 1970/71.

Anslagsfrågor

De anslagsfrågor för budgetåret 1968/69 som behöver tas upp i detta sammanhang gäller de allmänna barnbidragen, de nuvarande familjebostadsbidragen m. m., det föreslagna statliga bostadstillägget för barnfamiljer och det föreslagna statsbidraget till kommunala bostadstillägg. Den föreslagna höjningen av bidragsförskotten påverkar — som jag tidigare nämnt — inte anslagsbehovet för nästa budgetår.

Allmänna barnbidrag m. m.

Antalet barn under 16 år vid slutet av år 1968 kan beräknas till omkring 1 794 000. Med ledning härav beräknar jag anslagsbehovet för allmänna barnbidrag under budgetåret 1968/69 till 1 615 milj. kr.

Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag utgår f. n. med 89 öre per utbetald barnbidragsanvisning. På grundval härav kan anslagsbehovet för barnbidragsutbetalningarna för budgetåret 1968/69 beräknas till 3,7 milj. kr.

Bostadstillägg för barnfamiljer m. m.

Vid bifall till de förslag som jag har redovisat i det föregående kommer nuvarande familjebostadsbidrag att utgå under hela år 1968, och bestämmelserna om det nya bostadstillägget liksom om statsbidraget till kommunala bostadstillägg kommer att träda i kraft den 1 januari 1969. Anslagsbehovet för samtliga dessa ändamål under budgetåret 1968/69 bör lämpligen redovisas under en gemensam anslagsrubrik, kallad Bostadstillägg för barnfamiljer, m. m. Efter samråd med chefen för socialdepartementet föreslår jag att det under denna anslagsrubrik även beräknas medel för särskilda bidrag till pensionärsbostäder enligt kungörelsen den 5 oktober 1962 (nr 542) om pensionärsbostadsbidrag, som f. n. utgår från anslaget Bostadsrabatter.

Anslagsbehovet för de familjebostadsbidrag som löper till utgången av år 1968 kan för budgetåret 1968/69 beräknas till omkring 75 milj. kr. inkl. kostnaderna till följd av den övergångsregel beträffande januari månad 1969 som jag har förordat i det föregående. Vidare bör för de nyss nämnda pensionärsbostadsbidragen beräknas ca 5 milj. kr. De nya statliga bostadstilläggen för barnfamiljer och statsbidraget till kommunala bostadstillägg beräknas för budgetåren 1968/69 medföra ett anslagsbehov på ca 218 milj. kr., dvs. hälften av den beräknade helårskostnaden för dessa nya stödformer.

Sammanlagt kan medelsbehovet under det ifrågavarande anslaget för nästa budgetår alltså beräknas till avrundat 300 milj. kr.

Hemställen

Med hänvisning till vad jag har anfört i det föregående hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

I. a) till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1968/69 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 615 000 000 kr.,

b) till *Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag* för budgetåret 1968/69 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 700 000 kr.,

II. a) godkänna de av mig förordade grunderna för statliga bostadstillägg för barnfamiljer att gälla fr. o. m. den 1 januari 1969,

b) godkänna de av mig förordade grunderna för statsbidrag till kommunala bostadstillägg för barnfamiljer att gälla fr. o. m. den 1 januari 1969,

Kungl. Maj:ts proposition nr 42 år 1968

c) till *Bostadstillägg för barnfamiljer, m. m.* för budgetåret 1968/69 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 300 000 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Innehållsförteckning

	Sid.
<i>Inledning</i>	3
<i>Gällande bestämmelser</i>	4
De allmänna barnbidragen	4
Familjebostadsbidragen	6
Bidragsförskotten	12
<i>Familjepolitiska kommittén</i>	13
Allmänna synpunkter på ett ökat familjestöd	13
Barnfamiljernas ekonomiska situation	15
Inriktningen av ett ökat familjestöd	21
Olika möjligheter att differentiera familjestödet	25
Familjebostadsbidragen	25
Inkomstprövat familjetillägg	30
Beskattade allmänna barnbidrag och familjetillägg	33
Inkomstgraderade barnbidrag och familjetillägg	36
Frågan om ett särskilt bostadsstöd	41
Studiehjälpen	42
Administrationsfrågor	44
Kostnader	46
<i>Remissyttranden</i>	47
Allmänna synpunkter på ett ökat familjestöd	47
Inriktningen av ett ökat familjestöd	49
Familjebostadsbidragen och frågan om ett särskilt bostadsstöd	50
Inkomstgraderade barnbidrag och familjetillägg	52
Administrationsfrågorna	55
<i>Föredraganden</i>	58
Inriktningen av ett ökat stöd åt barnfamiljer	58
Statligt bostadstillägg för barnfamiljer	63
Bidragsbeloppen	63
Åldersgränsen m. m.	67
Inkomstprövningen	68
Bostadstilläggets verkningar	70
Ansökningsförfarande och utbetalning	72
Särskilda frågor	74
Övergångsbestämmelser m. m.	77
Kommunalt bostadstillägg för barnfamiljer med höga bostadskostnader	78
Förutsättningarna för statsbidrag	78
Beräkningen av bostadskostnaden	81
Höjning av bidragsförskotten	83
Kostnader och ikraftträdande	84
Anslagsfrågor	84
Allmänna barnbidrag m. m.	84
Bostadstillägg för barnfamiljer m. m.	85
<i>Hemställan</i>	85